

Kröfulýsingar gagnaðila íslenska ríkisins vegna þjóðlendumála á svæði 10B: Ísafjarðarsýslur

Mál nr. 4/2021

Fjallendi milli Önundar-, Súganda-, Skutuls- og Álftafjarða
auk Stigahlíðar og Hestfjalls

EFNISYFIRLIT

Hafurshestur	3
Hesthús efri	7
Ármúli í Önundarfirði	11
Kirkjuból í Korpudal	15
Efstaból í Korpudal	19
Kroppstaðir í Korpudal	23
Innri-Veðrará í Önundarfirði	27
Breiðadalur fremri	31
Neðri-Breiðadalur	33
Selakirkjuból í Önundarfirði	35
Kaldá í Önundarfirði	37
Hóll á Hvítarströnd í Önundarfirði	39
Hvilft í Önundarfirði, ásamt Görðum	41
Eyri í Önundarfirði	47
Staður í Súgandafirði, athugasemdir	53
Bær í Súgandafirði	57
Vatnadalur í Súgandafirði	61
Kvíanes í Súgandafirði (tvær kröfulýsingar)	65
Botn og Birkihlíð í Súgandafirði	73
Gilsbrekka í Súgandafirði	75
Selárdalur í Súgandafirði	77
Norðureyri í Súgandafirði	81
Göltur við Súgandafjörð	83
Keflavík	89
Meiri-Bakki í Skálavík	93
Kroppstaðir í Skálavík	97
Meira-Hraun í Skálavík	101
Minna-Hraun í Skálavík	105
Hlíðartorfa í Bolungarvík (Meiri-Hlíð, Tröð og Ytri-Búðir).....	109
Hóll í Bolungarvík	115
Þjóðólfstunga í Bolungarvík	123
Geirastaðir í Bolungarvík	127
Miðdalur í Bolungarvík	131
Hanhóll í Bolungarvík	135
Gil í Bolungarvík	141
Ós í Bolungarvík	145
Neðri-Hnífsdalur	149

Fremri-Hnífsdalur	153
Eyri í Skutulsfirði ásamt Stakkanesi	155
Seljaland í Skutulsfirði	161
Tunga í Skutulsfirði	165
Hafrafell í Skutulsfirði	171
Neðri-Engidalur í Skutulsfirði	177
Fossar í Skutulsfirði	183
Kirkjuból í Skutulsfirði	189
Arnardalstofra í Skutulsfirði	195
Súðavík í Álftafirði	201
Dvergasteinn í Álftafirði	203
Svarthamar í Álftafirði	207
Svarfhóll í Álftafirði	211
Orkubú Vestfjarða, vatns- og landréttindi	215

Fylgiskjöl með kröfulýsingum fást hjá skrifstofu óbyggðanefndar.

Kort með kröfulínum málsaðila:

https://obyggdanefnd.is/wp-content/uploads/10B_mal-2021-4_kort_krofulinur.pdf

Kröfulýsing íslenska ríkisins:

https://obyggdanefnd.is/wp-content/uploads/10B_riki-krofulysing.pdf

Sjá einnig vefsíðu óbyggðanefndar þar sem kröfulýsingu ríkisins

og kröfulýsingar gagnaðila í öllum málum á svæðinu er að finna:

https://obyggdanefnd.is/til_medferdar/

Óbyggðanefnd,
Skuggasundi,
101 REYKJAVÍK.

Reykjavík, 22. mars 2021.

KRÖFULÝSING

FYRIR ÓBYGGÐANEFND

SVÆÐI 9 B

Með vísan til tilkynningar óbyggðanefndar frá 9. október 2020 og 10. gr. laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998, er hér með lýst neðangreindri kröfum.

Kröfuna gera:

Ásgeir H Þorvarðarson, kt. 161152-5369
Bryndís Guðmundsdóttir, kt. 250359-3739
Guðbjörg S. Pálmarsdóttir, kt. 101264-3949
Guðbjörg S Sveinbjörnsdóttir, kt. 040562-3469
Guðjón Gísli Guðmundsson, kt. 271063-7179
Guðjón Pálmarsson, kt. 160759-4109
Guðrún Svava Pálmarsdóttir, kt. 281261-5339
Gunnar Pétur Héðinsson, kt. 280361-4299
Hallgrímur Ingimar Jónsson, kt. 200373-4649
Magnús Guðmundsson, kt. 110760-3379
Margrét Pálmadóttir, kt. 060755-3459
db. María Guðrún Guðjónsdóttir, kt. 190332-7569
María Guðrún Guðmundsdóttir, kt. 230166-3159
María Guðrún Sveinbjörnsdóttir, kt. 280680-4279
Ragnheiður Eygló Guðmundsdóttir, kt. 190662-2339
Rannveig Svanhv Þorvarðardóttir, kt. 090457-4979
Sveinfríður G Þorvarðsdóttir, kt. 101254-3569
Viðar Örn Sveinbjörnsson, kt. 200763-5569
Þorsteinn Pálmarsson, kt. 300957-4129
Ragnheiður Ósk Guðmundsdóttir, kt. 150180-3689

Vegna: Hafurshestur, landnr. 141003, innan staðarmarka Ísafjarðarbæjar.

Fyrirsvar: Guðjón Ármannsson hrl. Borgartúni 26, Reykjavík, fer með hagsmunagæslu fyrir hönd jarðeigenda.

I. Kröfuggerð:

Jarðeigendur telja til beins eignarréttar yfir öllu því landi innan kröfusvæðis íslenska ríkisins innan kröfusvæðis íslenska ríkisins sem nefnt er Hestfjall og er af hálfu ríkisins afmarkað með eftirfarandi hætti:

Upphafspunktur er í fjallsbrún Hestfjalls á sveitarfélagamörkum Ísafjarðarbæjar og Súðavíkurhrepps í um 864m hæð í Korpudal. Þaðan á ystu fjallsbrún Hestsfjalls. Þaðan eftir fjallsbrún í hreppamörk Ísafjarðarbæjar og Súðavíkurhrepps í Hestskarði í Tungudal. Þaðan eftir hreppamörkum í upphafspunkt.

Kröfum ríkisins um þjóðlendur innan téðra merkja er mótmælt. Stangist hnittsettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf eða önnur heimildarskjöl. Kröfum ríkisins um þjóðlendur innan téðra merkja er því mótmælt. Umbj. mínr telja landamerkjabréf, önnur heimildarskjöl og vatnaskil eiga að ráða afmörkun eignarlands á þessum slóðum Stangist hnittsettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf.

Í landamerkjabréfi Hafurhest frá 20. mars 1921 segir m.a.:

Landamerkjabréf Hafurhests er dags. 20. mars 1921 þar sem merkjum jarðarinnar er lýst: Að austanverðu ræður áin Korpa merkjum heim að Kropsstaðamerki, en þar liggur það eftir gömlum farveg niður eyrar í svonefnd sýki, og úr því inn með Breiðeyri, sem tilheyrir Hóli, en eftir það liggur það eftir Hesta, nema þar sem það liggur eftir svo nefndri Hvolpalænu, en Tunga á það land, sem liggur milli ár og lænu. Alt beitiland er óskift milli Þorpsjardá sem eru: Hafurhestur, Efrihús, Neðrihús, og slægjuland óskift eiga þessar jarðir heimast á Hestdal er kallað er Samvinna, og fremst í dalnum, sem kallað er Leiti. Hafurhestur á tvofimtu parta úr óskiftu landi, Úr skiftu slægjulandi á hann á Hestdal þessa parta: Gyrði, Hlaðspart, Votahvamm, Staggardseyri, Kökubungu, Seljaengi og Fremstaengi. Merki við þessa parta eru öll skýr og enginn ágreiningur. Slægjur átti Hafurhestur allar í Korpudal, en nú eru þar sama sem engar. Milli Þorpstúna eru skýr merki: Lækur milli Hests og Efrihúsa og grjótgarður og skurður Niðri undan túninu á hann eyrnápart niður í Hestá. Utanvert við túnið á Hestur alt land nema litinn part, sem liggur í vinkil, og eru glögg merki þar og enginn ágreiningur.

Samkvæmt uppdrætti:

Vísað er til uppdráttar sem sem unnin er samhliða kröfulýsingu þessari. Umbj. mínr gera þann fyrirvara að enn á eftir að ljúka kortagerð fyrir landamerki jarðar þeirra í heild sinni. Verður þeirri kortagerð lokið hið fyrsta og upplýsingum komið áleiðis til óbyggðanefndar.

II. Málavextir:

Með bréfi óbyggðanefndar 27. nóvember 2019, var fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, tilkynnt að nefndin hefði ákveðið að taka svonefnt svæði 10 B til meðferðar og íslenska ríkinu veittur frestur til að lýsa kröfum um þjóðlendur á svæðinu til 2. mars 2020. Var fresturinn framlengdur nokkrum sinnum og síðast til 15. september 2020..

Svæðið afmarkast með eftirfarandi hætti, sbr. bréf óbyggðanefndar 27. nóvember 2019:

Sýslumörkum Norður-Ísafjarðarsýslu og Strandasýslu er fylgt frá hafi við Geirólfssnúp milli Skjaldbjarnarvíkur og Reykjafjarðar til suðvesturs og síðan suðurs þar til komið er að norðurmörkum Austur-Barðastrandarsýslu. Þaðan er mörkum milli Norður-Ísafjarðarsýslu og Austur-Barðastrandarsýslu fylgt til vesturs þar til komið er að mörkum Vestur-Ísafjarðarsýslu og Vestur-Barðastrandasýslu. Þaðan er síðastnefndum sýslumörkum fylgt til vesturs að hafi við Langanes við Arnarfjörð. Að öðru leyti afmarkast svæðið af hafi.

Þann 15. september 2020 lýsti íslenska ríkið kröfum sínum um þjóðlendur á ofangreindu svæði. Í kjölfarið skoraði óbyggðanefnd á þá er teldu til eignarréttinda, sbr. 2. mgr. 10. gr. laga nr. 58, 1998, á því landsvæði sem félli innan þjóðlendukröfusvæðis ríkisins að lýsa kröfum sínum skriflega fyrir óbyggðanefnd.

Umbj. mínir telja til eignarréttinda á því landsvæði sem féll innan þjóðlendukröfu ríkisins, enda gerir íslenska ríkið kröfu um að hluti jarðarinnar teljist þjóðlenda í skilningi laga nr. 58/1998. Er jarðeigendum því nauðsynlegt að lýsa kröfu þessari fyrir óbyggðanefnd.

III. Málsástæður:

Umbj. mínir byggja á að umrætt land hafi verið numið í öndverðu og sé því fullkomið eignarland. Byggir þeir á því að rekja megi það eignarhald óslitið allt frá landnámi og til vorra daga. Sé landið nú undirorpíð eignarétti sínum og verði ekki af honum tekið nema að gættum skilyrðum 72. gr. stjórnarskráinnar þar um. Fyrir liggur að samkvæmt

Umbj. mínir byggja á því að sögulegar heimildir renni stoðum undir að það svæði sem numið var til forna sé ekki minna en það land sem þeir telja til eignarréttinda yfir í dag. Þá sýni önnur gögn, ótvírætt fram á að umrætt land hafi alltaf verið háð einkaeignarétti og að sá eignarréttur hafi flust aðila á milli með hefðbundnum hætti. Í samræmi við það hafi aldrei verið litið svo á að umrætt land hafi verið talið til almennings eða afréttar eða annars konar svæðis sem sætt hafi notkun annarra en eigenda þess á hverjum tíma, nema þá með þeirra leyfi.

Umbj. mínir byggja á því að nýting landsins, lega þess og staðhættir almennt, styðji stoðu þess sem eignarlands. Er því sjálfgefið að umbj. mínir mótmæli öllum kröfum ríkisins um þjóðlendur innan landamerkja þess lands sem þeir telja til beinna eignarréttinda yfir og krefjast þess að kröfum ríkisins verði hafnað og einkaeignaréttur þeirra að landinu viðurkenndur. Sérstaklega er mótmælt staðsetningu einstakra örnefna í kröfulýsingu íslenska ríkisins. Málsástæður jarðeigenda verða útlistaðar í ítarlegrri greinargerð sem lögð verður fyrir óbyggðanefnd undir rekstri málsins. Þar verður meðal annars rakið að íslenska ríkið hefur áður staðfest að umþrætt land sé háð einkaeignarétti.

IV. Heimildir og gögn:

Kröfur sínar byggja umbj. mínir á þinglýstum og landamerkjabréfum fyrir umrædd landsvæði. Þá byggja þeir kröfur sínar á Landnámu, lögfestum, máldögum, landamerkjalýsingum, afsalsgerningum, lögum, dóum, heimildarskjölum og bæði fornum og nýjum vitnisburði, sem

og öðrum gögnum s.s. fræðiritum. Umbj. mínir munu eins og áður segir gera nánari grein fyrir þeim heimildum og gögnum sem þeir byggja kröfur sínar á í greinargerð til óbyggðanefndar.

V. Lagarök:

Til stuðnings kröfum sínum vísa umbj. mínir til ákvæða stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33, 1944, einkum 72. gr. og til ákvæða Mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. lög þar um nr. 62, 1994. Þá vísa jarðeigendur til almennra meginreglna íslensks eignaréttar og til laga um framkvæmd eignarnáms nr. 11, 1973. Jarðeigendur vísa enn fremur til ákvæða laga um hefð nr. 46, 1905 og til vatnalaga nr. 15, 1923. Þá vísa jarðeigendur til ákvæða laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998 og til laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu nr. 57, 1998. Jarðeigendur vísa og til landamerkjalaga nr. 41, 1919 og eldri laga um sama efni nr. 5, 1882, sem og til girðingarlagu nr. 135, 2001 og til eldri laga um sama efni nr. 10, 1965. Umbj. mínir vísa loks til laga um meðferð einkamála nr. 91, 1991.

VI. Áskilnaður:

Umbj. mínir áskilja sér allan rétt til þess að rökstyðja kröfu þessa frekar og styðja hana frekari gögnum, heimildum, málsástæðum og lagarökum, bæði á síðari stigum sem og í greinargerð jarðeigenda til óbyggðanefndar. Þá áskilja jarðeigendur sér allan rétt til þess að auka við kröfur sínar, breyta þeim og lagfæra, allt eftir því sem tilefni kann að gefast til. Loks áskilja jarðeigendur sér allan rétt til þess að gera kröfu um allan þann kostnað sem þeir hafa og kunna að verða fyrir, við að gæta réttar síns gagnvart kröfum íslenska ríkisins.

Guðjón Ármannsson hrl.
Virðingarfyllst

Óbyggðanefnd,
Skuggasundi,
101 REYKJAVÍK.

Reykjavík, 22. mars 2021.

KRÖFULÝSING

FYRIR ÓBYGGÐANEFND

SVÆÐI 10 B

Með vísan til tilkynningar óbyggðanefndar frá 9. október 2020 og 10. gr. laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998, er hér með lýst neðangreindri kröfum.

Kröfuna gera: Ásgerður Guðbjartsdóttir, Sigríður Guðbjartsdóttir, Guðrún María Guðbjartsdótir, Helga Erla Guðbjartsdóttir, Db. Sesselju Kr. Guðbjartsdóttur, Laufey Guðbjartsdóttir, Guðjón S. Guðbjartsson, Elíabet Guðbjartsdóttir, Db. Konráðs Guðbjartssonar og Árni Guðbjartsson, Einar Guðbjartsson og Þorsteinn Guðbjartsson

Vegna: Hesthús efri, innan staðarmarka Ísafjarðarbæjar.

Fyrirsvar: Guðjón Ármannsson hrl. Borgartúni 26, Reykjavík, fer með hagsmunagæslu fyrir hönd jarðeigenda.

I. Kröfugerð:

Jarðeigendur telja til beins eignarréttar yfir öllu því landi innan kröfusvæðis íslenska ríkisins innan kröfusvæðis íslenska ríkisins sem nefnt er Hestfjall og er af hálfu ríkisins afmarkað með eftirfarandi hætti:

Upphafspunktur er í fjallsbrún Hestfjalls á sveitarfélagamörkum Ísafjarðarbæjar og Súðavíkurhrepps í um 864m hæð í Korpudal. Þaðan á ystu fjallsbrún Hestsfjalls. Þaðan eftir fjallsbrún í hreppamörk Ísafjarðarbæjar og Súðavíkurhrepps í Hestskarði í Tungudal. Þaðan eftir hreppamörkum í upphafspunkt.

Kröfum ríkisins um þjóðlendur innan téðra merkja er mótmælt. Stangist hnittsettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf eða önnur heimildarskjöl. Kröfum ríkisins um þjóðlendur innan téðra merkja er því mótmælt. Umbj. mínr

telja landamerkjabréf, önnur heimildarskjöl og vatnaskil eiga að ráða afmörkun eignarlands á þessum slóðum Stangist hnittsettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf.

Jörðin Ármúli er nýbýli úr Hesti frá 1931. Eiga jarðirnar sameiginlegt beitiland. Í landamerkjabréfi Hafurhest frá 20. mars 1921 segir m.a.:

Landamerkjabréf Hafurhests er dags. 20. mars 1921 þar sem merkjum jarðarinnar er lýst: Að austanverðu ræður áin Korpa merkjum heim að Kroppsstaðamerki, en þar liggur það eftir gömlum farveg niður eyrar í svonefnd sýki, og úr því inn með Breiðeyri, sem tilheyrir Hóli, en eftir það liggur það eftir Hesta, nema þar sem það liggur eftir svo nefndri Hvolpalænu, en Tunga á það land, sem liggur milli ár og lænu. Alt beitiland er óskift milli þorpsjardar sem eru: Hafurhestur, Efrihús, Neðrihús, og slægjuland óskift eiga þessar jarðir heimast á Hestdal er kallað er Samvinna, og fremst í dalnum, sem kallað er Leiti. Hafurhestur á tvofimtu parta úr óskiftu landi, Úr skiftu slægjulandi á hann á Hestdal þessa parta: Gyrði, Hlaðspart, Votahvamm, Staggardseyri, Kókubungu, Seljaengi og Fremstaengi. Merki við þessa parta eru öll skýr og enginn ágreiningur. Slægjur átti Hafurhestur allar í Korpudal, en nú eru þar sama sem engar. Milli þorpstúna eru skýr merki: Lækur milli Hests og Efrihúsa og grjótgarður og skurður Niðri undan túninu á hann eyrnápart niður í Hestá. Utanvert við túnið á Hestur alt land nema litinn part, sem liggur í vinkil, og eru glögg merki þar og enginn ágreiningur.

Samkvæmt uppdrætti:

Vísað er til uppdráttar sem sem unnin er samhliða kröfulýsingu þessari. Umbj. mínr gera þann fyrirvara að enn á eftir að ljúka kortagerð fyrir landamerki jarðar þeirra í heild sinni. Verður þeirri kortagerð lokið hið fyrsta og upplýsingum komið áleiðis til óbyggðanefndar.

II. Málavextir:

Með bréfi óbyggðanefndar 27. nóvember 2019, var fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, tilkynnt að nefndin hefði ákveðið að taka svonefnt svæði 10 B til meðferðar og íslenska ríkinu veittur frestur til að lýsa kröfum um þjóðlendur á svæðinu til 2. mars 2020. Var fresturinn framlengdur nokkrum sinnum og síðast til 15. september 2020..

Svæðið afmarkast með eftifarandi hætti, sbr. bréf óbyggðanefndar 27. nóvember 2019:

Sýslumörkum Norður-Ísafjarðarsýslu og Strandasýslu er fylgt frá hafi við Geirólfssnúp milli Skjaldbjarnarvíkur og Reykjafjarðar til suðvesturs og síðan suðurs þar til komið er að norðurmörkum Austur-Barðastrandarsýslu. Þaðan er mörkum milli Norður-Ísafjarðarsýslu og Austur-Barðastrandasýslu fylgt til vesturs þar til komið er að mörkum Vestur-Ísafjarðarsýslu og Vestur-Barðastrandasýslu. Þaðan er síðastnefndum sýslumörkum fylgt til vesturs að hafi við Langanes við Arnarfjörð. Að öðru leyti afmarkast svæðið af hafi.

Þann 15. september 2020 lýsti íslenska ríkið kröfum sínum um þjóðlendur á ofangreindu svæði. Í kjölfarið skoraði óbyggðanefnd á þá er teldu til eignarréttinda, sbr. 2. mgr. 10. gr. laga nr. 58, 1998, á því landsvæði sem félli innan þjóðlendumkröfusvæðis ríkisins að lýsa kröfum sínum skriflega fyrir óbyggðanefnd.

Umbj. mínir telja til eignarréttinda á því landsvæði sem féll innan þjóðlendukröfu ríkisins, enda gerir íslenska ríkið kröfum að hluti jarðarinnar teljist þjóðlenda í skilningi laga nr. 58/1998. Er jarðeigendum því nauðsynlegt að lýsa kröfum þessari fyrir óbyggðanefnd.

III. Málsástæður:

Umbj. mínir byggja á að umrætt land hafi verið numið í öndverðu og sé því fullkomið eignarland. Byggir þeir á því að rekja megi það eignarhald óslitið allt frá landnámi og til vorra daga. Sé landið nú undirorpíð eignarétti sínum og verði ekki af honum tekið nema að gættum skilyrðum 72. gr. stjórnarskrárinnar þar um. Fyrir liggur að samkvæmt

Umbj. mínir byggja á því að sögulegar heimildir renni stoðum undir að það svæði sem numið var til forna sé ekki minna en það land sem þeir telja til eignarréttinda yfir í dag. Þá sýni önnur gögn, ótvírætt fram á að umrætt land hafi alltaf verið háð einkaeignarétti og að sá eignarréttur hafi flust aðila á milli með hefðbundnum hætti. Í samræmi við það hafi aldrei verið litið svo á að umrætt land hafi verið talið til almennings eða afréttar eða annars konar svæðis sem sætt hafi notkun annarra en eigenda þess á hverjum tíma, nema þá með þeirra leyfi.

Umbj. mínir byggja á því að nýting landsins, lega þess og staðhættir almennt, styðji stöðu þess sem eignarlands. Er því sjálfgefið að umbj. mínir mótmæli öllum kröfum ríkisins um þjóðlendur innan landamerkjana þess lands sem þeir telja til beinna eignaréttinda yfir og krefjast þess að kröfum ríkisins verði hafnað og einkaeignaréttur þeirra að landinu viðurkenndur. Sérstaklega er mótmælt staðsetningu einstakra örnefna í kröfulýsingum íslenska ríkisins. Málsástæður jarðeigenda verða útlistaðar í ítarlegrum greinargerð sem lögð verður fyrir óbyggðanefnd undir rekstri málsins. Þar verður meðal annars rakið að íslenska ríkið hefur áður staðfest að umþrætt land sé háð einkaeignarétti.

IV. Heimildir og gögn:

Kröfur sínar byggja umbj. mínir á þinglýstum og landamerkjabréfum fyrir umrædd landsvæði. Þá byggja þeir kröfur sínar á Landnámu, lögfestum, málögum, landamerkjalyssingum, afsalsgerningum, lögum, dónum, heimildarskjölum og bæði fornum og nýjum vitnisburði, sem og öðrum gögnum s.s. fræðiritum. Umbj. mínir munu eins og áður segir gera nánari grein fyrir þeim heimildum og gögnum sem þeir byggja kröfur sínar á í greinargerð til óbyggðanefndar.

V. Lagarök:

Til stuðnings kröfum sínum vísa umbj. mínir til ákvæða stjórnarskrár lýveldisins Íslands nr. 33, 1944, einkum 72. gr. og til ákvæða Mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. lög þar um nr. 62, 1994. Þá vísa jarðeigendur til almennra meginreglna íslensks eignaréttar og til laga um framkvæmd eignarnáms nr. 11, 1973. Jarðeigendur vísa enn fremur til ákvæða laga um hefð nr. 46, 1905 og til vatnalaga nr. 15, 1923. Þá vísa jarðeigendur til ákvæða laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998 og til laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu nr. 57, 1998. Jarðeigendur vísa og til landamerkjalauga nr. 41, 1919 og eldri laga um sama efni nr. 5, 1882, sem og til girðingarlaga nr. 135, 2001 og til eldri laga um sama efni nr. 10, 1965. Umbj. mínir vísa loks til laga um meðferð einkamála nr. 91, 1991.

VI. Áskilnaður:

Umbj. mírir áskilja sér allan rétt til þess að rökstyðja kröfu þessa frekar og styðja hana frekari gögnum, heimildum, málsástæðum og lagarökum, bæði á síðari stigum sem og í greinargerð jarðeigenda til óbyggðanefndar. Þá áskilja jarðeigendur sér allan rétt til þess að auka við kröfur sínar, breyta þeim og lagfæra, allt eftir því sem tilefni kann að gefast til. Loks áskilja jarðeigendur sér allan rétt til þess að gera kröfu um allan þann kostnað sem þeir hafa og kunna að verða fyrir, við að gæta réttar síns gagnvart kröfum íslenska ríkisins.

Guðjón Ármannsson hrl.
Guðjón Ármannsson hrl.
Guðjón Ármannsson hrl.

Óbyggðanefnd,
Skuggasundi,
101 REYKJAVÍK.

Reykjavík, 22. mars 2021.

KRÖFULÝSING

FYRIR ÓBYGGÐANEFND

SVÆÐI 10 B

Með vísan til tilkynningar óbyggðanefndar frá 9. október 2020 og 10. gr. laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998, er hér með lýst neðangreindri kröfum.

Kröfuna gera:

Db. Þorvarðar Guðjónssonar, kt. 280129-2409
Bryndís Guðmundsdóttir, kt. 250359-3739
Guðbjörg S. Pálmarsdóttir, kt. 101264-3949
Guðbjörg S Sveinbjörnsdóttir, kt. 040562-3469
Guðjón Gísli Guðmundsson, kt. 271063-7179
Guðjón Pálmarsson, kt. 160759-4109
Guðrún Svava Pálmarsdóttir, kt. 281261-5339
Gunnar Péter Héðinsson, kt. 280361-4299
Halldóra Jóna Guðmundsdóttir, kt. 231084-2669
Hallgrímur Ingimar Jónsson, kt. 200373-4649
Magnús Guðmundsson, kt. 110760-3379
Margrét Pálmadóttir, kt. 060755-3459
db. María Guðrún Guðjónsdóttir, kt. 190332-7569
María Guðrún Sveinbjörnsdóttir, kt. 280680-4279
Ragnheiður Eygló Guðmundsdóttir, kt. 190662-2339
Ragnheiður Ósk Guðmundsdóttir, kt. 150180-3689
+Þorvarður Guðjónsdóttir, kt. 280129-2409
Viðar Örn Sveinbjörnsson, kt. 200763-5569
Þorsteinn Pálmarsson, kt. 300957-4129

Vegna: Jarðarinnar, Ármúla, landnr. L206043, innan staðarmarka
Ísafjarðarbæjar.

Fyrirvara: Guðjón Ármannsson hrl. Borgartúni 26, Reykjavík, fer með hagsmunagæslu fyrir hönd jarðeigenda.

I. Kröfugerð:

Jarðeigendur telja til beins eignarréttar yfir öllu því landi innan kröfusvæðis íslenska ríkisins innan kröfusvæðis íslenska ríkisins sem nefnt er Hestfjall og er af hálfu ríkisins afmarkað með eftifarandi hætti:

Upphafspunktur er í fjallsbrún Hestfjalls á sveitarfélagamörkum Ísafjarðarbæjar og Súðavíkurhrepps í um 864m hæð í Korpudal. Þaðan á ystu fjallsbrún Hestsfjalls. Þaðan eftir fjallsbrún í hreppamörk Ísafjarðarbæjar og Súðavíkurhrepps í Hestskarði í Tungudal. Þaðan eftir hreppamörkum í upphafspunkt.

Kröfum ríkisins um þjóölendur innan téðra merkja er mótmælt. Stangist hnittsettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf eða önnur heimildarskjöl. Kröfum ríkisins um þjóölendur innan téðra merkja er því mótmælt. Umbj. mínr telja landamerkjabréf, önnur heimildarskjöl og vatnaskil eiga að ráða afmörkun eignarlands á þessum slóðum Stangist hnittsettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf.

Jörðin Ármúli er nýbýli úr Hesti frá 1931. Eiga jarðirnar sameiginlegt beitiland. Í landamerkjabréfi Hafurhest frá 20. mars 1921 segir m.a.:

Landamerkjabréf Hafurhests er dags. 20. mars 1921 þar sem merkjum jarðarinnar er lýst: Að austanverðu ræður áin Korpa merkjum heim að Kropsstaðamerki, en þar liggur það eftir gömlum farveg niður eyrar í svonefnd sýki, og úr því inn með Breiðeyri, sem tilheyrir Hóli, en eftir það liggur það eftir Hesta, nema þar sem það liggur eftir svo nefndri Hvolpalænu, en Tunga á það land, sem liggur milli ár og lænu. Alt beitiland er óskift milli Þorpsjárða sem eru: Hafurhestur, Efrihús, Neðrihús, og slægjuland óskift eiga þessar jarðir heimast á Hestdal er kallað er Samvinna, og fremst í dalnum, sem kallað er Leiti. Hafurhestur á tvofimtu parta úr óskiftu landi, Úr skiftu slægjulandi á hann á Hestdal þessa parta: Gyrði, Hlaðspart, Votahvamm, Staggardseyri, Kókubungu, Seljaengi og Fremstaengi. Merki við þessa parta eru öll skýr og enginn ágreiningur. Slægjur átti Hafurhestur allar í Korpudal, en nú eru þar sama sem engar. Milli Þorpstúna eru skýr merki: Lækur milli Hests og Efrihúsa og grjótgarður og skurður Niðri undan túninu á hann eyrnápart niður í Hestá. Utanvert við túnið á Hestur alt land nema litinn part, sem liggur í vinkil, og eru glögg merki þar og enginn ágreiningur.

Samkvæmt uppdrætti:

Vísað er til uppdráttar sem sem unnin er samhliða kröfulýsingu þessari. Umbj. mínr gera þann fyrirvara að enn á eftir að ljúka kortagerð fyrir landamerki jarðar þeirra í heild sinni. Verður þeirri kortagerð lokið hið fyrsta og upplýsingum komið áleiðis til óbyggðanefndar.

II. Málavextir:

Með bréfi óbyggðanefndar 27. nóvember 2019, var fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, tilkynnt að nefndin hefði ákveðið að taka svonefnt svæði 10 B til meðferðar

og íslenska ríkinu veittur frestur til að lýsa kröfum um þjóölendur á svæðinu til 2. mars 2020. Var fresturinn framlengdur nokkrum sinnum og síðast til 15. september 2020..

Svæðið afmarkast með eftifarandi hætti, sbr. bréf óbyggðanefndar 27. nóvember 2019:

Sýslumörkum Norður-Ísafjarðarsýslu og Strandasýslu er fylgt frá hafi við Geirólfssnúp milli Skjaldbjarnarvíkur og Reykjafjarðar til suðvesturs og síðan suðurs þar til komið er að norðurmörkum Austur-Barðastrandarsýslu. Þaðan er mörkum milli NorðurÍsafjarðarsýslu og Austur-Barðastrandasýslu fylgt til vesturs þar til komið er að mörkum Vestur-Ísafjarðarsýslu og Vestur-Barðastrandasýslu. Þaðan er síðastnefndum sýslumörkum fylgt til vesturs að hafi við Langanes við Arnarfjörð. Að öðru leyti afmarkast svæðið af hafi.

Þann 15. september 2020 lýsti íslenska ríkið kröfum sínum um þjóölendur á ofangreindu svæði. Í kjölfarið skoraði óbyggðanefnd á þá er teldu til eignarréttinda, sbr. 2. mgr. 10. gr. laga nr. 58, 1998, á því landsvæði sem félli innan þjóölendukröfusvæðis ríkisins að lýsa kröfum sínum skriflega fyrir óbyggðanefnd.

Umbj. mínir telja til eignarréttinda á því landsvæði sem féll innan þjóölendukröfu ríkisins, enda gerir íslenska ríkið kröfu um að hluti jarðarinnar teljist þjóðlenda í skilningi laga nr. 58/1998. Er jarðeigendum því nauðsynlegt að lýsa kröfu þessari fyrir óbyggðanefnd.

III. Málsástæður:

Umbj. mínir byggja á að umrætt land hafi verið numið í öndverðu og sé því fullkomíð eignarland. Byggir þeir á því að rekja megi það eignarhald óslitið allt frá landnámi og til vorra daga. Sé landið nú undirorpíð eignarétti sínum og verði ekki af honum tekið nema að gættum skilyrðum 72. gr. stjórnarskrárinnar þar um. Fyrir liggur að samkvæmt

Umbj. mínir byggja á því að sögulegar heimildir renni stoðum undir að það svæði sem numið var til forna sé ekki minna en það land sem þeir telja til eignarréttinda yfir í dag. Þá sýni önnur gögn, ótvírætt fram á að umrætt land hafi alltaf verið háð einkaeignarétti og að sá eignarréttur hafi flust aðila á milli með hefðbundnum hætti. Í samræmi við það hafi aldrei verið litið svo á að umrætt land hafi verið talið til almennings eða afréttar eða annars konar svæðis sem sætt hafi notkun annarra en eigenda þess á hverjum tíma, nema þá með þeirra leyfi.

Umbj. mínir byggja á því að nýting landsins, lega þess og staðhættir almennt, styðji stöðu þess sem eignarlands. Er því sjálfgefið að umbj. mínir mótmæli öllum kröfum ríkisins um þjóölendur innan landamerkja þess lands sem þeir telja til beinna eignaréttinda yfir og krefjast þess að kröfum ríkisins verði hafnað og einkaeignaréttur þeirra að landinu viðurkenndur. Sérstaklega er mótmælt staðsetningu einstakra örnefna í kröfulýsingu íslenska ríkisins. Málsástæður jarðeigenda verða útlistaðar í ítarlegri greinargerð sem lögð verður fyrir óbyggðanefnd undir rekstri málsins. Þar verður meðal annars rakið að íslenska ríkið hefur áður staðfest að umþrætt land sé háð einkaeignarétti.

IV. Heimildir og gögn:

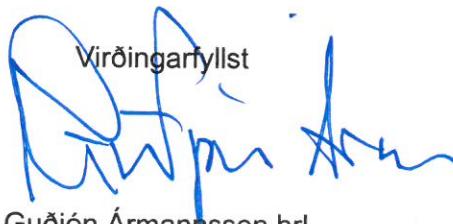
Kröfur sínar byggja umbj. mínir á þinglýstum og landamerkjabréfum fyrir umrædd landsvæði. Þá byggja þeir kröfur sínar á Landnámu, lögfestum, máldögum, landamerkjalýsingum, afsalsgerningum, lögum, dómum, heimildarskjölum og bæði fornum og nýjum vitnisburði, sem og öðrum gögnum s.s. fræðiritum. Umbj. mínir munu eins og áður segir gera nánari grein fyrir þeim heimildum og gögnum sem þeir byggja kröfur sínar á í greinargerð til óbyggðanefndar.

V. Lagarök:

Til stuðnings kröfum sínum vísa umbj. mínir til ákvæða stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33, 1944, einkum 72. gr. og til ákvæða Mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. lög þar um nr. 62, 1994. Þá vísa jarðeigendur til almennra meginreglna íslensks eignaréttar og til laga um framkvæmd eignarnáms nr. 11, 1973. Jarðeigendur vísa enn fremur til ákvæða laga um hefð nr. 46, 1905 og til vatnalaga nr. 15, 1923. Þá vísa jarðeigendur til ákvæða laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998 og til laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu nr. 57, 1998. Jarðeigendur vísa og til landamerkjalaga nr. 41, 1919 og eldri laga um sama efni nr. 5, 1882, sem og til girðingarlaga nr. 135, 2001 og til eldri laga um sama efni nr. 10, 1965. Umbj. mínir vísa loks til laga um meðferð einkamála nr. 91, 1991.

VI. Áskilnaður:

Umbj. mínir áskilja sér allan rétt til þess að rökstyðja kröfu þessa frekar og styðja hana frekari gögnum, heimildum, málsástæðum og lagarökum, bæði á síðari stigum sem og í greinargerð jarðeigenda til óbyggðanefndar. Þá áskilja jarðeigendur sér allan rétt til þess að auka við kröfur sínar, breyta þeim og lagfæra, allt eftir því sem tilefni kann að gefast til. Loks áskilja jarðeigendur sér allan rétt til þess að gera kröfu um allan þann kostnað sem þeir hafa og kunna að verða fyrir, við að gæta réttar síns gagnvart kröfum íslenska ríkisins.

Virðingarfyllst
Guðjón Ármansson hrl.

Óbyggðanefnd,
Skuggasundi 3,
101 Reykjavík.

Reykjavík, 22. mars 2021.

KRÖFULÝSING

FYRIR ÓBYGGÐANEFND

SVÆÐI 10 B

Með vísan til tilkynningar óbyggðanefndar frá 9. október 2020 og 10. gr. laga um þjóölendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóölendna og afréttu nr. 58, 1998, er hér með lýst neðangreindri kröfum.

Kröfuna gerir: Páll Á. R. Stefánsson, kt. 230646-4069

Vegna: Jarðarinnar, Kirkjubóls í Korpudal, landnr. L141015, innan staðarmarka Ísafjarðarbæjar.

Fyrirsvar: Guðjón Ármannsson hrl. Borgartúni 26, Reykjavík, fer með hagsmunagæslu fyrir hönd jarðeiganda.

I. Kröfugerð:

Jarðeigandi Krikjubóls í Korpudal telur til beins eignarréttar yfir landi innan kröfusvæðis íslenska ríkisins sem nefnt er Kropastaðarfjall og er af hálfu ríkisins afmarkað með eftifarandi hætti:

Upphafspunktur er í fjallsbrún Hestfjalls á sveitarfelagamörkum Ísafjarðarbæjar og Súðavíkurhrepps í um 864m hæð í Korpudal. Þaðan á ystu fjallsbrún Hestsfjalls. Þaðan eftir fjallsbrún í hreppamörk Ísafjarðarbæjar og Súðavíkurhrepps í Hestskarði í Tungudal. Þaðan eftir hreppamörkum í upphafspunkt.

Krömum ríkisins um þjóölendur innan téðra merkja er því mótmælt. Umbj. minn telur vatnaskil auk skýrra lýsinga í landamerkjabréfi eiga að ráða afmörkun eignarlands. Stangist hnissettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf.

Krafan byggir á landamerkjabréfi Kirkjubóls, dags. 18. ágúst 1889, sem afmarkar land jarðarinnar með eftifarandi hætti:

Að utanverðu er merkið í læk, er rennur niður utan til við svonefndan Urðarhrygg og ofan í Korpu. Svo aptur fyrir vestan Korpu er merkið út að sjó eins og land nær að Korglænu að austan. Fyrir vestan Korglænu tekur svonefndur Flagspartur við og merkið að honum að utan liggur í lænu mjög litla bæði að utan og vestan þar til svonefndur Fremstipartur tekur við, og þá liggur merkið á honum vestur í Hestá þar til til svonefndur Krossakrókur tekur við, sem er partur frá Vífilsmýrum.

Þá liggur merkið á honum alla leið inn eptir og endar á Hestárbakka. Að innan er merkið eins og Fremstipartur til segir, - frá Hestá þvert yfir upp til Korpu.

Aptur liggur merkið neðan milli Kropstaða og Kirkjubóls upp af nefndu merki á Fremstapartinum að innan í 3 steina á Álabrekkum og þaðan yfir stórholtið í lækjarfarveg sem er innan til við svonefndan Bæjarhrygg. Kirkjubóli tilheyrir dalurinn Kirkjubólsmegin til eignar og umráða frá Þverá fram úr til fjalls.

Vísað er til hnitsetts uppdráttar sem sem unnin er samhliða kröfulýsingu þessari. Umbj. minn gerir þann fyrirvara að enn á eftir að ljúka endanlega kortagerð fyrir landamerki jarðar hans. Verður þeirri kortagerð lokið hið fyrsta og upplýsingum komið áleiðis til óbyggðanefndar.

II. Málavextir:

Með bréfi óbyggðanefndar 27. nóvember 2019, var fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, tilkynnt að nefndin hefði ákvæðið að taka svonefnt svæði 10 B til meðferðar og íslenska ríkinu veittur frestur til að lýsa kröfum um þjóðlendur á svæðinu til 2. mars 2020. Var fresturinn framlengdur nokkrum sinnum og síðast til 15. september 2020.

Svæðið afmarkast með eftifarandi hætti, sbr. bréf óbyggðanefndar 27. nóvember 2019:

Sýslumörkum Norður-Ísafjarðarsýslu og Strandarsýslu er fylgt frá hafi við Geirólfssnúp milli Skjaldbjarnarvíkur og Reykjafjarðar til suðvesturs og síðan suðurs þar til komið er að norðurmörkum Austur-Barðastrandarsýslu. Þaðan er mörkum milli NorðurÍsafjarðarsýslu og Austur-Barðastrandasýslu fylgt til vesturs þar til komið er að mörkum Vestur-Ísafjarðarsýslu og Vestur-Barðastrandasýslu. Þaðan er síðastnefndum sýslumörkum fylgt til vesturs að hafi við Langanes við Arnarfjörð. Að öðru leyti afmarkast svæðið af hafi.

Þann 15. september 2020 lýsti íslenska ríkið kröfum sínum um þjóðlendur á ofangreindu svæði. Í kjölfarið skoraði óbyggðanefnd á þá er teldu til eignarréttinda, sbr. 2. mgr. 10. gr. laga nr. 58, 1998, á því landsvæði sem félli innan þjóðlendukröfusvæðis ríkisins að lýsa kröfum sínum skriflega fyrir óbyggðanefnd.

Umbj. minn telur til eignarréttinda á því landsvæði sem féll innan þjóðlendukröfu ríkisins, enda gerir íslenska ríkið kröfu um að hluti jarðarinnar teljist þjóðlenda í skilningi laga nr. 58/1998. Er jarðeiganda því nauðsynlegt að lýsa kröfu þessari fyrir óbyggðanefnd.

III. Málsástæður:

Umbj. minn byggir á því að umrætt land hafi verið numið í öndverðu og sé því fullkomíð eignarland. Byggt er á því að rekja megi eignarhaldið óslitið allt frá landnámi og til vorra daga. Sé landið nú undirþipið eignarétti sínum og verði ekki af honum tekið nema að gættum skilyrðum 72. gr. stjórnarskrárinnar þar um.

Umbj. mínn byggir á því að sögulegar heimildir renni stoðum undir að það svæði sem numið var til forna sé ekki minna en það land sem þeir telja til eignarréttinda yfir í dag. Þá sýni önnur gögn, ótvíraðt fram á að umrætt land hafi alltaf verið háð einkaeignarrétti og að sá eignarréttur hafi flust aðila á milli með hefðbundnum hætti. Í samræmi við það hafi aldrei verið litið svo á að umrætt land hafi verið talið til almennings eða afréttar eða annars konar svæðis sem sætt hafi notkun annarra en eigenda þess á hverjum tíma, nema þá með þeirra leyfi.

Umbj. minn byggja á því að nýting landsins, lega þess og staðhættir almennt, styðji stöðu þess sem eignarlands. Er því sjálfgefið að umbj. minn mótmælir öllum kröfum ríkisins um þjóðlendur innan landamerka þess lands sem hann telur til beinna eignarréttinda yfir og krefst þess að kröfum ríkisins verði hafnað og einkaeignarréttur þeirra að landinu viðurkenndur.

Sérstaklega er mótmælt staðsetningu einstakra örnefna í kröfulýsingu íslenska ríkisins. Málsástæður jarðeiganda verða útlistaðar í ítarlegrí greinargerð sem lögð verður fyrir óbyggðanefnd undir rekstri málsins.

IV. Heimildir og gögn:

Kröfur sínar byggja umbj. minn á þinglýstum og landamerkjabréfum fyrir umrædd landsvæði. Þá byggir hann kröfur sínar á Landnámu, lögfestum, málögum, landamerkjalýsingum, afsalsgerningum, lögum, dónum, heimildarskjölum og bæði fornum og nýjum vitnisburði, sem og öðrum gögnum s.s. fræðiritum. Umbj. minn mun eins og áður segir gera nánari grein fyrir þeim heimildum og gögnum sem hann byggir kröfur sínar á í greinargerð til óbyggðanefndar.

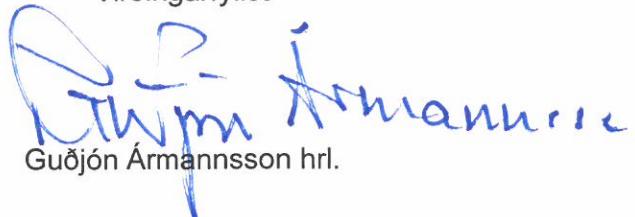
V. Lagarök:

Til stuðnings kröfum sínum vísar umbj. minn til ákvæða stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33, 1944, einkum 72. gr. og til ákvæða Mannréttiðsáttmála Evrópu, sbr. lög þar um nr. 62, 1994. Þá vísar jarðeigandi til almennra meginreglna íslensks eignaréttar og til laga um framkvæmd eignarnáms nr. 11, 1973. Jarðeigandi vísar enn fremur til ákvæða laga um hefð nr. 46, 1905 og til vatnalaga nr. 15, 1923. Þá vísar jarðeigand til ákvæða laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttar nr. 58, 1998 og til laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu nr. 57, 1998. Jarðeigandi vísar og til landamerkjalaga nr. 41, 1919 og eldri laga um sama efni nr. 5, 1882, sem og til girðingarlaga nr. 135, 2001 og til eldri laga um sama efni nr. 10, 1965.

VI. Áskilnaður:

Umbj. minn áskilur sér allan rétt til þess að rökstyðja kröfu þessa frekar og styðja hana frekari gögnum, heimildum, málsástæðum og lagarökum, bæði á síðari stigum sem og í greinargerð jarðeiganda til óbyggðanefndar. Þá áskilur jarðeigandi sér allan rétt til þess að auka við kröfur sínar, breyta þeim og lagfæra, allt eftir því sem tilefni kann að gefast til. Lok áskilur jarðeigandi sér allan rétt til þess að gera kröfu um allan þann kostnað sem hann hefur og kann að verða fyrir, við að gæta réttar síns gagnvart kröfum íslenska ríkisins.

Virðingarfyllst

Guðjón Ármannsson hrl.

Óbyggðanefnd,
Skuggasundi 3,
101 Reykjavík.

Reykjavík, 22. mars 2021.

KRÖFULÝSING
FYRIR ÓBYGGÐANEFND

SVÆÐI 10 B

Með vísan til tilkynningar óbyggðanefndar frá 9. október 2020 og 10. gr. laga um þjóölendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóölendna og afréttu nr. 58, 1998, er hér með lýst neðangreindri kröfum.

Kröfuna gerir: Páll Á. R. Stefánsson, kt. 230646-4069

Vegna: Jarðarinnar, Efstabóls, landnr. L197276, innan staðarmarka Ísafjarðarbæjar.

Fyrirsvar: Guðjón Ármansson hrl. Borgartúni 26, Reykjavík, fer með hagsmunagæslu fyrir hönd jarðeiganda.

I. Kröfugerð:

Jarðeigandi Krikjubóls í Korpudal telur til beins eignarréttar yfir landi innan kröfusvæðis íslenska ríkisins sem nefnt er Kropastaðarfjall og er af hálfu ríkisins afmarkað með eftifarandi hætti:

Upphafspunktur er í fjallsbrún Hestfjalls á sveitarfelagamörkum Ísafjarðarbæjar og Súðavíkurhrepps í um 864m hæð í Korpudal. Þaðan á ystu fjallsbrún Hestsfjalls. Þaðan eftir fjallsbrún í hreppamörk Ísafjarðarbæjar og Súðavíkurhrepps í Hestskarði í Tungudal. Þaðan eftir hreppamörkum í upphafspunkt.

Krömum ríkisins um þjóölendur innan téðra merkja er því mótmælt. Umbj. minn telur vatnaskil auk skýrra lýsinga í landamerkjabréfi eiga að ráða afmörkun eignarlands. Stangist hnítsettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf.

Krafan byggir á landamerkjabréfi Efstabóls, dags. 4. apríl 1889, sem afmarkar land jarðarinnar með eftifarandi hætti:

*Landamerki fyrir jörðina **Efstaból** í Önundarfirði eru þessi, eptir því sem ég veit frekast: Að utanverðu er **merkislá** frá **Korpu** og neðan til **fjalls**; betta eru merki milli **Kroppstaða** og **Efstabóls**; svo, að neðanverðu, heldur **Korpa** við og það fram úr, milli **þorpsjarðanna** og **Efstabóls**. – Og svo er að framanverðu gamall **árfarvegur** rétt fyrir framan **þverá**, sem merkið er sagt í milli **Korpudals** og **Efstabóls**, og þar með frí leið á **Korpudal** frá **Efstabóli**, eptir því sem elstu menn muna.*

Vísað er til hnittsetts uppdráttar sem sem unnin er samhliða kröfulýsingu þessari. Umbj. minn gerir þann fyrirvara að enn á eftir að ljúka endanlega kortagerð fyrir landamerki jarðar hans. Verður þeirri kortagerð lokið hið fyrsta og upplýsingum komið áleiðis til óbyggðanefndar.

II. Málavextir:

Með bréfi óbyggðanefndar 27. nóvember 2019, var fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, tilkynnt að nefndin hefði ákveðið að taka svonefnt svæði 10 B til meðferðar og íslenska ríkinu veittur frestur til að lýsa kröfum um þjóðlendur á svæðinu til 2. mars 2020. Var fresturinn framlengdur nokkrum sinnum og síðast til 15. september 2020.

Svæðið afmarkast með eftifarandi hætti, sbr. bréf óbyggðanefndar 27. nóvember 2019:

Sýslumörkum Norður-Ísafjarðarsýslu og Strandasýslu er fylgt frá hafi við Geirólfssnúp milli Skjaldbjarnarvíkur og Reykjafjarðar til suðvesturs og síðan suðurs þar til komið er að norðurmörkum Austur-Barðastrandarsýslu. Þaðan er mörkum milli NorðurÍsafjarðarsýslu og Austur-Barðastrandasýslu fylgt til vesturs þar til komið er að mörkum Vestur-Ísafjarðarsýslu og Vestur-Barðastrandasýslu. Þaðan er síðastnefndum sýslumörkum fylgt til vesturs að hafi við Langanes við Arnarfjörð. Að öðru leyti afmarkast svæðið af hafi.

Þann 15. september 2020 lýsti íslenska ríkið kröfum sínum um þjóðlendur á ofangreindu svæði. Í kjölfarið skoraði óbyggðanefnd á þá er teldu til eignarréttinda, sbr. 2. mgr. 10. gr. laga nr. 58, 1998, á því landsvæði sem félli innan þjóðlendukröfusvæðis ríkisins að lýsa kröfum sínum skriflega fyrir óbyggðanefnd.

Umbj. minn telur til eignarréttinda á því landsvæði sem féll innan þjóðlendukröfu ríkisins, enda gerir íslenska ríkið kröfum að hluti jarðarinnar teljist þjóðlenda í skilningi laga nr. 58/1998. Er jarðeiganda því nauðsynlegt að lýsa kröfum þessari fyrir óbyggðanefnd.

III. Málsástæður:

Umbj. minn byggir á því að umrætt land hafi verið numið í öndverðu og sé því fullkomið eignarland. Byggt er á því að rekja megi eignarhaldið óslitið allt frá landnámi og til vorra daga. Sé landið nú undirorpíð eignarétti sínum og verði ekki af honum tekið nema að gættum skilyrðum 72. gr. stjórnarskrárinnar þar um.

Umbj. mínn byggir á því að sögulegar heimildir renni stoðum undir að það svæði sem numið var til forna sé ekki minna en það land sem þeir telja til eignarréttinda yfir í dag. Þá sýni önnur gögn, ótvírætt fram á að umrætt land hafi alltaf verið háð einkaeignarrétti og að sá eignarréttur hafi flust aðila á milli með hefðbundnum hætti. Í samræmi við það hafi aldrei verið litið svo á að umrætt land hafi verið talið til almennings eða afréttar eða annars konar svæðis sem sætt hafi notkun annarra en eigenda þess á hverjum tíma, nema þá með þeirra leyfi.

Umbj. minn byggja á því að nýting landsins, lega þess og staðhættir almennt, styðji stöðu þess sem eignarlands. Er því sjálfgefið að umbj. minn mótmælir öllum kröfum ríkisins um þjóðlendur innan landamerkja þess lands sem hann telur til beinna eignaréttinda yfir og krefst þess að kröfum ríkisins verði hafnað og einkaeignarréttur þeirra að landinu viðurkenndur.

Sérstaklega er mótmælt staðsetningu einstakra örnefna í kröfulýsingu íslenska ríkisins. Málsástæður jarðeiganda verða útlistaðar í ítarlegri greinargerð sem lögð verður fyrir óbyggðanefnd undir rekstri málsins.

IV. Heimildir og gögn:

Kröfur sínar byggja umbj. minn á þinglýstum og landamerkjabréfum fyrir umrædd landsvæði. Þá byggir hann kröfur sínar á Landnámu, lögfestum, máldögum, landamerkjalýsingum, afsalsgerningum, lögum, dómum, heimildarskjölum og bæði fornum og nýjum vitnisburði, sem og öðrum gögnum s.s. fræðiritum. Umbj. minn mun eins og áður segir gera nánari grein fyrir þeim heimildum og gögnum sem hann byggir kröfur sínar á í greinargerð til óbyggðanefndar.

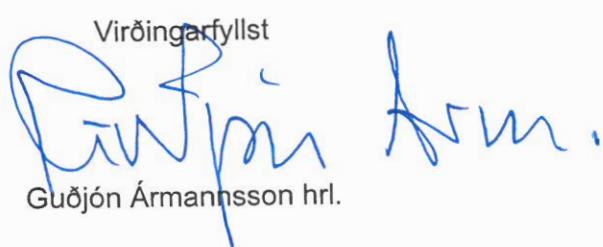
V. Lagarök:

Til stuðnings kröfum sínum vísar umbj. minn til ákvæða stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33, 1944, einkum 72. gr. og til ákvæða Mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. lög þar um nr. 62, 1994. Þá vísar jarðeigandi til almennra meginreglna íslensks eignaréttar og til laga um framkvæmd eignarnáms nr. 11, 1973. Jarðeigandi vísar enn fremur til ákvæða laga um hefð nr. 46, 1905 og til vatnalaga nr. 15, 1923. Þá vísar jarðeigandi til ákvæða laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998 og til laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu nr. 57, 1998. Jarðeigandi vísar og til landamerkjalaga nr. 41, 1919 og eldri laga um sama efni nr. 5, 1882, sem og til girðingarlaga nr. 135, 2001 og til eldri laga um sama efni nr. 10, 1965.

VI. Áskilnaður:

Umbj. minn áskilur sér allan rétt til þess að rökstyðja kröfu þessa frekar og styðja hana frekari gögnum, heimildum, málsástæðum og lagarökum, bæði á síðari stigum sem og í greinargerð jarðeiganda til óbyggðanefndar. Þá áskilur jarðeigandi sér allan rétt til þess að auka við kröfur sínar, breyta þeim og lagfæra, allt eftir því sem tilefni kann að gefast til. Lok áskilur jarðeigandi sér allan rétt til þess að gera kröfu um allan þann kostnað sem hann hefur og kann að verða fyrir, við að gæta réttar síns gagnvart kröfum íslenska ríkisins.

Virðingarfyllst

Guðjón Ármannsson hrl.

Óbyggðanefnd,
Skuggasundi 3,
101 Reykjavík.

Reykjavík, 22. mars 2021.

KRÖFULÝSING

FYRIR ÓBYGGÐANEFND

SVÆÐI 10 B

Með vísan til tilkynningar óbyggðanefndar frá 9. október 2020 og 10. gr. laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998, er hér með lýst neðangreindri kröfu.

Kröfuna gerir: Páll Á. R. Stefánsson, kt. 230646-4069

Vegna: Jarðarinnar, Kroppstaða, landnr. L141019, innan staðarmarka Ísafjarðarbæjar.

Fyrirsvar: Guðjón Ármannsson hrl. Borgartúni 26, Reykjavík, fer með hagsmunagæslu fyrir hönd jarðeiganda.

I. Kröfugerð:

Jarðeigandi Krikjubóls í Korpudal telur til beins eignarréttar yfir landi innan kröfusvæðis íslenska ríkisins sem nefnt er Kroppstaðarfjall og er af hálfu ríkisins afmarkað með eftifarandi hætti:

Upphafspunktur er í fjallsbrún Hestfjalls á sveitarfelagamörkum Ísafjarðarbæjar og Súðavíkurhrepps í um 864m hæð í Korpudal. Þaðan á ystu fjallsbrún Hestsfjalls. Þaðan eftir fjallsbrún í hreppamörk Ísafjarðarbæjar og Súðavíkurhrepps í Hestskarði í Tungudal. Þaðan eftir hreppamörkum í upphafspunkt.

Krömum ríkisins um þjóðlendur innan téðra merkja er því mótmælt. Umbj. minn telur vatnaskil auk skýrra lýsinga í landamerkjabréfi eiga að ráða afmörkun eignarlands. Stangist hnítsettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf.

Krafan byggir á landamerkjabréfi Kroppstaða, dags. 21. janúar 1921 sem afmarkar land jarðarinnar með eftifarandi hætti:

Merki milli Kroppstaða og Kirkjubóls eru 3 steinar í Álabrekkunni og úr þeim yfir Stórhaldið í lækjarfarveg sem er innan til við svonefndan Bæjarhrygg og eftir honum til fjalls. Aftur liggur merkið frá svonefndum steinum í Álabrekkunum, beint yfir að Hestá í auðkenndan jarðstólpum sem rekinn er niður á eystri árbakkanum.

Eftir það ræður Hestá merkjum inn að Breiðeyri að undanskildum litlum eyrartanga sem er frá Vifilsmýrum og er hann fráskilinn Kroppstaðalandi með girðingu.

Merki milli Kroppstaða og Efstabóls eru í svokallaða Merkislá er liggur frá Korpu beina línu til fjalls Kroppstaðamegin í svokallaða tvísteina.

Landamerki fyrir neðan Korpu eru eftir gömlum farveg sem Korpa hefur áður runnið í og skiftir hann því merkjum milli Kroppstaða og Hests og er hann óslitinn yfir í Hestá. Neðst er fyrrnefndur árfarvegur einnig merki milli Kroppstaðaengjanna annars vegar og áðurnefndrar Breiðeyrar frá Hóli, hins vegar og endar sem fyr er sagt við Hestá.

Vísað er til hnitsetts uppdráttar sem sem unnin er samhliða kröfulýsingu þessari. Umbj. minn gerir þann fyrirvara að enn á eftir að ljúka endanlega kortagerð fyrir landamerki jarðar hans. Verður þeirri kortagerð lokið hið fyrsta og upplýsingum komið áleiðis til óbyggðanefndar.

II. Málavextir:

Með bréfi óbyggðanefndar 27. nóvember 2019, var fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, tilkynnt að nefndin hefði ákveðið að taka svonefnt svæði 10 B til meðferðar og íslenska ríkinu veittur frestur til að lýsa kröfum um þjóðlendur á svæðinu til 2. mars 2020. Var fresturinn framlengdur nokkrum sinnum og síðast til 15. september 2020.

Svæðið afmarkast með eftirfarandi hætti, sbr. bréf óbyggðanefndar 27. nóvember 2019:

Sýslumörkum Norður-Ísafjarðarsýslu og Strandasýslu er fylgt frá hafi við Geirólfssnúp milli Skjaldbjarnarvíkur og Reykjafjarðar til suðvesturs og síðan suðurs þar til komið er að norðurmörkum Austur-Barðastrandarsýslu. Þaðan er mörkum milli Norður-Ísafjarðarsýslu og Austur-Barðastrandasýslu fylgt til vesturs þar til komið er að mörkum Vestur-Ísafjarðarsýslu og Vestur-Barðastrandasýslu. Þaðan er síðastnefndum sýslumörkum fylgt til vesturs að hafi við Langanes við Arnarfjörð. Að öðru leyti afmarkast svæðið af hafi.

Þann 15. september 2020 lýsti íslenska ríkið kröfum sínum um þjóðlendur á ofangreindu svæði. Í kjölfarið skoraði óbyggðanefnd á þá er teldu til eignarréttinda, sbr. 2. mgr. 10. gr. laga nr. 58, 1998, á því landsvæði sem félli innan þjóðlendukröfusvæðis ríkisins að lýsa kröfum sínum skriflega fyrir óbyggðanefnd.

Umbj. minn telur til eignarréttinda á því landsvæði sem féll innan þjóðlendukröfu ríkisins, enda gerir íslenska ríkið kröfu um að hluti jarðarinnar teljist þjóðlenda í skilningi laga nr. 58/1998. Er jarðeiganda því nauðsynlegt að lýsa kröfu þessari fyrir óbyggðanefnd.

III. Málsástæður:

Umbj. minn byggir á því að umrætt land hafi verið numið í öndverðu og sé því fullkomíð eignarland. Byggt er á því að rekja megi eignarhaldið óslitið allt frá landnámi og til vorra daga. Sé landið nú undirorpíð eignarétti sínum og verði ekki af honum tekið nema að gættum skilyrðum 72. gr. stjórnarskrárinna þar um.

Umbj. mínn byggir á því að sögulegar heimildir renni stoðum undir að það svæði sem numið var til forna sé ekki minna en það land sem þeir telja til eignarréttinda yfir í dag. Þá sýni önnur gögn, ótvírætt fram á að umrætt land hafi alltaf verið háð einkaeignarrétti og að sá eignarréttur hafi flust aðila á milli með hefðbundnum hætti. Í samræmi við það hafi aldrei verið litið svo á að umrætt land hafi verið talið til almennings eða afréttar eða annars konar svæðis sem sætt hafi notkun annarra en eigenda þess á hverjum tíma, nema þá með þeirra leyfi.

Umbj. minn byggja á því að nýting landsins, lega þess og staðhættir almennt, styðji stöðu þess sem eignarlands. Er því sjálfgefið að umbj. minn mótmælir öllum kröfum ríkisins um þjóðlendur innan landamerkja þess lands sem hann telur til beinna eignarréttinda yfir og krefst þess að kröfum ríkisins verði hafnað og einkaeignarréttur þeirra að landinu viðurkenndur.

Sérstaklega er mótmælt staðsetningu einstakra örnefna í kröfulýsingu íslenska ríkisins. Málsástæður jarðeiganda verða útlistaðar í ítarlegri greinargerð sem lögð verður fyrir óbyggðanefnd undir rekstri málsins.

IV. Heimildir og gögn:

Kröfur sínar byggja umbj. minn á þinglýstum og landamerkjabréfum fyrir umrædd landsvæði. Þá byggir hann kröfur sínar á Landnámu, lögfestum, málögum, landamerkjalýsingum, afsalsgerningum, lögum, dónum, heimildarskjölum og bæði fornum og nýjum vitnisburði, sem og öðrum gögnum s.s. fræðiritum. Umbj. minn mun eins og áður segir gera nánari grein fyrir þeim heimildum og gögnum sem hann byggir kröfur sínar á í greinargerð til óbyggðanefndar.

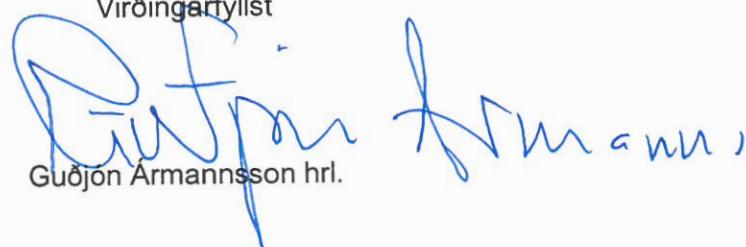
V. Lagarök:

Til stuðnings kröfum sínum vísar umbj. minn til ákvæða stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33, 1944, einkum 72. gr. og til ákvæða Mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. lög þar um nr. 62, 1994. Þá vísar jarðeigandi til almennra meginreglna íslensks eignaréttar og til laga um framkvæmd eignarnáms nr. 11, 1973. Jarðeigandi vísar enn fremur til ákvæða laga um hefð nr. 46, 1905 og til vatnalaga nr. 15, 1923. Þá vísar jarðeigandi til ákvæða laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttar nr. 58, 1998 og til laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu nr. 57, 1998. Jarðeigandi vísar og til landamerkjalaga nr. 41, 1919 og eldri laga um sama efni nr. 5, 1882, sem og til girðingarlaga nr. 135, 2001 og til eldri laga um sama efni nr. 10, 1965.

VI. Áskilnaður:

Umbj. minn áskilur sér allan rétt til þess að rökstyðja kröfu þessa frekar og styðja hana frekari gögnum, heimildum, málsástæðum og lagarökum, bæði á síðari stigum sem og í greinargerð jarðeiganda til óbyggðanefndar. Þá áskilur jarðeigandi sér allan rétt til þess að auka við kröfur sínar, breyta þeim og lagfæra, allt eftir því sem tilefni kann að gefast til. Lok áskilur jarðeigandi

sér allan rétt til þess að gera kröfu um allan þann kostnað sem hann hefur og kann að verða fyrir, við að gæta réttar síns gagnvart kröfum íslenska ríkisins.

Virðingarfyllst

Guðjon Ármannsson hrl.

Óbyggðanefnd,
Skuggasundi 3,
101 Reykjavík.

KRÖFULÝSING

FYRIR ÓBYGGÐANEFND

SVÆÐI 10 B

Með vísan til tilkynningar óbyggðanefndar frá 9. október 2020 og 10. gr. laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998, er hér með lýst neðangreindri kröfum.

Kröfuna gerir: Fjóla Jónsdóttir kt. 060766-3989

Unnur Stella Guðmundsdóttir kt. 150280-5329

Sóley Jónsdóttir kt. 061162-3809

Ragnar Guðmundsson kt. 220174-5579

Samúel Guðmundsson kt. 161167-4529

Berglind Rós Guðmundsdóttir kt. 060273-3919

Jóna Sveinsdóttir kt. 091232-2789

Pórey Ingveldur Guðmundsdóttir kt. 230664-4479

Magnús Hafsteinn Hinriksson kt. 011168-3889

Vegna: Jarðarinnar, Veðrará-Innri, L141027, innan staðarmarka Ísafjarðarbæjar.

Fyrirsvar: Guðjón Ármannsson hrl. Borgartúni 26, Reykjavík, fer með hagsmunagæslu fyrir hönd jarðeigenda.

I. Kröfugerð:

Jarðeigendur, Veðrará-Innri, telja til beins eignarréttar yfir landi innan kröfusvæðis íslenska ríkisins sem nefnt er Koppastaðarfjall og er af hálfu ríkisins afmarkað með eftirfarandi hætti:

Upphafspunktur er í fjallsbrún Vondafjalls (Þverfelli) í Heiðarskarði á hreppamörkum Ísafjarðarbæjar og Súðavíkurhrepps (1). Þaðan ráða fjallsbrúnir að fjallsbrún þar sem þverá rennur af fjalli og ræður merkjum Efstabóls og Korpudals (2). Þaðan eftir fjallsbrún í Kroppstaðaskál sem er í beinni línu við Merkislá við Korpu sem ræður merkjum Efstabóls og Kropstaða (3) Þaðan eftir fjallsbrún að Bæjarhrygg sem ræður merkjum Kropstaða og Bæjarhryggs (4). Þaðan eftir fjallsbrúnum Kirkjubólsfjalls, fjallsbrúnum Jafnadals og að Veðrarárhorni sem ræður merkjum Innri- og Ytri Veðrarár (5). Þaðan eftir fjallsbrúnum að Raufhorni í Breiðdalsskarði (6). Þaðan ráða fjallsbrúnir í upphafspunkt.

Kröfum ríkisins um þjóölendur innan téðra merkja er mótmælt. Umbj. mínir telja vatnaskil auk skýrra lýsinga í landamerkjabréfi eigi að ráða afmörkun eignarlands. Stangist hnissettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf.

Krafan byggir á landamerkjabréfi Veðurár Innri, dags. 22. janúar 1888, sem afmarkar land jarðarinnar með eftirfarandi hætti:

Að utanverðu er merkið í svonefndan Skriðutanga, og liggur það beint upp frá honum til fjalls. En að innanverðu liggar merkið út Skeiðiskrók, og í svonefndan merkistein, og þar upp af er gamalt merki upp hækkað er víesar beint til fjalls. Jafnadalur telst með innan þessara takmarka.

Visað er til hnissetts uppdráttar sem sem unnin er samhliða kröfulýsingu þessari. Umbj. mínir gera þann fyrirvara að enn á eftir að ljúka endanlega kortagerð fyrir landamerki jarðar þeirra. Verður þeirri kortagerð lokið hið fyrsta og upplýsingum komið áleiðis til óbyggðaneftndar.

II. Málavextir:

Með bréfi óbyggðaneftndar 27. nóvember 2019, var fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, tilkynnt að nefndin hefði ákveðið að taka svonefnt svæði 10 B til meðferðar og íslenska ríkinu veittur frestur til að lýsa kröfum um þjóölendur á svæðinu til 2. mars 2020. Var fresturinn framlengdur nokkrum sinnum og síðast til 15. september 2020.

Svæðið afmarkast með eftirfarandi hætti, sbr. bréf óbyggðaneftndar 27. nóvember 2019:

Sýslumörkum Norður-Ísafjarðarsýslu og Strandasýslu er fylgt frá hafi við Geirólfssnúp milli Skjaldbjarnarvíkur og Reykjafjarðar til suðvesturs og síðan suðurs þar til komið er að norðurmörkum Austur-Barðastrandarsýslu. Þaðan er mörkum milli Norður-Ísafjarðarsýslu og Austur-Barðastrandasýslu fylgt til vesturs þar til komið er að mörkum Vestur-Ísafjarðarsýslu og Vestur-Barðastrandasýslu. Þaðan er síðastnefndum sýslumörkum fylgt til vesturs að hafi við Langanes við Arnarfjörð. Að öðru leyti afmarkast svæðið af hafi.

Þann 15. september 2020 lýsti íslenska ríkið kröfum sínum um þjóölendur á ofangreindu svæði. Í kjölfarið skoraði óbyggðaneftnd á þá er teldu til eignarréttinda, sbr. 2. mgr. 10. gr. laga nr. 58, 1998, á því landsvæði sem félli innan þjóölendukröfusvæðis ríkisins að lýsa kröfum sínum skriflega fyrir óbyggðaneftnd.

Umbj. mínr telja til eignarréttinda á því landsvæði sem féll innan þjóðlendukröfu ríkisins, enda gerir íslenska ríkið kröfu um að hluti jarðarinnar teljist þjóðlenda í skilningi laga nr. 58/1998. Er jarðeigendum því nauðsynlegt að lýsa kröfu þessari fyrir óbyggðanefnd.

III. Málsástæður:

Umbj. mínr byggja á því að umrætt land hafi verið numið í öndverðu og sé því fullkomíð eignarland. Byggt er á því að rekja megi eignarhaldið óslitið allt frá landnámi og til vorra daga. Sé landið nú undirorpíð eignarétti sínum og verði ekki af honum tekið nema að gættum skilyrðum 72. gr. stjórnarskrárinnar þar um.

Umbj. mínr byggja á því að sögulegar heimildir renni stoðum undir að það svæði sem numið var til forna sé ekki minna en það land sem þeir telja til eignarréttinda yfir í dag. Þá sýni önnur gögn, ótvíráett fram á að umrætt land hafi alltaf verið háð einkaeignarétti og að sá eignarréttur hafi flust aðila á milli með hefðbundnum hætti. Í samræmi við það hafi aldrei verið litið svo á að umrætt land hafi verið talið til almennings eða afréttar eða annars konar svæðis sem sætt hafi notkun annarra en eigenda þess á hverjum tíma, nema þá með þeirra leyfi.

Umbj. mínr byggja á því að nýting landsins, lega þess og staðhættir almennt, styðji stöðu þess sem eignarlands. Er því sjálfgefið að umbj. mínr mótmæli öllum kröfum ríkisins um þjóðlendur innan landamerka þess lands sem þeir telur til beinna eignarréttinda yfir og krefst þess að kröfum ríkisins verði hafnað og einkaeignaréttur þeirra að landinu viðurkenndur.

Sérstaklega er mótmælt staðsetningu einstakra örnefna í kröfulýsingu íslenska ríkisins. Málsástæður jarðeigenda verða útlistaðar í ítarlegri greinargerð sem lögð verður fyrir óbyggðanefnd undir rekstri málsins.

IV. Heimildir og gögn:

Kröfur sínar byggja umbj. mínr á þinglýstum landamerkjabréfum fyrir umrædd landsvæði. Þá byggja þeir kröfur sínar á Landnámu, lögfestum, málögum, landamerkjalýsingum, afsalsgerningum, lögum, dóum, heimildarskjölum og bæði fornum og nýjum vitnisburði, sem og öðrum gögnum s.s. fræðiritum. Umbj. mínr munu eins og áður segir gera nánari grein fyrir þeim heimildum og gögnum sem þeir byggja kröfur sínar á í greinargerð til óbyggðanefndar.

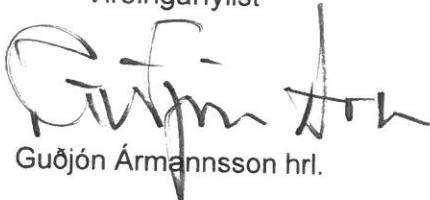
V. Lagarök:

Til stuðnings kröfum sínum vísa umbj. mínr til ákvæða stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33, 1944, einkum 72. gr. og til ákvæða Mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. lög þar um nr. 62, 1994. Þá vísa jarðeigendur til almennra meginreglna íslensks eignaréttar og til laga um framkvæmd eignarnáms nr. 11, 1973. Jarðeigendur vísa enn fremur til ákvæða laga um hefð nr. 46, 1905 og til vatnalaga nr. 15, 1923. Þá vísa jarðeigendur til ákvæða laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998 og til laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu nr. 57, 1998. Jarðeigendur vísa og til landamerkjalaga nr. 41, 1919 og eldri laga um sama efni nr. 5, 1882, sem og til girðingarlaga nr. 135, 2001 og til eldri laga um sama efni nr. 10, 1965.

VI. Áskilnaður:

Umbj. mínir áskilja sér allan rétt til þess að rökstyðja kröfum þessa frekar og styðja hana frekari gögnum, heimildum, málsástæðum og lagarökum, bæði á síðari stigum sem og í greinargerð jarðeigenda til óbyggðanefndar. Þá áskilja jarðeigendur sér allan rétt til þess að auka við kröfur sínar, breyta þeim og lagfæra, allt eftir því sem tilefni kann að gefast til. Lok áskilja jarðeigendur sér allan rétt til þess að gera kröfum um allan þann kostnað sem þeir hafa og kunna að verða fyrir, við að gæta réttar síns gagnvart kröfum íslenska ríkisins.

Virðingarfyllst

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Guðjón Ármannsson".

Guðjón Ármannsson hrl.

KRÖFULÝSING
til óbyggðanefndar

Jörð:

Breiðadalur Fremri í Önundarfirði

Kröfuna gerir:

Bændur ehf. kt. 631202-5190

Málflutningsumboð:

Kristján Þorbergsson

Kröfugerð:

Þess er krafist að viðurkenndur verði beinn eignarréttur að öllu landi innan þessara merkja: Að neðanverðu frá Breiðadalsá þar sem Þverá rennur í hana upp Þverá í Þverdal til fjalls að vatnaskilum milli Önundarfjarðar og Súgandafjarðar. Eftir vatnaskilunum til austurs þar til komið er til móts við Skógarhorn. Þaðan um Skógarhorn og niður læk sem rennur í Breiðadalsá í Langadal neðan við neðri seltóttina og niður eftir ánni í upphafspunkt.

Heimildir:

Landamerkjabréf Neðri Breiðadals og Breiðadals Fremri dags. 22. ágúst 1885 og landamerkjabréf Breiðadals Fremri dags. 11. júlí 1921

Annað:

Áskilinn er réttur til að reifa kröfur í greinargerð, leggja fram frekari gögn, bera fram lagarök, málsástæður og mótmæli eftir því sem tilefni gefst. Kostnaðar er krafist með vísan til 2. ml. 1. mgr. 17. gr. þjóðlendulaga nr. 58/1998.

Fylgiskjöl:

Málflutningsumboð útgefið 5. mars 2021.

Reykjavík, 15. mars 2021

Kristján Þorbergsson

KRÖFULÝSING
til óbyggðanefndar

Jörð:

Neðri Breiðadalur í Önundarfirði

Kröfuna gerir:

Halldór Mikkaelsson kt. 1403447-2489

Fyrirsvar:

Kristján Þorbergsson

Kröfugerð:

Þess er krafist að viðurkenndur verði beinn eignarréttur að öllu landi innan þessara merkja, en land jarðarinnar er í tveimur hlutum og skilur Breiðadalur Fremri þá að: Ytri hlutinn markast af þeim stað í Breiðadalsá þar sem Þverá rennur í hana, upp Þverá í Þverdal til fjalls á vatnaskilum Önundarfjarðar og Súgandafjarðar. Eftir þeim til vesturs þar til komið er til móts við Kirkjubólsfjall, eftir hrygg þess að Grjótskálargili, niður Stóruurð að steini í fjörunni sem járnsteinn var rekinn í. Þaðan inn fjörðinn og upp Breiðadalsá að upphafspunkti. – Fremri jarðarhlutinn markast af línu sem dregin er frá Breiðadalsá upp læk sem rennur í hana á Langadal neðan við neðri seltóttina upp brún Skógarhorns að vatnaskilum Önundarfjarðar og Súgandafjarðar. Eftir þeim til austurs og síðan suður eftir hábrún Þverfjalls þar til komið er til móts við Heiðarvatn, um það og í Breiðadalsá úr því niður Langadal í upphafspunkt.

Heimildir:

Landamerkjabréf Neðri Breiðadals dags. 22. ágúst 1885 og 23. maí 1890

Annað:

Áskilinn er réttur til að reifa kröfur í greinargerð, leggja fram frekari gögn, bera fram lagarök, málsástæður og mótmæli eftir því sem tilefni gefst. Kostnaðar er krafist með vísan til 2. ml. 1. mgr. 17. gr. þjóðlendulaga nr. 58/1998.

Fylgiskjöl:

Málflutningsumboð útg. 5. mars 2021

Reykjavík, 15. mars 2021

Kristján Þorbergsson
33

KRÖFULÝSING
til óbyggðanefndar

Jörð:

Selakirkjuból í Önundarfirði

Kröfuna gera:

Bændur ehf. kt. 631202-5190 og Halldór Mikaelsson kt.140447-2489

Fyrirsvar:

Kristján Þorbergsson

Kröfugerð:

Þess er krafist að viðurkenndur verði beinn eignarréttur að öllu landi innan þessara merkja: Að innanverðu frá steini í fjörunni sem rekinn hefur verið járnteinn í, upp Stóruurð og um Grjótskálargil alla leið á fjall upp allt að vatnaskilum Öndunarfjarðar og Súgandafjarðar. Eftir þeim til vesturs þar til komið er til móts við upptök Kaldár, en frá vatnaskilum niður hana um Kaldárdal til sjávar.

Heimildir:

Landamerkjabréf Selakirkjubóls dags. 9. júlí 1921

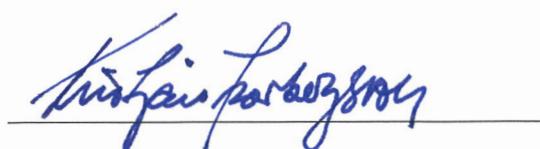
Annað:

Áskilinn er réttur til að reifa kröfur í greinargerð, leggja fram frekari gögn, bera fram lagarök, málsástæður og mótmæli eftir því sem tilefni gefst. Kostnaðar er krafist með vísan til 2. ml. 1. mgr. 17. gr. þjóðlendulaga nr. 58/1998.

Fylgiskjöl:

Málflutningsumboð útgefið 5. mars 2021, skriflegt málflutningsumboð frá Halldóri vegna þessa jarðarhluta væntanlegt.

Reykjavík, 15. mars 2021

KRÖFULÝSING
til óbyggðanefndar

Jörð:

Kaldá í Önundarfirði

Kröfuna gerir:

Klofningur ehf. kt. 470197-2349

Fyrirsvar:

Kristján Þorbergsson

Kröfugerð:

Þess er krafist að viðurkenndur verði beinn eignarréttur að öllu landi innan þessara merkja: Að innanverðu Kaldá, frá fjöru til fjalls um Kaldárdal allt að vatnaskilum Önundarfjarðar og Súgandafjarðar. Eftir þeim til vesturs þar til komið er til móts við gil í Hólsfjalli ofan við Markhrygg, að því og niður það en eftir hryggnum til sjávar að jarðföstum merktum stórum steini á sjávarbökkum.

Heimildir:

Landamerkjrabréf Kaldár dags. 10. júlí 1921

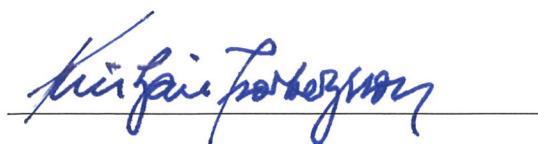
Annað:

Áskilinn er réttur til að reifa kröfur í greinargerð, leggja fram frekari gögn, bera fram lagarök, málsástæður og mótmæli eftir því sem tilefni gefst. Kostnaðar er krafist með vísan til 2. ml. 1. mgr. 17. gr. þjóðlendulaga nr. 58/1998.

Fylgiskjöl:

Málflutningsumboð útgefið 5. mars 2021

Reykjavík, 15. mars 2021

KRÖFULÝSING
til óbyggðanefndar

Jörð:

Hóll á Hvíltarströnd í Önundarfirði

Kröfuna gera:

Kristín Björg Albertsdóttir kt. 200863-7399 og Birkir Þór Guðmundsson kt. 220564-4449

Málflutningsumboð:

Kristján Þorbergsson

Kröfugerð:

Þess er krafist að viðurkenndur verði beinn eignarréttur að öllu landi innan þessara merkja: Að innanverðu er lína dregin úr jarðföstum stórum steini á sjávarbökkum eftir svonefndum Markhrygg í gil í Hólsfjalli og á fjall fram að vatnaskilum Önundarfjarðar og Súgandafjarðar. Eftir þeim til vesturs þar til komið er til móts við upptök Hólsár, en niður miðjan Hóls- og Garðsdal eftir ánni til sjávar.

Heimildir:

Landamerkjrabréf Hóls dags. 10. júlí 1921

Annað:

Áskilinn er réttur til að reifa kröfur í greinargerð, leggja fram frekari gögn, bera fram lagarök, málsástæður og mótmæli eftir því sem tilefni gefst. Kostnaðar er krafist með vísan til 2. ml. 1. mgr. 17. gr. þjóðlendulaga nr. 58/1998.

Fylgiskjöl:

Málflutningsumboð útgefið 5. mars 2021

Reykjavík, 15. mars 2021

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 3. júní 2021

KRÖFULÝSING
Leiðrétt

f.h. eiganda Hvilstar (með Görðum) í Önundarfirði, L141045

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfum til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og að síðustu til 22. mars s.l. Eiganda Hvilstar var ókunnuð um að málmeðferð væri hafin á svæðinu og óskar eftir heimild til þess að lýsa kröfum þrátt fyrir að kröfulýsingarfrestur hafi runnið sitt skeið.

Aðild og fyrirsvar:

Eigandi jarðarinnar er:

Hvilst ehf., kt. 660811-1090, Asparfelli 8, 111 Reykjavík

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt hans á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalýsingar þinglýstra landamerkjabréfa jarðanna Hvilstar og Garða, fyrir utan lóð í eigu Önundar Magnússonar og Sigurrósar Jónasdóttur, auk landamerkjabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Úr ósi merkjalækjar við sjó (1) að upptökum í mógröfum (2) þaðan eftir lækjarfarvegi i grænt dý i fjallinu (3) þaðan bein lína að hreppamörkum (vatnaskilum) (4) Þaðan eftir vatnaskilum (hreppamörkum) þar til komið er á móts við upptök Hólsár (5) og þaðan ræður án til sjávar (6).

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málskostnaðarrekningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Hvilst er forn jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu, en allt land jarðarinnar er innan landnáms Önundar sem nam Önundarfjörð allan.

Þótt jörðin sé forn kemur hún litt við sögu í rituðum heimildum fyrr en eftir 1400 og þó reglulega síðan.

Jörðin Garðar var frá öndverðu hluti af Hvilst, en var skipt úr landi jarðarinnar í byrjun 19. aldar, sem sjálfstæðri jörð. Einhvern tíma um miðja 20. öld komst eignarhald jarðanna á sömu hendur og voru þær í kjölfarið sameinaðar. Krafa landeiganda felur því í sér land beggja jarðanna eins og því er lýst í landamerkjabréfum þeirra.

Þjóðlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á Eyrarfjalli, Klofningsheiði, Garðafjalli og Grímsdalsheiði, en samt er skv. kröfulyśingu íslenska ríkisins (**bls. 166**) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólikur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvorra um sig. Landeigendur telja að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðanefnd t.a.m. í málinu nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jarda i kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknun stað, t.d. í klettabrun. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að í svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðanefndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í sedlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bæði verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknun stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðanefnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómstóla og hefur því sætt sig við.

Svo háttáði í máli nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um jarðir í Súgandasíði, handan Sauðaness.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðanefndar auk annarra úrskurða t.d. í máli nr. 2/2005, bls. 120 voru sliðar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er visad til er landamerkjum milli jarda oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er visad

til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjarðar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjarðarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllun um þær jarðir í máli nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjarðarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því máli sem hér er til úrlausnar og á bágtr með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðanefndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Þá heldur íslenska ríkið því fram í kröfulýsingu (**bls. 167**) að hið umdeilda land sé gróðursnautt og líklega lítt nytjað. Þessi staðhæfing er fjarri sanni.

Gæði Sauðaness voru estirsótt og um miðja 19. öld var rekið dómsmál milli eiganda Hvilstar, annars vegar og eiganda Eyrar, hins vegar, þar sem úrlausnarefnið var m.a. réttur Hvilstar til beitar á Sauðanesi, þ.e. í eignarlandi Eyrar. Gerði eigandi Hvilstar þá kröfu að réttur Hvilstarmanna til beitar á nesinu, utan við Klofningshrygg, væri staðfestur með dómi.

Kröfu sína studdi hann þeim rökum að kirkjan á Hvílft hafi forðum átt 5 hundruð í Eyrarjörðinni og í skjóli þeirrar eignar hefði falist réttur til beitar á Sauðanesinu.

Dómur var kveðinn upp 12. mars 1852 og skemmt frá því að segja að þar var krafa Hvilstarmanna um staðfestingu á beitarrétti tekin til greina. Dómi þessum virðist ekki hafa verið áfrýjað til ~~Lands~~syfírréttar og stendur því óhaggaður sem og réttaráhrif hans.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðanefnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttta innan ummerkjá jarðarinnar.

Íslenska ríkið virðist raunar ekki átta sig á því að Sauðanes er nafnið á fjallinu sem skilur að Öndundar- og Súgandasjörð efalaust vegna hinnar góðu fjárbeitar sem þar var og raunar er enn. Kann þessi misskilningur einnig að skýra hvers vegna kröfur eru settar fram á þann hátt sem gert er.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámsvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkjá jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og afréttu ef eru, og allra auðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu í það land auðæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga úr búsfárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki.

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisist hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaögum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdaleiðum landamerkjalyssingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðanefnnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margsinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur ennsfremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr

gildi fyrir tómlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörönni hefur verið þinglýst athugasemdaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirþipið fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt hann í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfу sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Visað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Visað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinna

Visað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Visað er til landamerkjala laga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Visað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingar laga nr. 39/1978

Visað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Visað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Visað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Visað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Visað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Visað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

Visað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Visað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Öbyggðanefnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Virðingarfyllst,
fl h. landeiganda
Friðbjörn Garðarsson hrl.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Eyrar í Önundarfirði, L205386

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfum til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigandi jarðarinnar er:

Ísafjarðarbær, kt. 540596-2639, Hafnarstræti 1, 400 Ísafjörður.

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt sveitarfélagsins á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalýsingar þinglýstra landamerkjrabréfa jarðarinnar auk landamerkjrabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Úr ósi merkjalækjar við sjó (1) að upptökum i mógröfum (2) þaðan eftir lækjarfarvegi i grænt dý i fjallinu (3) þaðan bein lína að hreppamörkum (vatnaskilum) (4) Þaðan eftir vatnaskilum (hreppamörkum) á Sauðanesi að Rauf (5) og þaðan eftir hreppamörkum til sjávar (6).

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málkostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málkostnaðarrekningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Eyri er landnámsjörð, en allt land jarðarinnar er innan landnáms Önundar sem nam Önundarfjörð allan.

Þótt jörðin sé landnámsjörð kemur hún lítt við sögu í rituðum heimildum fyrr en eftir 1400 og þó reglulega síðan. Þar sem að stutt er til fengsælla fiskimiða frá landi jarðarinnar

mynduðust þar snemma verstöðvar og þurrabúðir. Á tanganum í landi jarðarinnar reis síðan bærinn Flateyri. Forveri eiganda, Flateyrarhreppur, eignaðist Flateyrartanga og jörðina Eyri með kaupsamningi við Landsbanka Íslands árið 1934.

þjóðlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á Eyrarfjalli og Sauðanesi (Klofningsheiði), en samt er skv. kröfulýsingu íslenska ríkisins (**bls. 166**) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinarr sömu.

Þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólikur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvorra um sig. Landeigendur telja að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún syðir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málinu nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það alítaefni hvernig túlka beri hugtakid „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjrabréfum jarða i kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknum stað, t.d. í klettabrún. Af hálfu jardeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eda þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að í svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bædi verið hæsti hluti fjalls eda sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjrabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dólmstóla og hefur því sætt sig við.

Svo háttáði í máli nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjrabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjrabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um jarðir í Súgandafirði, handan Sauðaness.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í máli nr. 2/2005, bls. 120 voru slika sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjrabréfum sem að framan er vísad til er landamerkjum milli jarða oftað lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eda að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er vísad til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllun um þær jarðir í máli nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því máli sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðanefndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Þá heldur íslenska ríkið því fram í kröfulýsingu (**bls. 167**) að hið umdeilda land sé gróðursnautt og líklega lítt nytjað. Þessi staðhæfing er fjarri sanni. Sauðanesið er grasgefíð enn þann dag í dag og hafa þar einungis Eyrarbændur í Önundarfirði og Staðarhaldarar í Súgandasírði nýtt land i krafti beins eignarréttar yfir landinu.

Gæði Sauðaness voru eftrsótt og um miðja 19. öld var rekið dómstmál milli eiganda Hvilstar, annars vegar og eiganda Eyrar, hins vegar, þar sem úrlausnarefnið var m.a. réttur Hvilstar til beitar á Sauðanesi. Gerði eigandi Hvilstar þá kröfum að réttur Hvilstarmanna til beitar á nesinu, utan við Klofningshrygg, væri staðfestur með dómi.

Kröfum sína studdi hann þeim rökum að kirkjan á Hvilst hafi forðum átt 5 hundruð i Eyrarjörðinni og í skjóli þeirrar eignar hefði falist réttur til beitar á Sauðanesinu.

Dómur var kveðinn upp 12. mars 1852 og skemmt frá því að segja að þar var krafa Hvilstarmanna um staðfestingu á beitarrétti tekin til greina. Dómi þessum virðist ekki hafa verið áfrýjað til Landsfyrréttar og stendur því óhaggaður sem og réttaráhrif hans.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tið verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðanefnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkjja jarðarinnar.

Íslenska ríkið virðist raunar ekki átta sig á því að Sauðanes er nafnið á fjallinu sem skilur að Öndundar- og Súgandasjörð efalaust vegna hinnar góðu fjárbeitar sem þar var og raunar er enn. Kann þessi misskilningur einnig að skýra hvers vegna kröfur eru settar fram á þann hátt sem gert er.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landmerkja jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigandi visar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapitula landsbrigðapáttar Grágásar segir:

Ef madur reður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveda á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og aðréttu eferu, og allra aðæfá þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra manna lönd, og svo efaðrir menn eigu í það land aðæfí. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðapáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir veturnætur hinar næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga úr búsfjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapitula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisist hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup. hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnelegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvæði að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalögum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdausri landamerkjalýsingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margssinnis bædi beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétti þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tómlæti eða fymingu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt hann í þeirri trú.

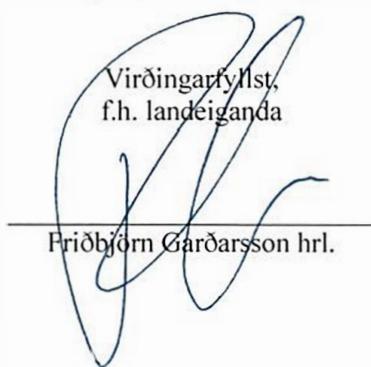
Til vara byggir landeigandi kröfu sina á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar
Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinna
Vísað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991
Vísað er til landamerkjalauga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.
Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlauga nr. 39/1978
Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.
Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni
Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu,
jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.
Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986
Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim
Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.
Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.
Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr,
laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og
gögn fyrir Óbyggðanefnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Virðingarfyllst,
f.h. landeiganda
Friðbjörn Garðarsson hrl.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Borgartúni 7a, 105 Reykjavík
Sími 520-5600, rikiseignir.is
rikiseignir@rikiseignir.is

Reykjavík 17. mars 2021

Tilvísun: RE19100012/10.9.7.139790

Efni: Ákvörðun þjóðlendna á svæði 10 B (Ísafjarðarsýslur)

Vísað er í kröfulýsingu fyrir hönd fjármála- og efnahagsráðuneytisins á svæði 10 B (Ísafjarðarsýslur) varðandi **ríkisjörðina Stað í Súgandafirði, L141255, Ísafjarðarbæ.** Ríkiseignir (Jarðeignir ríkisins) eru umráðendur fyrrnefndrar jarðar f.h. Ríkissjóðs Íslands, landeiganda þessarar jarðar, og gætir hagsmuna þessarar ríkisjarðar.

Ríkiseignum barst bréf lögmanns Þorvaldar Helga Þórðarsonar og Rósu Guðrúnar Linnet ábúenda ríkisjarðarinnar Stað í Súgandafirði. Í bréfinu koma fram áhyggjur ábúenda og gagnrýni á fram komna kröfulýsingu fyrir hönd fjármála- og efnahagsráðuneytisins.

Ríkiseignir hafa skoðað athugasemdir ábúenda ríkisjarðarinnar Staðar efnislega. Ríkiseignir taka undir efnislegar athugasemdir ábúandans, en Þorvaldur hefur búið á jörðinni frá fæðingu. Ríkiseignir taka undir skilning ábúenda um að Sauðaneslandið og land Klofningsheiðar sé eignarland. Meðfylgjandi er einnig útprentun af jarðavefsjá Ríkiseigna þar sem settur er fram skilningur Ríkiseigna um stærð jarðarinnar, alls 1.189 ha.

Með vísan í meðfylgjandi bréf lögmanns ábúenda, dags. 11. mars sl., og fylgigögn telja Ríkiseignir kröfulýsing fjármála- og efnahagsráðuneytisins ekki vera í samræmi við fyrilliggjandi gögn Ríkiseigna.

Ríkiseignir gera því þessar athugasemdir sem koma fram í meðfylgjandi gögnum og óska eftir að meðfylgjandi gögn verði yfirfarin við ákvörðun þjóðlendna á svæði 10 B.

Virðingarfyllst
fyrir hönd Ríkiseigna

The image shows three handwritten signatures in blue ink. From left to right: 1) A signature that appears to be 'Óskar Páll Óskarsson'. 2) A signature that appears to be 'Ríkiseignir'. 3) A signature that appears to be 'Stað' or 'Staðar'.

Óskar Páll Óskarsson

Ríkiseignir
Borgartúni 7a
105 Reykjavík

Sent til rikiseignir@rikiseignir.is

Reykjavík, 11. mars 2021

Athugasemdir ábúenda

vegna krafna íslenska ríkisins um þjóðlendur í landi Staðar í Súgandafirði, L141255

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfju til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars og að síðstu til 22. mars n.k.

Aðild og fyrirsvar:

Lífstíðarábúendur eru skv. byggingarbréfi, dags. 14.12.2011:

1. Þorvaldur Helgi Þórðarson, kt. 020858-2499 og
2. Rósá Guðrún Linnet, kt. 221253-2489

Bæði til heimilis á Stað í Súgandafirði.

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Athugasemdir:

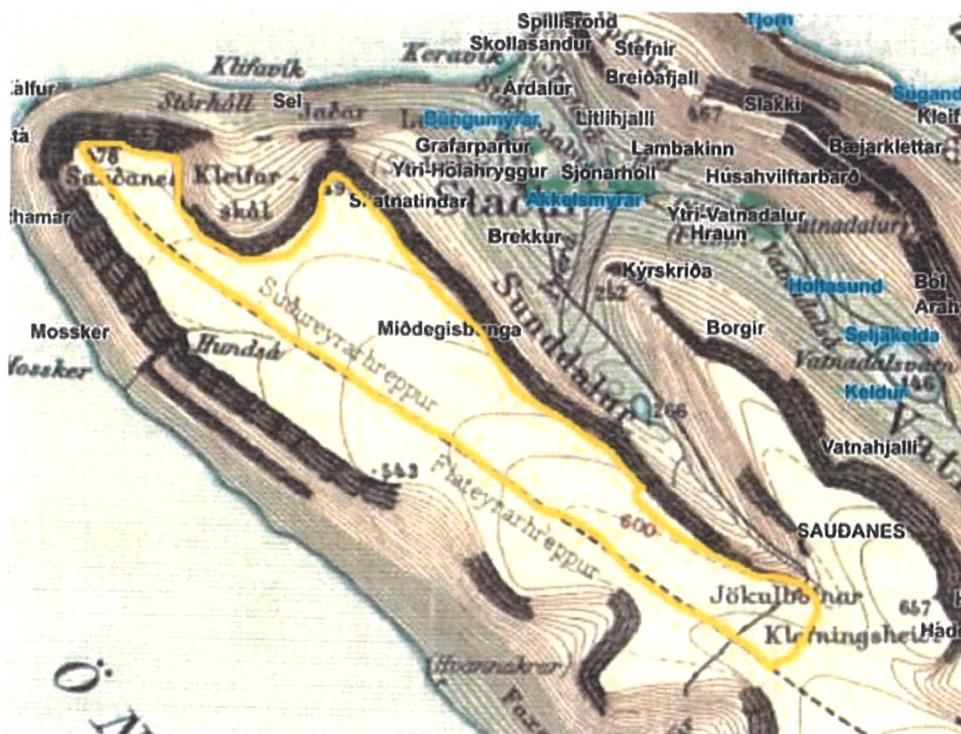
Eins og fram hefur komið eru ábúendur lífstíðarábúendur á jörðinni Stað í Súgandafirði, sem er eignarjörð íslenska ríkisins. Samkvæmt byggingarbréfi um jörðina er um landamerki hennar vísað til landamerkjábreyfs hennar sem skráð er í landamerkjábók Ísafjarðarsýslu, sbr. fskj. nr. 3.

Landamerkjábreyfið var undirritað, þann 6. júní 1891 og hljóðar svo, sbr. fskj. nr. 2:

Milli Bæjar og Staðar ræður Staðará frá fjör[uf] til Pverár, og síðan Pverá fram til fjalla. Milli Staðar og Eyrar eru merkin i Rauf á Sauðanesi, og þaðan eins og nesið gengur lengst til sjávar.

Til nánari skýringar þá er þverá áin sem fellur eftir Sunddal og á upptök sína uppi á Sauðanesi. Sauðanes er fjallið sem skilur að jarðirnar Eyri í Önundarfirði og Stað í Súgandafirði. Uppi á Sauðanesi eru kjarngóð beitilönd sem eigendur Eyrar og Staðar hafa um aldir einir nýtt í krafti beins eignarréttar og þannig meinað öðrum nýtingu svæðisins. Ekki er því um afrétt að ræða eins og haldið er fram í kröfulýsingu ríkisins.

Eins og sést á myndinni hér að neðan gerir íslenska ríkið kröfum að nánast allur hluti jarðarinnar í Sauðanesinu verði gerður að þjóðlendu, þ.e. allt land innan gulu línumnar. Eigandi jarðarinnar Eyrar í Önundarfirði, sem land á móti Stað uppi á Sauðanesinu (einnig forn hreppamörk milli Suðureyrarhrepps og Flateyrarhrepps) hefur gert kröfum til Óbyggðaneftnar og krafist þess að þjóðlendukröfum ríkisins á Sauðanesi verði hafnað og landið úrskurðað eignarland. Það sama á við að mati ábúenda varðandi Stað, enda tekur kröfulýsingin til lands sem er innan lýsingar fyrrnefnds landamerkjabréfs.

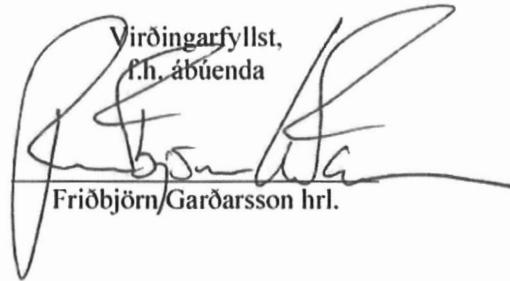
Þá telja ábúendur að krafa ríkisins byggist að hluta til á misskilningi þar sem skv. kröfulýsingu íslenska ríksins virðist gengið út frá því að Sauðanes sé einungis ysti (vestasti) hluti fjallsins sem gangi annars undir heitinu Klofningsheiði, en þar er fjarri sanni og er Klofningsheiði einungis sá hluti Sauðaness þar sem gamla þjóðleiðin liggur yfir fjallið upp úr Sunddal og niður í Klofningsdal í Önundarfirði.

Þorvaldur Helgi Þórðarson, annar ábúenda, er fæddur og uppalinn á Stað og telur kröfulýsingu íslenska ríkisins ranga og ganga verulega á land innan þinglýstra landamerkjajarðarinnar, sbr. fskj. nr. 1.

Ábúendur benda á að hluti jarðarinnar á Sauðanesi er þeim ákaflega verðmætur í fjárbúskap sínum og það myndi valda þeim búsfjum ef Sauðanesið gengur undan jörðinni. Vakin er athygli á því að ákvæði byggingarbréfsins myndu ógildast hvað Sauðanesið varðar, verði fallist á þjóðlendukröfur íslenska ríkisins og vandséð hvernig leigja ætti landið á ný til ábúenda hvað þá til lifstíðar.

þar sem að ábúendur eru einungis handhafar óbeins eignarréttar yfir jörðinni, sem takmarkast af ákvæðum byggingarbréfsins, geta þeir ekki gert kröfу við meðferð málssins fyrir Óbyggðanefnd. Er hér með skorað á Ríkiseignir að gera kröfу til nefndarinnar um að umdeilda land verði ekki úrskurðað þjóðlenda heldur eignarland svo koma megi í veg fyrir að hagsmunir ábúenda verði fyrir borð bornir.

Eins og áður var vikið að rennur kröfulýsingarfrestur út, þann 22. mars n.k. og er því nauðsynlegt að gera kröfу fyrir þann tíma.

Virðingarfyllst,
f.h. ábúenda
Friðbjörn/Garðarsson hrl.

Fylgiskjöl:

1. Tölvupóstur ábúenda til undirritaðs, dags. 9. mars 2021
2. Landamerkjabréf jarðarinnar, dags. 06.06.1891
3. Byggingarbréf jarðarinnar, dags. 14.12.2011

Afrit sent:

Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

obyggdanefnd@obyggdanefnd.is

Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Bæjar í Staðardal, Súgandafirði, L141243

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfу til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigandi jarðarinnar er:

Kristján Bjarni Karlsson, kt. 280978-5669

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt hans á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalyśingar þinglýstra landamerkjrabréfa jarðarinnar auk landamerkjrabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Úr ósi Staðarár við sjó (1) að þeim stað er Þverá (Sunddalsá) fellur í hana (2) þaðan fylgja merkin Þverá til upptaka (3) Þaðan á vatnaskilum til Sunddalshorns (4) og þaðan í Urðarkoll (5) og þaðan beint í Helguhól (6) þaðan í Prautahól (7) og um Hamraenda (8) í Húsahvít (9) og þaðan eftir vatnaskilum í klett milli Kýrnness og Vallarness framan við Spilli (10) og þaðan til sjávar (11)

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjódlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málskostnaðarrekningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Bær er forn jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms Hallvarðar Súganda, sem nam Súgandafjörð allan.

Þjódlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á Sunddalshorni og Sauðanesi (Klofningsheiði), en samt er skv. kröfulýsingu íslenska ríkisins (**bls. 166**) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólikur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugeroðum hvorra um sig. Landeigendur telja að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist tulkva það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málinu nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jarda i kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknum stað, t.d. í klettabrim. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að í svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bæði verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dólmstóla og hefur því sett sig við.

Svo háttædi í máli nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðrar jarðir í Staðardal og Vatnadal.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í máli nr. 2/2005, bls. 120 voru slikar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er visað til er landamerkjum milli jarda oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er visað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllum um þær jarðir í máli nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því máli sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðaneftir metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttina innan ummerkjá jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkjá jarðarinnar verði dregin í esa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og afreitnu ef eru, og allra audeðfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, i annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu i það land audeðfi. Siðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll delast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga úr bifjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki.

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskýld. Merkjalyssingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisist hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnelegri geymdu.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaða árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaða. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaðum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalegum landamerkjalyssingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfum ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftir lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slikef óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjalleggum sönnunargögnum. Eins og að

framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að efstir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margsinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur ennsfremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafá er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tómlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirþorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt hann í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Visað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Visað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinna

Visað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Visað er til landamerkjjalaga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Visað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Visað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Visað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Visað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Visað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Visað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Visað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

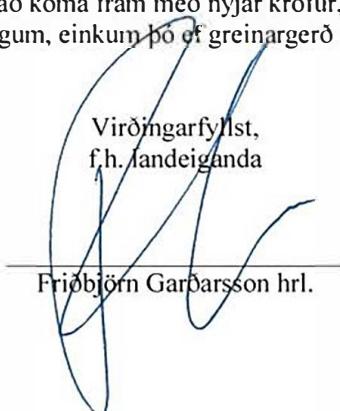
Visað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Visað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Óbyggðaneftnd á síðari stigum, einkum þó eftir greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Vatnadsals í Súgandafirði, L141258

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfu til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem félli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigandi jarðarinnar er:

Kristján Bjarni Karlsson, kt. 280978-5669

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt hans á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalyssingar þinglýstra landamerkjabréfa jarðarinnar auk landamerkjabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Frá hornmarki við Kvianes á hreppamörkum (1) eftir vatnaskilum milli Vatnadsals og Grimsdals og síðan Vatnadsals og Siugandafjarðar að Húsahvílft (2) þaðan beint í Hamraenda (3) þaðan í Þrautahól (4) og þaðan í Helguhól (5). Úr Helguhól beint í Urðarkoll (6) og þaðan beint upp í Sunddalshorn (7) og þaðan eins og vötn falla til Vatnadsals á hreppamörk (8)

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.á.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málskostnaðarreikningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Vatnadalur er forn jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms Hallvarðar Súganda, sem nam Súgandafjörð allan.

Þjóðlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á Sunddalshorni og Sauðanesi (Klofningsheiði), en samt er skv. kröfulýsingu íslenska ríkisins (bls. 166) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólikur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvorra um sig. Landeigendur telja að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðanefnd t.a.m. í málunum nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabrésum jarða i kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því hyggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknun stað, t.d. i klettbrún. Af hálfu jardeigenda er hyggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að i svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðanefndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti hædi verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknun stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabrésum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðanefnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dólmstóla og hefur því sætt sig við.

Svo hattáði í mál nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðanefndar auk annarra úrskurða t.d. í mál nr. 2/2005, bls. 120 voru slikein sambærilegar lýsingar sinu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabrésum sem að framan er visað til er landamerkjum milli jarða oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er visað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllum um þær jarðir í mál nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu oldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því málí sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðanefndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla til verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðaneftnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttina innan ummerkjá jardarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jardarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámsvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkjá jardarinnar verði dregin í efa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðapáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og afréttu ef eru, og allra andæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, i annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu i það land andæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðapáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnetur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nótum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum herada, og eigi er skyld að ganga ír biðsjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki.

...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisit hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaögum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalausri landamerkjalyssingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jardarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskrárinna séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfum ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er cinnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um sliðar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að

framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að estir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margsinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur ennfremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vésfengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tiðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirþorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt hann í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskráinnar

Vísað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Vísað er til landamerkjyalaga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

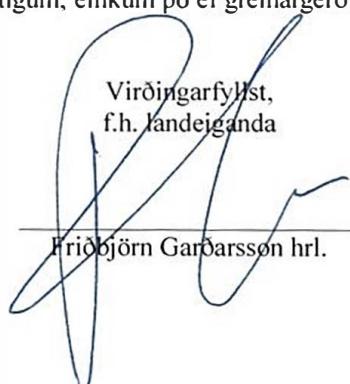
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda víast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Öbyggðaneftnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eftirtalinna eigenda Kvíanes í Súgandafirði, L141249

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfу til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Kröfulyşendur eru:

Guðrún Úlfhildur Örnólfssdóttir, kt. 010843-3679
Anna Ragnhildur Halldórsdóttir, 030874-3319

Fyrirsvarsmaður eigenda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeigenda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt þeirra á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalýsingar þinglýstra landamerkjrabréfa jarðarinnar auk landamerkjrabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Úr ósi lækjar sem rennur ofan með Klíkutíni (punktur 1) eftir læknum að króknum (punktur 2) og þaðan beint í Nautskálshorn (punktur 3) þaðan eins og vötn falla til Grímsdals (punktur 4) og Súgandafjarðar þar til komið er á móts við Markklett og þaðan i klettinn (punktur 5) og þaðan beint til sjávar (punktur 6)

Til vara krefjast landeigendur þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt þeirra að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.á.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málskostnaðarreikningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Kvíanes er forn jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms Hallvarðar Súganda, sem nam Súgandafjörð allan.

Elsta varðveitta heimild um jörðina Kvíanes er málðagi Hólskirkju í Bolungarvík frá árinu 1327, en í honum er tekið fram að kirkjan á Hóli eigi 60 sauða beit á Kvíaneshlíð.

Þjóðlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á Grímsdalsheiði, en samt er skv. kröfuleysingu íslenska ríkisins (**bls. 166-167**) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólíkur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvors um sig. Landeigendur telja að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málinu nr. 3-4/2004 um Kjalarne og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem ofti er notað í landamerkjabréfum jarda í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknunum stað, t.d. í klettabrunum. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er haest eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að í svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bædi verið haesti hluti fjalls eða sá hluti sem haest ber, séður af tilteknunum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómstóla og hefur því sætt sig við.

Svo háttáði í máli nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðrar jarðir í Önundar- og Súgandafirði.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í máli nr. 2/2005, bls. 120 voru sliðar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er vísað til er landamerkjum milli jarða óflest lyst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er vísað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllun um þær jarðir í máli nr. 3/2005 er þeim likt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu ödungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því máli sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyri úrskurðum Óbyggðaneßndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfusýningu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tið verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigendur leggja áherslu á að þegar Óbyggðaneßnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkja jarðarinnar.

Íslenska ríkið virðist raunar ekki átta sig á því að Sauðanes er nafnið á fjallinu sem skilur að Öndundar- og Súgandaßjörð efalaust vegna hinnar góðu fjárbeitar sem þar var og raunar er enn. Kann þessi misskilningur einnig að skýra hvers vegna kröfur eru settar fram á þann hátt sem gert er.

Landeigendur telja ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landmerkja jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigendur vísa til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veðar og afréttu ef eru, og allra auðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, i annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu í það land auðæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnfjöll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga úr búsfjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisit hafa. Merkjagangan, sem fram fór eftir kaup, hélt

þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvæði að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins komu landeigendum þannig á óvart þar sem þeir hafa athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalögum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalausri landamerka-lýsingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigendur telja að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda þeirra án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telja landeigendur að eignarréttur þeirra njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðanefnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slikum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigendur halda því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigendur telja enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi végfengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tómlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigendur hafa þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

Til vara byggja landeigendur kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskráinnar

Vísað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Vísað er til landamerkjalaga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

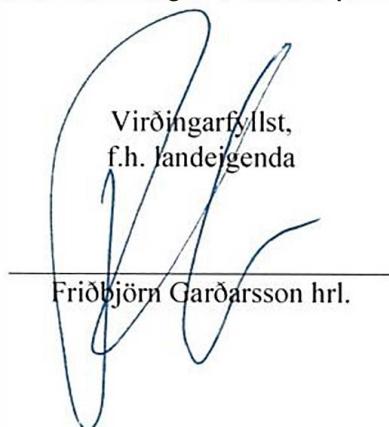
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr, laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigendur áskilja sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir óbyggðaneftnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð rikisins gefur tilefni til.

Virðingarfyllst,
f.h. landeigenda
Friðbjörn Garðarsson hrl.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

KRÖFULÝSING
til óbyggðanefndar

Jörð:

Kvíanes í Súgandafirði, hluti Svavars Birkissonar

Kröfuna gerir:

Svavar Birkisson kt. 180972-2939

Málflutningsumboð:

Kristján Þorbergsson

Kröfugerð:

Þess er krafist að viðurkenndur verði beinn eignarréttur að öllu landi innan þessara merkja: Innanvert frá fjöru um læk ofan með Klúkutúninu og Krókinn í læknum og áfram um Nautaskálarhorn að vatnaskilum milli Súgandafjarðar og Önundarfjarðar. Eftir þeim til vesturs þar til komið er til móts við Markklett, en frá vatnaskilum um klettinn til sjávar.

Heimildir:

Merkjabréf Botns og Kvíaness og Kvíaness og Lauga dags. 24. júní 1889

Annað:

Áskilinn er réttur til að reifa kröfur í greinargerð, leggja fram frekari gögn, bera fram lagarök, málsástæður og mótmæli eftir því sem tilefni gefst. Kostnaðar er krafist með vísan til 2. ml. 1. mgr. 17. gr. þjóðlendulaga nr. 58/1998.

Fylgiskjöl:

Málflutningsumboð útgefið 5. mars 2021.

Reykjavík, 15. mars 2021

KRÖFULÝSING
til óbyggðanefndar

Jörð:

Botn 2 í Súgandafirði með Birkihlíð

Kröfuna gerir/gera:

Björn Birkisson kt. 060756-2609 og Svavar Birkisson kt. 180972-2939

Málflutningsumboð:

Kristján Þorbergsson

Kröfugerð:

Þess er krafist að viðurkenndur verði beinn eignarréttur að öllu landi innan þessara merkja: Utanvert að norðanverðu frá fjöru um Seltjörn og um gil í Grensfjalli að vatnaskilum á sveitarfélagamörkum Bolungarvíkur. Eftir þeim til austurs að Kistufelli, um hábrún þess og Gyltuskarð að Búrfelli. Um hábrún Búrfells og efsta hluta Botnsheiðar að vatnaskilum milli Súgandafjarðar og Önundarfjarðar. Eftir vatnaskilunum til vesturs til móts við Nautaskálarhorn. Þaðan um hornið til fjöru um Krókinn í læknum sem rennur ofan með Klúkutúninu.

Heimildir:

Merkjabréf Botns og Gilssbrekkna dags. 22. júní 1889 og merkjabréf Botns og Kvíaneß dags. 24. júní 1889.

Annað:

Áskilinn er réttur til að reifa kröfur í greinargerð, leggja fram frekari gögn, bera fram lagarök, málsástæður og mótmæli eftir því sem tilefni gefst. Kostnaðar er krafist með vísan til 2. ml. 1. mgr. 17. gr. þjóðlendulaga nr. 58/1998.

Fylgiskjöl:

Málflutningsumboð útgefin 5. mars 2021.

Reykjavík, 15. mars 2021

Kristján Þorbergsson

KRÖFULÝSING

til óbyggðanefndar

Jörð/landsvæði:

Gilsbrekka í Súgandafirði – svæði 10B Ísafjarðarsýslur

Kröfuna gerir/gera:

Inga Jónsdóttir 121029-2789, Ásta Camilla Gylfadóttir 201075-3279, Sigurjón Finnsson 160746-2709, Sigurður Sverrir Árnason 141066-3909, Ása Grímsdóttir 120657-3139, Jón S Ragnarsson 120259-7769

Fyrirsvar:

Ragnar Áki Jónsson – 2007.323839, Hlíf 2, 400 Ísafirði. Sími 863-4566, netfang aggijons@gmail.com
Samkvæmt meðfylgjandi umboði.

Kröfugerð:

Krafa er gerð til alls lands sem tilheyrir Gilsbrekku samkvæmt Landamerkjabréfum milli jarðanna Botns og Gilsbrekku sem gert var að Botni 22. júní 1889 og þinglesið að Suðureyri 13. ágúst 1892 og Landamerkjabréfi milli jarðanna Selárdals og Gilsbrekku sem gert var að Selárdal 24. nóvember 1891 og þinglesið 1892. Samkvæmt þeim eru Landamerki jarðarinnar við Ytri-Áreiðargil að brún fjalls, sem þaðan nær ofan við Gilsbrekkudal að Grensfjalli. Sá hluti fjallsins sem markar landamerkin við Ytri-Áreið heitir Ytri-Áreiðarfjall en síðan Innri-Áreiðarfjall þegar norðar dregur. Gerð er krafa um beinan eignarrétt á landsvæðinu, sem hvergi skarast við kröfur Íslenska ríkisins. Gerð er krafa um að fá málskostnað greiddan, ef til þess kemur.

Heimildir:

Ofangreind Landamerkjabréf.

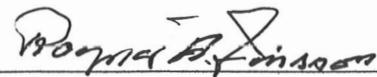
Annað:

Jörðin er nú í eigu afkomenda Jóns Grímssonar sem keypti jörðina 1920 og byggði á henni sumarhús og fleira.

Fylgiskjöl:

1. Ljósrit af áðurnefndum Landamerkjabréfum,
2. Myndir af Gilsbrekkudal og fjöllum í og við dalinn.
3. Samantekt sem nefnist Örnefni og staðir í Gilsbrekkulandi og nágrenni.
4. Veðbókarvottorð,
5. Umboð

20. maí 2021

Ragnar Áki Jónsson

Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Reykjavík, 31. maí 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Selárdals í Súgandafirði, L141253

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfum til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem félli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og að síðustu til 22. mars s.l. Fyrirsvarsmanni eiganda láðist að skila kröfulýsingu fyrir lok frests og óskar eftir heimild til þess að lýsa kröfum þrátt fyrir að kröfulýsingarfrestur hafi runnið sitt skeið.

Aðild og fyrirsvar:

Eigandi jarðarinnar er:

Ísafjarðarbær, kt. 540596-2639, Hafnarstræti 1, 400 Ísafirði.

Fyrirsvarsmaður eigenda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt hans á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalyssingar þinglýstra landamerkjrabréfa jarðarinnar auk landamerkjrabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Frá Áreiðarsteini við sjó (1) í Ytra-Áreiðargil (2) og eftir gilinu og stefnu þess að hreppamörkum (vatnaskilum) (3). Þaðan eftir hreppamörkum þar til komið er á móts við Migandagil (4) og þaðan í gilið og eftir því og læknum sem um það fellur til sjávar (5).

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málkostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögum málkostnaðarrekningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Selárdalur er forn jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms Hallvarðar Súganda, sem nam Súgandafjörð allan.

Þjóðlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á því sem kallað er Gilsbrekkureiði, en samt er skv. kröfulýsingu íslenska ríkisins (**bls. 168**) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólíkur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvorra um sig. Landeigendur telja að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innsæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málín nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álitaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jardá í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknum stað, t.d. i klettabrín. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að í svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti haði verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómstóla og hefur því sætt sig við.

Svo háttaríkið í mál nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli eftir þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í mál nr. 2/2005, bls. 120 voru slíkar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er vistað til er landamerkjum milli jardá ofast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrím. Í öðrum tilvikum er vistað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnaþjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnaþjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllun um þær jarðir í mál nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnaþjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því málí sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulegum lýsingum íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma.

Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðanefnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerka jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigandi visar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og aqréttu ef eru, og allra aðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu i það land aðæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hamn kaupir land það lagakaupi og lýritar, og ham handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nótum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatn föll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga úr biðsfárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki.

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisit hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdalusa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaögum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalaustrum landamerkjalyssingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfum ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðanefnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómógulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slikeflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að

framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hesur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigandi hesur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undir orpið fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt hann í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfу sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinna

Vísað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Vísað er til landamerkjalauga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlagu nr. 39/1978

Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Óbyggðaneftnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Virkningarfyllst,
f.h. landeiganda
Friðbjörn Garðarsson hrl.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

KRÖFULÝSING
til óbyggðanefndar

Jörð:

Norðureyri í Súgandafirði

Kröfuna gerir:

Ævar Einarsson kt. 200457-5529

Málflutningsumboð:

Kristján Þorbergsson

Kröfugerð:

Þess er krafist að viðurkenndur verði beinn eignarréttur að öllu landi innan þessara merkja: Að utanverðu um Norðureyrargil frá fjöru til fjalls að vatnaskilum á sveitarfélagamörkum við Bolunarvík. Að innanverðu um Mígindisá frá fjöru til fjalls að vatnaskilum á sveitarfélagamörkum við Bolungarvík. Að norðanverðu eftir vatnaskilum á sveitarfélagamörkum milli ytri og innri marka. Að sunnanverðu markast jörðin af sjó.

Heimildir:

Landamerkjrabréf Norðureyrar dags. í júní 1886.

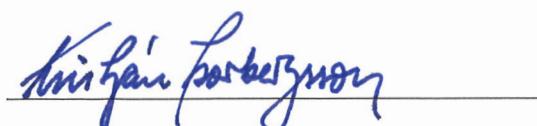
Annað:

Áskilinn er réttur til að reifa kröfur í greinargerð, leggja fram frekari gögn, bera fram lagarök, málsástæður og mótmæli eftir því sem tilefni gefst. Kostnaðar er krafist með vísan til 2. ml. 1. mgr. 17. gr. þjóðlendulaga nr. 58/1998.

Fylgiskjöl:

Málflutningsumboð útg. 5. mars 2021

Reykjavík, 15. mars 2021

Kristján Þorbergsson

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 30. september 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Galtar í Súgandafirði, L141246

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfum til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem félli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og að síðstu til 22. mars s.l. Eigendum láðist að skila kröfulýsingu fyrir lok frests og óska eftir heimild til þess að lýsa kröfum þrátt fyrir að kröfulýsingarfrestur hafi runnið sitt skeið.

Aðild og fyrirsvar:

Kröfulýsandi og einn eigandi jarðarinnar er:

Jóhannes S Aðalbjörnsson, kt. 071061-3029

Fyrirsvarsmaður eigenda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt hans á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalýsingar þinglýstra landamerkjabréfa jarðarinnar auk landamerkjabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Skinandagil við sjó (1) og efstir gilinu til fjalls (2) og efstir háfjallinu þar til komið er að hornmarki milli Galtar, Keflavíkur og Norðureyrar (3) þaðan í Norðureyrargil (4) og efstir gilinu til sjávar (5)

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum og innan netlaga.

Þá er krafist málkostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málkostnaðarreikningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Göltur er forn jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms Hallvarðar Súganda, sem nam Súgandafjörð allan.

Elsta skriflega heimild um jörðina er í testamentisbréfi Solveigar Björnsdóttur á Skarði frá árinu 1495 og hennar er getið alloft síðan í formbréfasafni, einkum í tengslum við erfðadeilur og jarðir sem fylgdu Hóli í Bolungarvík.

Þjóðlendukröfur eru gerðar í hluta jarðarinnar á fjallinu Gelti, en samkvæmt kröfulýsingu íslenska ríkisins (bls. 167-168) er kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólikur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvors um sig. Landeigandi telur að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeiganda sem og þorra innsæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðanefnd t.a.m. í málínu nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það áltæfni hvernig tilka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað i landamerkjabréfum jarda í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknunum stað, t.d. i klettabrún. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að í svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðanefndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bæði verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknunum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðanefnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómstóla og hefur því sætt sig við.

Svo háttáði í málí nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðanefndar auk annarra úrskurða t.d. í málí nr. 2/2005, bls. 120 voru slíkar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er visað til er landamerkjum milli jarda ofast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er visað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjarðar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjarðarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllun um þær jarðir í málí nr. 3/2005 er þeim, líkt og heim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjarðarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því máli sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðanefndar og fyrri astöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfuleysingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma.

Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tið verið undirþorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðanefnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkja jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðapáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og afréttu eferu, og allra auðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu í það land auðæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðapáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga úr búfjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalyssingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisist hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hesur athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalogum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalausri landamerkjalyngu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar.

Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppsyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómóuglegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að estir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur ennfremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi végfengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt hann í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskráinnar

Vísað er til málsmeðferðar og sönnunareglna einkamálalaga nr. 91/1991

Vísað er til landamerkjalaga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlagu nr. 39/1978

Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

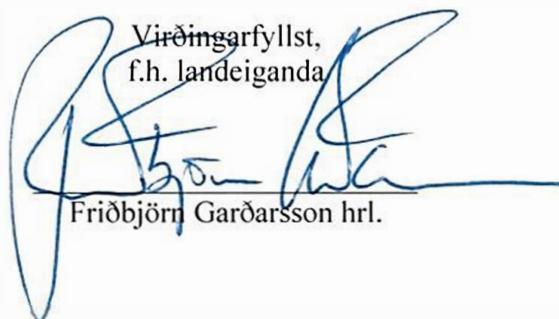
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr, laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Óbyggðanefnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Virðingarfyllst,
f.h. landeiganda
Friðbjörn Garðarsson hrl.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

Óbyggðanefnd,
Skuggasundi,
101 REYKJAVÍK.

Reykjavík, 22. mars 2021.

KRÖFULÝSING

FYRIR ÓBYGGÐANEFND

SVÆÐI 10 B

Með vísan til tilkynningar óbyggðanefndar frá 9. október 2020 og 10. gr. laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998, er hér með lýst neðangreindri kröfum.

Kröfuna gera: Galtarviti ehf., kt. 050747-4259

Vegna: Keflavík, innan staðarmarka Ísafjarðarbæjar.

Fyrirsvar: Guðjón Ármannsson hrl. Borgartúni 26, Reykjavík, fer með hagsmunagæslu fyrir hönd jarðeiganda.

I. Kröfugerð:

Jarðeigandi telur til beins eignarréttar yfir öllu því landi innan kröfusvæðis íslenska ríkisins innan kröfusvæðis íslenska ríkisins sem nefnt er Gilsbrekkuheiði og er af hálfu ríkisins afmarkað með eftifarandi hætti:

Upphafspunktur er Upphafspunktur er fjallsbrún í Gyltuskarði (1). Þaðan ráða fjallsbrúnir í gil sem er í beinni stefnu við Seltjörn sem ræður merkjum Botns og Gilsbrekku (2). Þaðan ráða fjallsbrúnir að Ytra Áreiðargili sem ræður merkjum Gilsbrekku og Selárdals (3). Þaðan ráða fjallsbrúnir í Mígandisá sem ræður merkjum Selárdals og Norðureyrar (4). Þaðan ráða fjallsbrúnir að Norðureyrargili sem ræður merkjum Norðureyrar og Galtar (5). Þaðan ráða fjallsbrúnir í Skínandagil, norðan við Burstaurð sem ræður merkjum Galtar og Keflavíkur (6). Þaðan ráða fjallsbrúnir í klett sem er upp af ytra Skálarhorni sem ræður merkjum Keflavíkur og Meiribakka (7). Þaðan eftir sveitarfélagamörkum Ísafjarðarbæjar og Bolungavíkurkaupstaðar að Kistufelli og þaðan í upphafspunkt.

Krömum ríkisins um þjóðlendur innan téðra merkja er mótmælt. Stangist hnittsettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf eða önnur heimildarskjöl. Krömum ríkisins um þjóðlendur innan téðra merkja er því mótmælt. Umbj. minn

telur landamerkjabréf, önnur heimildarskjöl og vatnaskil eiga að ráða afmörkun eignarlands á þessum slóðum Stangist hnittsettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf.

Landamerkjabréf Keflavíkur liggur ekki fyrir. Jörðin Göltur liggur að Keflavík. Landamerkjabréf Galtar er frá 2. apríl 1890, þar sem merkjum er lýst: Milli Galtar og Norðureyrar er svokallað Norðureyrargil, milli Galtar og Keflavíkur er Skínandagil, norðan til við Bustarurð.

Í sóknarlýsingu Vestfjarða segir um Keflavík: Í Keflavík er einn bær með sama nafni, 8 Hdr. að dýrleika. Er það mikið óhægðarpláss til allra aðrátta, því eins og þar er illt yfirferðar landveginn, sem áður er sagt, svo er þar og lending hin óþægilegasta, bæði vegna brima og stórgýtis. 2

Samkvæmt uppdrætti:

Vísað er til uppdráttar sem sem unnin er samhliða kröfulýsingu þessari. Umbj. minn gerir þann fyrirvara að enn á eftir að ljúka kortagerð fyrir landamerki jarðar þeirra í heild sinni. Verður þeirri kortagerð lokið hið fyrsta og upplýsingum komið áleiðis til óbyggðanefndar.

II. Málavextir:

Með bréfi óbyggðanefndar 27. nóvember 2019, var fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, tilkynnt að nefndin hefði ákveðið að taka svonefnt svæði 10 B til meðferðar og íslenska ríkinu veittur frestur til að lýsa kröfum um þjóðlendur á svæðinu til 2. mars 2020. Var fresturinn framlengdur nokkrum sinnum og síðast til 15. september 2020..

Svæðið afmarkast með eftifarandi hætti, sbr. bréf óbyggðanefndar 27. nóvember 2019:

Sýslumörkum Norður-Ísafjarðarsýslu og Strandasýslu er fylgt frá hafi við Geirólfssnúp milli Skjaldbjarnarvíkur og Reykjafjarðar til suðvesturs og síðan suðurs þar til komið er að norðurmörkum Austur-Barðastrandarsýslu. Þaðan er mörkum milli NorðurÍsafjarðarsýslu og Austur-Barðastrandasýslu fylgt til vesturs þar til komið er að mörkum Vestur-Ísafjarðarsýslu og Vestur-Barðastrandasýslu. Þaðan er síðastnefndum sýslumörkum fylgt til vesturs að hafi við Langanes við Arnarfjörð. Að öðru leyti afmarkast svæðið af hafi.

Þann 15. september 2020 lýsti íslenska ríkið kröfum sínum um þjóðlendur á ofangreindu svæði. Í kjölfarið skoraði óbyggðanefnd á þá er teldu til eignarréttinda, sbr. 2. mgr. 10. gr. laga nr. 58, 1998, á því landsvæði sem félli innan þjóðlendukröfusvæðis ríkisins að lýsa kröfum sínum skriflega fyrir óbyggðanefnd.

Umbj. minn telir til eignarréttinda á því landsvæði sem féll innan þjóðlendukröfu ríkisins, enda gerir íslenska ríkið kröfu um að hluti jarðarinnar teljist þjóðlenda í skilningi laga nr. 58/1998. Er jarðeiganda því nauðsynlegt að lýsa kröfu þessari fyrir óbyggðanefnd.

III. Málsástæður:

Umbj. minn byggir á að umrætt land hafi verið numið í öndverðu og sé því fullkomið eignarland. Byggir þeir á því að rekja megi það eignarhald óslitið allt frá landnámi og til vorra daga. Sé landið nú undirorpíð eignarétti sínum og verði ekki af honum tekið nema að gættum skilyrðum 72. gr. stjórnarskrárinnar þar um. Fyrir liggur að samkvæmt

Umbj. minn byggir á því að sögulegar heimildir renni stoðum undir að það svæði sem numið var til forna sé ekki minna en það land sem þeir telja til eignarréttinda yfir í dag. Þá sýni önnur gögn, ótvírætt fram á að umrætt land hafi alltaf verið háð einkaeignarrétti og að sá eignarréttur hafi flust aðila á milli með hefðbundnum hætti. Í samræmi við það hafi aldrei verið litið svo á að umrætt land hafi verið talið til almennings eða afréttar eða annars konar svæðis sem sætt hafi notkun annarra en eigenda þess á hverjum tíma, nema þá með þeirra leyfi.

Umbj. minn byggja á því að nýting landsins, lega þess og staðhættir almennt, styðji stöðu þess sem eignarlands. Er því sjálfgefið að umbj. minn mótmæli öllum kröfum ríkisins um þjóðlendur innan landamerka þess lands sem þeir telja til beinna eignaréttinda yfir og krefjast þess að kröfum ríkisins verði hafnað og einkaeignarréttur þeirra að landinu viðurkenndur. Sérstaklega er mótmælt staðsetningu einstakra örnefna í kröfulýsingu íslenska ríkisins. Málsástæður jarðeiganda verða útlistaðar í ítarlegrri greinargerð sem lögð verður fyrir óbyggðanefnd undir rekstri málsins. Þar verður meðal annars rakið að íslenska ríkið hefur áður staðfest að umþrætt land sé háð einkaeignarrétti.

IV. Heimildir og gögn:

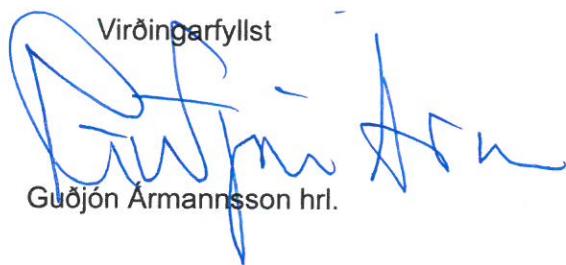
Kröfur sínar byggir umbj. minn á þinglýstum og landamerkjabréfum fyrir umrædd landsvæði. Þá byggja þeir kröfur sínar á Landnámu, lögfestum, málögum, landamerkjalýsingum, afsalsgerningum, lögum, dómum, heimildarskjölum og bæði fornum og nýjum vitnisburði, sem og öðrum gögnum s.s. fræðiritum. Umbj. minn mun eins og áður segir gera nánari grein fyrir þeim heimildum og gögnum sem þeir byggja kröfur sínar á í greinargerð til óbyggðanefndar.

V. Lagarök:

Til stuðnings kröfum sínum vísar umbj. minn til ákvæða stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33, 1944, einkum 72. gr. og til ákvæða Mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. lög þar um nr. 62, 1994. Þá vísa jarðeigandi til almennra meginreglna íslensks eignaréttar og til laga um framkvæmd eignarnáms nr. 11, 1973. Jarðeigandi vísa enn fremur til ákvæða laga um hefð nr. 46, 1905 og til vatnalaga nr. 15, 1923. Þá vísa jarðeigandi til ákvæða laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998 og til laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu nr. 57, 1998. Jarðeigandi vísa og til landamerkjalaga nr. 41, 1919 og eldri laga um sama efni nr. 5, 1882, sem og til girðingarlaga nr. 135, 2001 og til eldri laga um sama efni nr. 10, 1965. Umbj. minn vísar loks til laga um meðferð einkamála nr. 91, 1991.

VI. Áskilnaður:

Umbj. minn áskilur sér allan rétt til þess að rökstyðja kröfu þessa frekar og styðja hana frekari gögnum, heimildum, málsástæðum og lagarökum, bæði á síðari stigum sem og í greinargerð jarðeiganda til óbyggðanefndar. Þá áskilur jarðeigandi sér allan rétt til þess að auka við kröfur sínar, breyta þeim og lagfæra, allt eftir því sem tilefni kann að gefast til. Loks áskilur jarðeigandi sér allan rétt til þess að gera kröfu um allan þann kostnað sem þeir hafa og kunna að verða fyrir, við að gæta réttar síns gagnvart kröfum íslenska ríkisins.

Virðingarfullst

Guðjón Ármansson hrl.

Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Reykjavík, 30. september 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Meiri-Bakka í Skálavík, L139008

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfum til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og að síðstu til 22. mars s.l. Eigendum jarðarinnar var ókunnugt um að málmeðferð væri hafin á svæðinu og óska eftir heimild til þess að lýsa kröfum þrátt fyrir að kröfulýsingarfrestur hafi runnið sitt skeið.

Aðild og fyrirsvar:

Einn eigandi jarðarinnar er:

Jens Þór Sigurðsson, kt. 030978-3669

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Δalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt hans á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalýsingu þinglýsts landamerkjrabréfs auk landamerkjrabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Frá upptökum Kroppstaðaár á hreppamörkum (1) sem ræður merkjum í Langá (2) sem ræður til sjávar (3) þaðan að landamerkjum móti Keflavík í stakan klett norðan við Háuskriður en vestan Mölvíkur (4) þaðan um Ytra-Skálarhorn á hreppamörk móti Súgandafjörði (5) sem ráða að punkti 1.

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögum málskostnaðarrekningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Meiri-Bakki er gömul jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms Hallvarðs súganda sem nam Súgandafjörð og Skálavík til Stiga.

Þjóðlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á fjallgarðinum milli jarðarinnar og lands Keflavíkur, Norðureyrar og Kroppstaða, en samt er skv. kröfulýsingu íslenska ríkisins (**bls. 177-178**) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólíkur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvors um sig. Landeigandi telur að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeiganda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún syðir Óbyggðanefnd t.a.m. í málinu nr. 3-4/2004 um Kjalarne og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jarda i kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrím sé þar sem halli breytist mest á tilteknum stað, t.d. i klettabrun. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrím sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að i svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðanefndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dæmum í seðlasafni Orðabókar Háskólags megi ráða að fjallsbrún geti bæði verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðanefnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómsstóla og hefur því sætt sig við.

Svo hártaði í máli nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um adliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðanefndar auk annarra úrskurða t.d. í máli nr. 2/2005, bls. 120 voru slíkar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er visað til er landamerkjum milli jarda oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er visað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjarðar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjarðarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllum um þær jarðir í máli nr. 3/2005 er þeim líkt og þeim jördum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjarðarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því máli sem hér er til úrlausnar og á bágtr með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðanefndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem halddið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpið beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðanefnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkjá jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkjá jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og afréttu ef eru, og allra aðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra mamma lönd, og svo ef aðrir menn eigu í það land aðæfji. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir ord gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga ír búsfárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalyssingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisit hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalauga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfdu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalauga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaugum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalausri landamerkjalyssingu jarðar verður ekki hnekkta nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskrárinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfum ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð syrir óbyggðanefnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómógulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slikef óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornū innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slikum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var

rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhasar þess margsinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur ennfremur að hafi ríkisvaldið einhvem tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tómlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tiðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að fyrirrennarar hans hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinna

Vísað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Vísað er til landamerkjalauga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

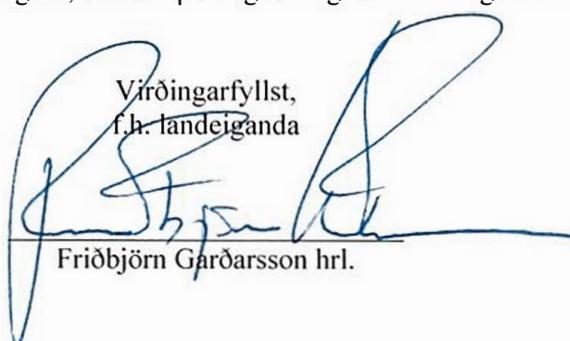
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Öbyggðanefnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Virðingarfyllst,
f.h. landeiganda
Friðbjörn Garðarsson hrl.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eins eiganda Kroppstaða í Skálavík, L139039

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfut til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Einn eigandi jarðarinnar er:

Lárus Guðmundur Birgisson, kt. 301062-2149

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt hans á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalyssingu landamerkjabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Frá upptökum Kroppstaðaár á hreppamörkum (1) sem ræður merkjum í Langá (2) sem ræður þangað til komið er á móts vð Strytustein rauðan (3) þaðan í garðsenda ofan til við Katlagarð (4) þaðan í Klukkustekk (5) þaðan í Hamraenda (6) og þaðan í hæsta hmúkinn á Kroppstaðahorninu og á vatnaskil móti Súgandafjörði (7)

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.á.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málkostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málkostnaðarreikningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Kroppstaðir eru gömul jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms Hallvarðs súganda sem nam Súgandafjörð og Skálavík til Stiga.

Landamerkjabréf Kroppstaða hefur ekki fundist, en einfalt er að ráða landamerki hennar af lýssingu landamerkjabréfa aðliggjandi jarða.

Þjóðlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á fjallgarðinum milli jarðarinnar og Súgandafjarðar en samt er skv. kröfulýssingu íslenska ríkisins (bls. 168 og 178) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinari sömu.

þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólikur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvorra um sig. Landeigandi telur að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málínu nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað i landamerkjabréfum jarða í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknunum stað, t.d. í klettabrún. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötmum hallar.

...Hér skal þess getið að i svari Gunnlaugs Ingólfssonar, frædimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti hædi verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknunum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómtóla og hefur því sætt sig við.

Svo háttáði í málí nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfa aðliggjandi jarða ná landamerki þeirra á fjall upp og það sama hlýtur að eiga við um Kroppstaði.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í málí nr. 2/2005, bls. 120 voru slíkar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkadár þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er visað til er landamerkjum milli jarða oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er visað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjarðar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjarðarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllum um þær jarðir í málí nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllumar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjarðarhreppi og í Jökulsárhlíð liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því málí sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstasfanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla til verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðaneftnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttina innan ummerkjá jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkjá jarðarinnar verði dregin í esa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef madur ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veidar og afréttu ef eru, og allra aðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, i annarra mamma lönd, og svo ef aðrir menn eigu i það land aðæfni. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir ord gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nótum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnaföll deilast á millum herada, og eigi er skyld að ganga ír bißjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisit hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfdu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdalusa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalogum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfá séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalaurri landamerkjálýsingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfum ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómóuglegt að mæta þeim. Sem dæmi um slikef óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slikum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var

rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margsinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur ennsfremur að hafi ríkisvaldið einhværn tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpið fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að fyrirrennarar hans hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Visað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Visað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinna

Visað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Visað er til landamerkjalaga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Visað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Visað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Visað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Visað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Visað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Visað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Visað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

Visað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Visað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Óbyggðanefnnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Virðingarfyllst,
f.h. landeiganda
Friðbjörn Garðarsson hrl.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eins eiganda Meirahrauns Skálavík

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfum til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Einn eigandi jarðarinnar er:

Bolungarvíkurkaupstaður, kt. 480774-0279

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt hans á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalyssingu þinglýsts landamerkjabréfs auk landamerkjabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Milli Meira- og Minnahrauns ræður Hraunsá frá upptökum i Gönguskardí (Göngumannaskardí) (1) í Langá (2) sem ræður þangað til komið er á móts vð Strytustein rauðan (3) þaðan í gardsenda ofan til við Katlagard (4) þaðan í Klukkustekk (5) þaðan í Hamraenda (6) og þaðan í hæsta hnúkinn á Kroppstáðahorninu og í vatnaskil móti Sígandasíði (7)

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjódlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málkostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málkostnaðarreikningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Meirahraun er gömul jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms Hallvarðs súganda sem nam Súgandasjörð og Skálavík til Stiga.

Þjódlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á fjallgarðinum milli jarðarinnar Tungudals og Súgandasjárðar en samt er skv. kröfulysingu íslenska ríkisins (bls. 168 og 178) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinari sömu.

Þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hverra um sig. Landeigendur telja að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málínu nr. 3-4/2004 um Kjarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjódlendumörk á því sveði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jarða í kringum Esju. Af hálfi íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknunum stað, t.d. i klettabrún. Af hálfi jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötmum hallar.

...Hér skal þess getið að í svari Gunnlaugs Ingólfssonar, frædimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólans megi ráða að fjallsbrún geti bædi verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknunum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna haftaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómstóla og hefur því sætt sig við.

Svo háttáði í málí nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í málí nr. 2/2005, bls. 120 voru slíkar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er visað til er landamerkjum milli jarða oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrim. Í öðrum tilvikum er visað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardarar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllum um þær jarðir í málí nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jördum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarna að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því málí sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstaðanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tið verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðaneftnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða númerandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttina innan ummerkjá jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkjá jarðarinnar verði dregin í esa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðapáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veidar og afréttu ef eru, og allra auðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, i annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu i það land auðæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðapáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnetur hinari næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga ír búsfárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskýld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisit hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalauga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfdu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalauga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdalausa og þinglysta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaugum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalausrí landamerkjalyssingu jarðar verður ekki í hnækkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskrárinna séu uppsyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornū innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var

rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margsinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur ennfremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfú á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfу sína á því að fyrirrennarar hans hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Visað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Visað er til jafnraðisreglu stjórnarskrárinna

Visað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Visað er til landamerkjajalaga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Visað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlagu nr. 39/1978

Visað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Visað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Visað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnraðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Visað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Visað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Visað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

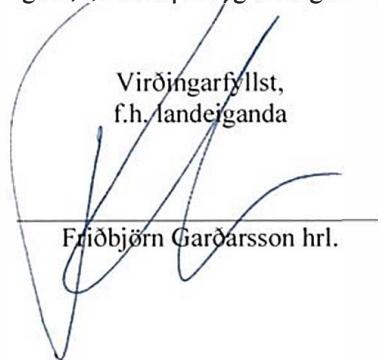
Visað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Visað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Óbyggðaneftnd á síðari stigum, einkum þó eftgreinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

Óbyggðaneftnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Reykjavík, 30. september 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Minnahrauns í Skálavík, L139042

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfum til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem félli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og að síðustu til 22. mars s.l. Eiganda Minnahrauns var ókunnugt um að málmeðferð væri hafin á svæðinu og óskar eftir heimild til þess að lýsa kröfum þrátt fyrir að kröfulýsingarfrestur hafi runnið sitt skeið.

Aðild og fyrirvar:

Eigandi jarðarinnar er:

Magni Steinsson, kt. 161141-2599

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Ádalkrafa landeiganda er, að Óbyggðaneftnd viðurkenni beinan eignarrétt hans á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalýsingu þinglýsts landamerkjrabréfs auk landamerkjrabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi upprætti:

Milli Meira- og Minnahrauns rædur Hraunsá frá upptökum í Gönguskardí (Göngumannaskardí) (1) í Langá (2) sem rædur þangað til komið er að ósi Breiðahólsár (3) og eftir henni að ósi lækjar þess sem fellur úr Lambaskál (4) og eftir læknum og farvegi hans á vatnaskil á Deili (5). Vatnaskil ráða milli punkta 1 og 5.

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðaneftnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðaneftndar eða samkvæmt framlögðum málskostnaðarrekningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Minnahraun er gömul jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms Hallvarðs súganda sem nam Sígandafjörð og Skálavík til Stiga.

Þjóðlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á fjallgarðinum milli jarðarinnar og Tungudals þ.m.t. Lambamúli og Deilir, en samt er skv. kröfulýsingu íslenska ríkisins (bls. 177-178) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlytut ólíkur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvorra um sig. Landeigendur telja að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeignanda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málun nr. 3-4/2004 um Kjalarne og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jarda i kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknun stað, t.d. i klettabrim. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að í svari Gunnlaugs Ingólfssonar, frædimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í sedlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bædi verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður aftilteknun stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómkóla og hefur því sætt sig við.

Svo háttaríkið í mál nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í mál nr. 2/2005, bls. 120 voru súlikar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er visað til er landamerkjum milli jarda o f趴在 lyst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er visað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllun um þær jarðir í mál nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því málum sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem halddið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðanefnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkjá jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkjá jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og afréttu ef eru, og allra aðæfja þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, i annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu í það land aðæfni. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnetur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga úr búsfjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki.

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalyssingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisit hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfdu frumkvæði að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalögum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjrabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalausri landamerkjalyssingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarþyrdin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskrárinna séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðanefnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarþyrdi á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var

rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur enn fremur að hafi ríkisvaldið einhværn tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tómlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að fyrirrennarar hans hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinna

Vísað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Vísað er til landamerkjalaða nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

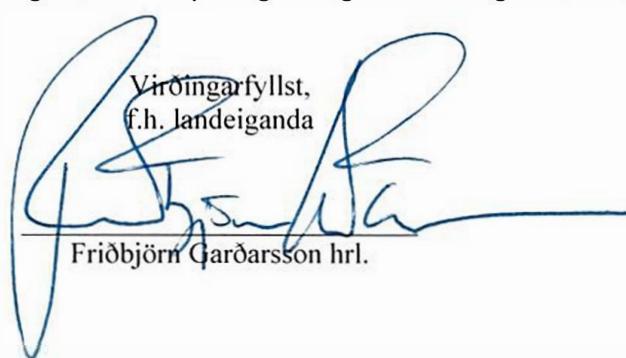
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Öbyggðaneftnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Viðingarfyllst,
f.h. landeiganda
Friðbjörn Garðarsson hrl.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Hlíðartorfu (að Minni-Hlíð undanskilinni) í Bolungarvík

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfу til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigandi torfunnar að undanskilinni Minni-Hlíð er:

Bolungarvíkurkaupstaður, kt. 480774-0279

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt sveitarfélagsins á landi torfunnar, að landi Minni-Hlíðar undanskildu, í samræmi við merkjalyssingu þinglýstra landamerkjabréfa Meiri-Hlíðar, Traðar og Ytri-Búða auk landamerkjabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Frá Dunu(Dísar)steini á Grjótleiti (1) með ströndinni þar til komið er að ósi Hlíðarár (2) þaðan eftir ánni þar til Tunguá fellur í hana (3) þaðan er ánni fylgt þangað til Þverá fellur í hana (4) Þaðan er Þverá fylgt til vatnaskila á Lambamúla (5) Þaðan í Hæsta-Kross á Skálaheiði (6) og þaðan að merkjum Hóls á Bolafjalli (7) þaðan er merkjum Hóls fylgt þar til komið er á móts við Gráleiti (8) og þaðan þvert yfir fjallið í Dunu(Dísar)stein.

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögum málskostnaðarreikningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Hlíðartorfan er forn þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land torfunnar er innan landnáms Þuriðar sundafyllis og Völu-Steins.

Torfuna mynduðu í öndverðu Meiri- og Minni-Hlíð, Tröð og Ytri-Búðir. Minni-Hlíð fékk sjálfstæði áður en jarðabókin var skráð árið 1710, en á þeim tíma voru bæði Tröð og Ytri-Búðir hjáleigur frá Meiri-Hlíð. Þegar landamerki jarða innan torfunnar voru skráð var sama staða uppi jafnvel þótt merkjum beggja hjáleiganna hafi verið lýst.

Íslenska ríkið virðist raunar ekki þekkja landamerkjabréf Ytri-Búða, sbr. bls. 135 í kröfulýsingu og stöðvar upptalningu landamerkjabréfa eftir að Traðar er getið.

Þar sem að íslenska ríkinu virðist hafa verið ókunnugt um tilvist landamerkjabréfs Ytri-Búða er kannski ekkert undarlegt að gerðar séu kröfur í land torfunnar á Stigahlíð. Landamerkjabréf Ytri-Búða lýsir merkjum alla leið í Dunu(Dísar)stein í Gráleiti á Stigahlíð, sbr. fskj. nr. 4 og liggja merkin þaðan þvert yfir fjallið til þess að sameinast öðru landi torfunnar handan þess.

Hér virðist, sem víða annars staðar á svæðinu, aðilar vera á öndverðum meiði hvað varðar túlkun á hugtakinu fjallsbrún. Landeigandi telur að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeiganda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga og allra Bolvíkinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málínu nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjódlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það áltæfni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabrésum jarða í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknum stað, t.d. í klettabrún. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að i svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðamefnar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bæði verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dólmstóla og hefur því sætt sig við.

Svo hártaði í málí nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í málí nr. 2/2005, bls. 120 voru slíkar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er vísad til er landamerkjum milli jarða oftast lýst að vatnaskilum í Smjör-fjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum

tilvikum er vísað til upptaka áa sem liggja upp i Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jardir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllum um þær jardir í málí nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jardir í Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því málí sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftir og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem halddið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðaneftir metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkja jarðarinnar verði dregin í esa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og afréttu ef eru, og allra aðæfæ þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu í það land aðæfī. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga úr búsfárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki.

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveist hafa. Merkjagangan, sem fram fór eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalauga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, bau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalauga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaugum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdausri landamerkjalyngu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneind lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tiðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

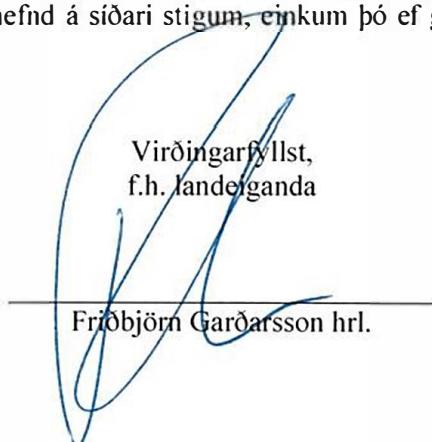
Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar
Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskráinnar
Vísað er til málsméðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991
Vísað er til landamerkjalauga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.
Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978
Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.
Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni
Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu,
jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.
Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986
Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim
Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.
Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.
Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131.
gr, laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök
og gögn fyrir Óbyggðanefnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur
tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Löggmannsumboð
4. Landamerkjabréf Ytri-Búða

Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Hólstorfu (að Grundarhlí undanskildum) í Bolungarvík

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfum til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem félli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigandi torfunnar að Grundarhlí undanskildum er:

Bolungarvíkurkaupstaður, kt. 480774-0279

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er sú, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt sveitarfélagsins á landi torfunnar, að landi Grundarhlí undanskildu, í samræmi við merkjalýsingu þinglýstra landamerkjabréfa aðliggjandi jarða auk annarra heimilda um jörðina, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Land Hóls að landi Grundarhlí undanskildu:

Úr Ósnum við sjó (1) og eftir ósnum að Miðdalsvatni (2) þaðan beint i Steinmann hærri (3) og þaðan eftir vatnaskilum á Erni að hornmarki við Hanhól á vatnaskilum móti Súgandafirði (4) Þaðan eftir vatnaskilum þar til komið er að upptökum Hólsá (5) og ræður áin merkjum að nyrðri fossinum í Girðisbrekku (6) þaðan beint í vörðustein sem stendur hæst á Bungum (7) og þaðan í ós Litluár og Hólsár í Bungnasporði (8) þaðan ræður Hólsá (Hlíðará) til sjávar (9).

Land Hóls á Bolafjalli og Stigahlíð:

Frá Dunu(Dísar)steini á Grjótleiti (1) með ströndinni þar til komið er nyrst í Kerlingu (2) þaðan beint í Deild (3) þaðan er merkjum móti jörðum í Skálavík og Hlíðartorfu fylgt þar til komið er á móts við Gráleiti (4) og þaðan þvert yfir fjallioð í 1.

Verði ekki fallist á kröfum sveitarfélagsins á Bolafjalli og Stigahlíð hér að framan er þess krafist til vara að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt sveitarfélagsins á landi því sem leigt er undir Öryggissvæði á Bolafjalli og skilgreint er í Auglýsingu nr. 720/2015, viðauka d, n.t.t. allt land innan neðangreindrar hnitagirðingar:

001 304756,6 638181,5 101 304747,4 638007,2 100 002 304742,2 637908,9 102
304727,1 638007,2 003 305104,6 637889,7 103 304651,6 638014,4 50 104 304500,1
638043,5 105 304336,2 638047,6 22 106 304194,1 638027,7 107 304058,4 638035,3
500 108 303890,8 638076,1 109 303839,2 638085,1 500 110 303778,4 638097,9 111
303672,2 638127,4 500 112 303564,2 638144,8 113 303482,9 638152,4 500 114
303383,7 638169,2 115 303333,2 638175,1 9 116 303232,0 638181,8 117 303196,0
638182,9 500 118 303127,4 638182,5 119 303102,1 638182,9 500 120 303013,0
638186,9 121 303011,4 638169,0 500 122 303039,7 638165,2 123 303159,2 638133,9
500 124 303540,9 638146,0 125 303209,4 638113,8 500 126 303241,3 638102,3 127
303332,3 638072,9 500 128 303447,7 638018,5 129 303859,3 638082,2 350 130
303750,5 637825,1 131 303840,8 637751,3 350 132 303912,9 637676,7 133 303887,3
637640,7 500 134 303742,7 637707,3 135 303671,8 637663,6 400 136 303668,4
637561,2 137 303672,7 637528,6

Í öllum tilfellum krefst landeigandi þess að Óbyggðaneftir viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðaneftirar eða samkvæmt framlögðum málskostnaðarrekningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Hólstorfan er forn þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land torfúnna er innan landnáms þuriðar sundafyllis og Völu-Steins.

Heimildir um landamerki Hóls eru af skornum skammti og raunar virðast engar lýsingar á heildalandamerkjum jarðarinnar hafa varðveist.

Hóll var þó mest jörð og höfuðból í Bolungarvík frá því elstu heimildir greina og jafnvel til þessa dags. Hólshreppur dró nafn sitt af jörðinni og þar var sóknarkirkja um aldir.

Í jarðabókinni sem tekin er saman fyrir Hólshrepp sumarið 1710 var Hóll metinn á 60 hundruð með hjáleigum. Heimajörðin taldist 36 hundruð, en hjáleigurnar Grundarhóll, Geirastaðir og Heimari-Búðir samtals 20 hundruð. Höfundur jarðabókarinnar álítur að þau 4 hundruð sem upp á vantar kunni að vera *Stigahlið sjálf med öllu*.

Til er landamerkjabréf sem lýsir merkjum milli Hóls og Grundarhóls, en eins og fyrr sagði hefur ekkert bréf varðveist, að því er virðist sem lýsir jörðinni í heild sinni. Til þess að ráða gátuna þarf að rannsaka landamerkjabréf þeirra jarða í hreppnum sem lýsa merkjum á móti Hóli, heimildir eins og jarðabókina sem fyrr var vikið að, heimildir um nýtingu landgæða jarðarinnar s.s. surtarbrands auk viðhorfa íslenska ríkisins til eignarréttarlegrar stöðu jarðarinnar, sem einkum liggja fyrir varðandi Bolaßjall.

Niðurstaða þessarar rannsóknar bendir til þess að land jarðarinnar hafi snemma verið skilið sundur af Hlíðartorfu, þ.e. Meiri- og Minnihlið, Tröð og Ytri-Búðum, jafnvel þjóðólfstungu líka. Merkjum jarðarinnar er þess vegna lýst í tvennu lagi og leitast við að færa rök fyrir lýsingunni eins og heimildir frekast leyfa.

Í landamerkjabréfi þjóðólfstungu er frá því greint að Hólsá ráði merkjum á móti Hóli með þeirri undantekningu að land Hóls nær á kafla yfir ána og að þeim stað þar sem Litlaá fellur í Hólsá, en þaðan ræður hún áfram til sjávar. Í landamerkjabréfi Geirastaða er greint frá landamerkjum á móti Hóli. Fyrsti hluti kröfunnar er grundvallaður á lýsingu fyrnlefndra landamerkjabréfa.

Krafa á Stigahlíð og Bolasjalli byggir á eftirsarandi röksemendum:

Þann 4. júlí 1922 var þinglýst ódagsettu landamerkjabréfi Breiðabóls í Skálavík. Bréfið greinir frá landamerkjum jarðarinnar á Stigahlíð á svofelldan hátt:

6. Landamerki Breiðabóls á Stigahlið eru: að almenningum i Gunnarsvik og almenningum i Björtulæki, sem eru landamerki Hóls og þaðan út að Kerlingu, sem skiftir landareign Breiðabóls og Minnibakka á Stigahlið.

Í bréfinu kemur fram að landamerki Hóls liggi við Björtulæki, sem falla niður Stigahlíð og til sjávar milli Miðleitis og Hvassaleitis. Ef þessa lýsingu ætti að leggja til grundvallar lægi land Hóls á Stigahlíð milli Dunusteins og Björtulækja.

Réttum tveimur árum eftir þinglýsingu hins fyrnlefndra landamerkjabréfs var þinglýst athugasemd annarra eigenda og umráðamanna Breiðabóls, sem dagsett er 31. maí 1924, en þar segir:

Nokkrir af eigendum jarðarinnar Breiðaból i Hólshreppi, þeir Kristján Erlendsson Meiribakka og Örnólfur Hálfdánsson Breiðabóli Skálavík, hafa á manntalsþingi 1922 látið þinglýsa landamarkabréfum landamerki á Stigahlið milli jarðanna Holl og Breiðabol í Holshreppi. Hafa þeir tveir einir undirskrifad brjefþetta, en engim annar af eigendum Breiðabóls og engin af eigendum Hóls. Ákvæður brjefþetta að merki milli jarðana á Stigahlið utanverðri sjeu svonefndir Björtulækir milli Hvassaleitis og Miðleitis.

Við undirritaðir eigendur og umráðamenn Breiðabols teljum að merkjum þessum sje rangt lýst í brjefinu. Teljum við að Holl eigi alla leið út í Gunnarsvik norðanvert í Kerlingunni, og samþykjum að þinglýst sje brjefi um landamerkin í samræmi við það.

Svo virðist sem fyrrgreindum athugasemdum hafi ekki verið mótmælt og byggir landeigandi kröfu sína á þeirri lýsingu landamerkja Hóls sem þar koma fram, þ.e. að Hóll eigi land á Stigahlíð frá landamerkjum Ytri-Búða á Dunusteini og í Kerlingu norðanverða.

Innan kröfulýsingar landeiganda er svonefnd Breiðhilla, en þar var um aldir grafið til surtarbrands, sem nýttur var sem eldsneyti. Var þessi auðlind nýtt eftir aðstæðum hverju sinni og síðast í kolakreppum þeim sem fylgdu heimstyrjöldunum tveimur.

Það er því rangt sem fram kemur í kröfulýsingu íslenska ríkisins á bls. 179, að hið umkrafða land hafi ekkert verið nýtt.

Landeigandi setur fram varakröfu á Bolasjalli sem tekur til þess lands sem leigt hefur verið íslenska ríkinu um áratugaskeið, sbr. síðari umsjöllun, en landeigandi telur að sömu sjónarmið eigi þar við og réðu úrslitum í Hæstaréttarmálum nr. 617/2012 (Hellisheiði) og 94/2017 (Hvassafellsdalur).

Þar sem að utanríkisráðuneytið f.h. Varmarmálastofnunar hefur verið með land innan hins umkrafs ðað svæðis á leigu síðan árið 1985, sbr. fskj. nr. 4, og greitt af því árlega leigu án þess að gera nokkurn fyrirvara við greiðslu leigunnar síðan lög nr. 58/1998 um þjóðlendur o.fl. voru sett, er það álit landeiganda að kröfur fjármálaráðherra um þjóðlendu innan svæðisins séu algerlega ósamrýmanlegar afstöðu utanríkisráðherra, hliðsetts handhafa framkvæmdarvalds íslenska ríkisins. Þegar af þeiri ástæðu beri að hafna kröfu um þjóðlendu innan svæðisins.

Mörk hins leigða svæðis hafa breyst frá því leigusamningurinn var gerður árið 1985 og eru nú skilgreind í Auglýsingu nr. 720/2015, sbr. fskj. nr. 5.

Þá virðist hér sem viða annars staðar á svæðinu vera ágreiningu er varðar túlkun á hugtakinu fjallsbrún. Landeigandi telur að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeiganda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga og allra Bolvíkinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málunum nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað i landamerkjabréfum jarða í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknunum stað, t.d. í klettabréfum. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að í svareni Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bædi verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknunum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómkjós og hefur því sett sig við.

Svo hártaði í málum nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingum landamerkjabréfum jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í málum nr. 2/2005, bls. 120 voru slíkar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er vistað til er landamerkjum milli jarða oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er vistað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjarðar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í

Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllun um þær jardir í málí nr. 3/2005 er þeim, likt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jardir i Vopnafjardarhreppi og i Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því málí sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem halddið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðaneftnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að lita til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttta innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkja jarðarinnar verði dregin í esa.

Landeigandi visar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðabáttar Grágásar segir:

Ef madur ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veidrar og afréttu ef eru, og allra aðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu í það land aðæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðabáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnetur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga úr búsfárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisist hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt

þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalauga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalauga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaugum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdausri landamerkjalyssingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvædi er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Visað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinnar

Visað er til málsmæðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Visað er til landamerkjalauga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Visað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Visað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Visað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Visað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Visað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Visað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Visað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

Visað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Visað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr, laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Óbyggðanefn Íslands ófærilegum stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð
4. Leigusamningur um svæði á Bolafjalli, dags. 20. júní 1985
5. Auglýsing nr. 720/2015

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eigenda Þjóðólfstungu í Bolungarvík, L139046

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfum til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigendur jarðarinnar eru:

Elvar Kristinn Sigurgeirsson, kt. 040674-4039
Svala Björk Einarsdóttir, kt. 120384-3259

Fyrirsvarsmaður eigenda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeigenda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt þeirra á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalýsingu þinglýsts landamerkjabréfs jarðarinnar auk landamerkjabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Frá upptökum Hölsár á vatnaskilum (1) og ræður áin merkjum að myrðri fossinum i Girðisbrekku (2) þaðan beint í vörðustein sem stendur haest á Bungum (3) og þaðan í ós Litluár og Hölsár í Bungnasporði (4) þaðan ræður Hölsá ums Hliðará fellur í hana (5) þaðan er Hliðará fylgt þangað til Þverá fellur í hana (6) og þaðan ræður áin upp á vatnaskil á Deili (7) og þaðan eins og vötn falla til Tungudals að upptökum Hölsár.

Til vara krefjast landeigendur þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt þeirra að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjódlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málskostnaðarrekningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Þjóðólfstunga er gömul jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms Þuriðar sundafyllis og Völu-Steins.

Þjóðlendumkröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á fjallgarðinum milli jarðarinnar og Súgandaþjóðar auk Skálavíkur, en samt er skv. kröfulýsingu íslenska ríkisins (bls. 177- 178) kröfuggerðin byggð á sömu rökum og kröfuggerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólíkur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvorra um sig. Landeigendur telja að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innsæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málun nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jarda i kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknun stað, t.d. í klettabrún. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að i svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti hædi verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknun stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómstóla og hefur því sætt sig við.

Svo háttáði í mál nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvisun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í mál nr. 2/2005, bls. 120 voru súkar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er visad til er landamerkjum milli jardar ofast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er visad til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllun um þær jarðir í mál nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því málí sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem halddi er fram í kröfuleysingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerka hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigendur leggja áherslu á að þegar Óbyggðaneftnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða númerandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkjá jarðarinnar.

Landeigendur telja ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkjá jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigendur vísa til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja óðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veidar og afréttu ef eru, og allra audeæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, i amarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu i það land audeæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir ord gera heim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga úr biarfjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskýld. Merkjalyssingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisist hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegrí geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfdu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins komu landeigendum þannig á óvart þar sem þeir hafa athugasemdausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaögum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdausri landamerkjá-lýsingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarþyrdin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigendur telja að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda þeirra án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfum ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telja landeigendur að eignarréttur þeirra njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarþyrdi á landeigendur að þeim sé ómógulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slikum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var

rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigendur halda því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margsinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigendur telja enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slik krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tómlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hesur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigendur hafa þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirþorpð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

Til vara byggja landeigendur kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Visað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Visað er til jafnraðisreglu stjórnarskrárinna

Visað er til málsmæðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Visað er til landamerkjalauga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Visað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlagu nr. 39/1978

Visað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Visað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Visað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnraðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Visað er til laga um afréttarnálefni og fjallskil nr. 6/1986

Visað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Visað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

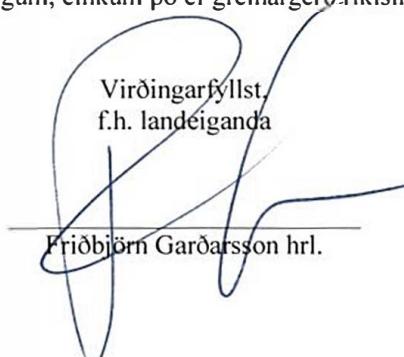
Visað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Visað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigendur áskilja sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málstæður, lagarök og gögn fyrir óbyggðanefn á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eigenda Geirastaða í Bolungarvík, L139030

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfum til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigendur jarðarinnar eru:

Margrét Ólafsdóttir, kt. 191262-2719
Arnþór Jónsson, kt. 280162-5319

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeigenda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt þeirra á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalýsingu þinglýsts landamerkjabréfs jarðarinnar auk landamerkjabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi upprætti:

Frá ósi lækjar við Miðdalsvatn (1) og eftir læknum til upptaka (2) þaðan ræður Geirastaðagil að vatnaskilum á Erni (3) þaðan eftir vatnaskilum á Erni að Steinmanni hærri (4) þaðan eftir gili niður hlíðina í merktan stein á Geirastaðaleiti (5) þaðan beint fremsta Vatnsneshorn (6)

Til vara krefjast landeigendur þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt þeirra að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.á.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málkostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögum málkostnaðarreikningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Geirastaðir eru gömul jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms Þuriðar sundafyllis og Völu-Steins.

Geirastaðir voru lengi hjáleiga frá Hóli.

Þjóðlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á fjallgarðinum milli jarðarinnar og Tungudals, en samt er skv. kröfulýsingu íslenska ríkisins (bls. 177- 178) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólikur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvarra um sig. Landeigendur telja að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málín nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jarda í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknum stað, t.d. i klettabrim. Af hálfu jardæigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að í svari Gunnlaugs Ingólfssonar, frædimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bædi verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknum stað. ...

Með heildstaðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómstóla og hefur því sett sig við.

Svo háttáði í málí nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvisun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í málí nr. 2/2005, bls. 120 voru slikein sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er visað til er landamerkjum milli jarda ofast lyst að vatnaskihum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er visað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllum um þær jarðir í málí nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lyst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigendur telja því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því málí sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla til verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigendur leggja áherslu á að þegar Óbyggðaneftnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða númerandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkjá jarðarinnar.

Landeigendur telja ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkjá jarðarinnar verði dregin í esa.

Landeigendur vísa til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og afréttu ef eru, og allra aðeðfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra mamma lönd, og svo ef aðrir memm eigu í það land aðeðfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu ef til kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum herada, og eigi er skyld að ganga úr búfjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalyssingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbrésum þeim sem varðveisit hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfdu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú i miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins komu landeigendum þannig á óvart þar sem þeir hafa athugasemdalusa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaögum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalauri landamerkjá-lýsingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarþyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigendur telja að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda þeirra án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppsyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telja landeigendur að eignarréttur þeirra njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarþyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um sliðar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slikum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var

rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigendur halda því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigendur telja enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vésfengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafð er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tómlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hesur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigendur hafa þess vegna í gegnum tiðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

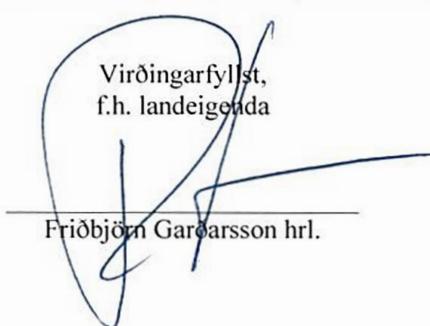
Til vara byggja landeigendur kröfu síná á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Visað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar
Visað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinna
Visað er til málsmæðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991
Visað er til landamerkjalauga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.
Visað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarлага nr. 39/1978
Visað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.
Visað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni
Visað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.
Visað er til laga um afritarmálefni og fjallskil nr. 6/1986
Visað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim
Visað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998
Visað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.
Visað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.
Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigendur áskilja sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir óbyggðanefnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Virðingarfylst,
f.h. landeigenda
Friðbjörn Garðarsson hrl.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

**Óbyggðaneftnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eigenda Miðdals í Bolungarvík, L139044

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfus til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigendur jarðarinnar eru:

Sveinbjörn Þór Haraldsson, kt. 070859-2709
Guðmunda Ó Högnadóttir, 291243-3479

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Áðalkrafa landeigenda er, að Óbyggðaneftnd viðurkenni beinan eignarrétt þeirra á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalýsingu þinglýsts landamerkjrabréfs jarðarinnar auk landamerkjrabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi korti, n.t.t. takmarkast land jarðarinnar:

...af landamerkjum jarðarinnar Hanhóll, af landamerkjum jarðarinnar Geirastaða, Syðridalsvatns og loks fjallsbruninni milli Syðra-Tungudals

Til vara krefjast landeigendur þess að Óbyggðaneftnd viðurkenni fullkominn afnotarétt þeirra að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að formu og nýju, þ.á.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðaneftndar eða samkvæmt framlögðum málskostnaðarreikningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Miðdalur er gömul jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms Þuríðar sundafyllis og Völu-Steins.

Miðdalur hefur sennilega legið undir jörðina Hól í öndverðu, en orðið sjálfstæð jörð snemma. Því er ranglega haldið fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins (bls. 131) að landamerkjrabréf jarðarinnar liggi ekki fyrir. Landamerkjrabréfið er dagsett 28.08.1922 og þinglýst árið eftir. Bréfið lýsir merkjum jarðarinnar vel (fskj. nr. 4). Þjóðlendumkröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á fjallgarðinum milli jarðarinnar og Tungudals, en samt er skv. kröfulýsingu íslenska ríkisins (bls. 177-178) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólikur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvorra um sig. Landeigendur telja að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málínu nr. 3-4/2004 um Kjarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álitaeftni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað i landamerkjabréfum jarða í kringum Esju. Af hálfi íslenska ríkisins er á því hyggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknun stað, t.d. i klettabrun. Af hálfsujardeigenda er hyggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að i svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti hæði verið hæsti hluti fells eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknun stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómstóla og hefur því sætt sig við.

Svo háttáði í málí nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í málí nr. 2/2005, bls. 120 voru slikein sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er vísad til er landamerkjum milli jarða oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er vísad til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllum um þær jarðir í málí nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jördum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarna að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigendur telja því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því málí sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfuleysingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigendur leggja áherslu á að þegar Óbyggðaneftir metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttina innan ummerkjá jarðarinnar.

Landeigendur telja ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkjá jarðarinnar verði dregin í esa.

Landeigendur vísa til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef mandur ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og afréttu ef eru, og allra audeæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu i það land audeæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mónum öllum, er lönd eigu við, sjö nótum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga úr bissárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalyssingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisit hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegrí geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalauga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfdu frumkvæði að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú i miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölsfar landamerkjalauga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins komu landeigendum þannig á óvart þar sem þeir hafa athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaugum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalausrí landamerka-lýsingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigendur telja að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda þeirra án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráraðinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telja landeigendur að eignarréttur þeirra njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftir lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeiri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómógulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var

rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigendur halda því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margsinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigendur telja enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemðalaust.

Landeigendur hafa þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpið fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

Til vara byggja landeigendur kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Visað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Visað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinna

Visað er til málsmeðferðar og sönnunareglna einkamálalaga nr. 91/1991

Visað er til landamerkjjalaga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Visað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarлага nr. 39/1978

Visað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Visað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Visað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Visað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Visað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Visað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

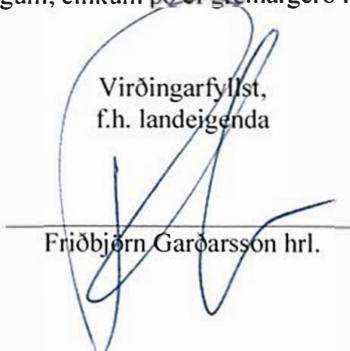
Visað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Visað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigendur áskilja sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir óbyggðanefn á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð
4. Landamerkjabréf, dags. 28.08.1922

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Hanhóls í Bolungarvík, L139033

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfu til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigandi jarðarinnar er:

Jóhann Hannibalsson, kt. 270754-4309

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt hans á landi jarðarinnar í samræmi við merkjálýsingu þinglýsts landamerkjabréfs jarðarinnar auk landamerkjabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan hnitagirðingar á meðfylgjandi korti, n.t.t. takmarkast land jarðarinnar:

...af landamerkjum jarðarinnar Gils sem er innar í dalnum, jarðarinnar Miðdalur, sem er niður í dalnum, syðri enda Syðradalsvatns og loks fjallsbrún þeirri er aðskilur dalinn frá fjallinu því er Grárófa nefnist

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.á.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málkostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málkostnaðarreikningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Hanhóll er gömul jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms Þuriðar sundafyllis og Völu-Steins.

Hanhóll hefur sennilega legið undir jörðina Hól í öndverðu, en orðið sjálfstæð jörð snemma. Því er ranglega haldið fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins (bls. 131) að landamerkjabréf jarðarinnar liggi ekki fyrir. Landamerkjabréfið er dagsett 28.08.1922

og þinglýst árið eftir. Bréfið lýsir merkjum jarðarinnar vel og undir það rita eigendur Gils og Miðdals (**fskj. nr. 4**). Þá hefur núverandi eigandi jarðarinnar hlutast til um að hnittsetja landamerki hennar í samræmi við lýsingu landamerkjabréfsins.

Þjóðlendumörk eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á fjallgarðinum milli jarðarinnar og Tungudals og Súgandafjarðar, en samt er skv. kröfuleysingu íslenska ríkisins (bls. 177-178) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfur skuli ekki vera hinar sömu.

Þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólíkur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvorra um sig. Landeigandi telur að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málinu nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jarða í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknum stað, t.d. í klettabrún. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að í svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dæmum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bæði verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómkóðu og hefur því sætt sig við.

Svo hártaði í máli nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvisun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í máli nr. 2/2005, bls. 120 voru slíkar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er vísað til er landamerkjum milli jarða oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er vísað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjarðar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjarðarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllun um þær jarðir í máli nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan

að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir i Vopnafjarðarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því máli sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðanefndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðanefnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkjá jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og afréttu ef eru, og allra auðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu í það land auðæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir veturnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nóttum fyrir. ... Eigi er skylt að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skylt að ganga úr búfjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisist hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórvöld höfðu frumkvæði að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalogum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdausri landamerjalýsingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskrárinna séu uppfyllt og beri þegar af þeiri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðanefn lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeiri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómógulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargönum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vífengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirþorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinna

Vísað er til málsmeðferðar og sönnunareglna einkamálalaga nr. 91/1991

Vísað er til landamerkjala nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarla nr. 39/1978

Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr, laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Óbyggðaneftnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð
4. Landamerjabréf, dags. 28.08.1922

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eigenda Gils í Bolungarvík, L139031

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigendur jarðarinnar eru:

Jónína Birgisdóttir, kt. 101159-4859
Guðný Eva Birgisdóttir, kt. 280865-3549
Lárus Guðmundur Birgisson, kt. 301062-2149

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeigenda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt þeirra á landi jarðarinnar í samræmi við merkjálýsingu þinglýsts landamerkjabréfs jarðarinnar auk landamerkjabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Frá merkigarði við Syðradalsvatn (1) og eftir garðinum meðan hann endist (2) þaðan eftir Níupskambi í tind Heiðnafjalls (3) og þaðan á hreppamörkum að upptökum Surtarbrandsár (4) og eftir henni í Gilsá (5) sem ræður til vatns (6)

Til vara krefjast landeigendur þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt þeirra að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.á.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málskostnaðarrekningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Gil er gömul jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms þuriðar sundafyllis og Völu-Steins.

Þjóðlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á fjallgarðinum milli jarðarinnar og Hnífsdals og Súgandasfjarðar, en samt er skv. kröfulýsingu íslenska ríkisins (bls. 177- 178) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvorra um sig. Landeigendur telja að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málínu nr. 3-4/2004 um Kjalarne og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jarða í kringum Esju. Af hálfi íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknun stað, t.d. i klettabrim. Af hálfi jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að í svari Gunnlaugs Ingólfssonar, frædimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti hædi verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknun stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómkóðu og hefur því sætt sig við.

Svo háttaríkið í málí nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvisun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í málí nr. 2/2005, bls. 120 voru slikar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er vistað til er landamerkjum milli jarða oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er vistað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllun um þær jarðir í málí nr. 3/2005 er þeim, likt og þeim jördum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigendur telja því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því málí sem hér er til úrlausnar og eiga bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem halddið er fram í kröfuleysingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jördin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla til verið undirþorpð beinum eignarrétti.

Landeigendur leggja áherslu á að þegar Óbyggðaneftnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttina innan ummerkjá jarðarinnar.

Landeigendur telja ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar ysír landi innan landamerkjá jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigendur vísa til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðapáttar Grágásar segir:

Ef madur rædur að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engiar og reka og veidar og afréttu ef eru, og allra aðæfua þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, i annarra mamma lönd, og svo ef adrír menn eigu i það land aðæfni. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðapáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnetur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir ord gera þeim mómmum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga úr búsfjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalyssingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisit hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegrí geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfdu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, bau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur rikisins komu landeigendum þannig á óvart þar sem þeir hafa athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sinu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaögum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalausrí landamerka-lýsingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarþyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigendur telja að í kröfum rikisins felist ásælni til beinna eignarréttinda þeirra án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfum rikisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telja landeigendur að eignarréttur þeirra njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarþyrði á landeigendur að þeim sé ómógulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slikeflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slikum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var

rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigendur halda því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigendur telja ennfremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigendur hafa þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

Til vara byggja landeigendur kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Visað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Visað er til jafnraðisreglu stjórnarskrárinna

Visað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Visað er til landamerkjalaga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Visað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Visað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Visað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Visað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnraðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Visað er til laga um aðréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Visað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Visað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

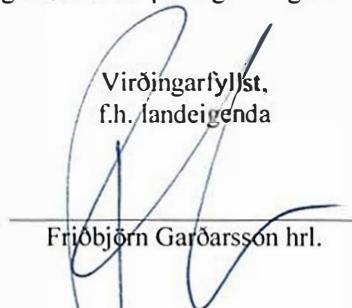
Visað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Visað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda visast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigendur áskilja sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir óbyggðanefnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Óss í Bolungarvík, L139045

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfу til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem félli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigandi jarðarinnar er:

Kristján Högni Jónsson, kt. 021264-3859

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt hans á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalyssingu þinglýsts landamerkjrabréfs jarðarinnar auk landamerkjrabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Frá Nöðrulækjarósi við sjó (1) beint í Ara (2) og þaðan á hreppamörkum á tind Heiðnaðfjalls (3) þaðan eftir Núpskambi í merkisgarð framan til við Seljaholt (4) sem ræður merkjum í Syðradalsvatn (5). Síðan ræður vatnið og Ósinn til sjávar (6)

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjódlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.á.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málkostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögum málkostnaðarrekningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Ós er gömul jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu. Allt land jarðarinnar er innan landnáms Þuriðar sundafyllis og Völu-Steins.

Þjódlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á fjallgarðinum milli jarðarinnar og Selja- og Hnífsdals, en samt er skv. kröfulýssingu íslenska ríkisins (bls. 168 og 178) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólíkur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvorra um sig. Landeigendur telja að hugtakið

fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeiganda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málínu nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það áltæfni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað i landamerkjrabréfum jarda í kringum Esju. Af hálfi íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknunum stað, t.d. i klettabruin. Af hálfi jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að i svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti hædi verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hest her, séður af tilteknunum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjrabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómstóla og hefur því sætt sig við.

Svo hártaði í málí nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjrabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjrabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í málí nr. 2/2005, bls. 120 voru súlikar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjrabréfum sem að framan er vísað til er landamerkjum milli jarða ofast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er vísað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllum um þær jarðir í málí nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jördum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því málí sem hér er til úrlausnar og á bágð með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla til verið undirþorpð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðaneftnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að lita til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerka jarðarinnar verði dregin í esa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður rædur að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veíðar og afréttu ef eru, og altra auðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, i annarra manna lönd, og svo ef adrir menn eigu i það land auðæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum herada, og eigi er skyld að ganga úr búffjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisit hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, bau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hesur athugasemdalausa og þinglysta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaögum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalausri landamerkjalyssingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbýrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppsyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbýrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um sliðar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slikum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oflast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhasar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur ennfremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfum á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Visað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Visað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinna

Visað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Visað er til landamerkjalaga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Visað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlagu nr. 39/1978

Visað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Visað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Visað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Visað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Visað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stöð í þeim

Visað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

Visað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Visað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Óbyggðanefnnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Neðri-Hnífsdals (Heimabæjar 1, 3 og 5)

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfum til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðan til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigandi jarðarinnar er:

Ísafjarðarbær, kt. 540596-2639, Hafnarstræti 1, 400 Ísafjörður.

Fyrirsvarsmaður eigenda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfuggerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt sveitarfélagsins á landi jarðarinnar í samræmi við lýsingu þinglýsts landamerkjrabréfs auk landamerkjrabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan eftortalinna merkja með vísan til tölusettra punkta á meðfylgjandi upprætti, að undanskildu Bakkalandi:

Með gömlum garði frá sjó (1) og eftir honum í Bakkarönd (2) þaðan í Þórólfsheiði (punktur 3) og þaðan í upptök Merkjalækjar og læknum fylgt í Hnífsdalsá (4). Þaðan eftir merkjaskurði úr ánni í Markgil (5) og þaðan eftir Lambaskál miðri til fjalls (6). Þaðan er vatnaskilum fylgt að Ara (7) og þaðan í Nöðrulæk til sjávar (8)

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlystra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málskostnaðarrekningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Neðri-Hnífsdalur er forn jörð þó ekki sé jarðarinnar getið í Landnámu, en allt land jarðarinnar er innan landnáms Helga Hrólfssonar, samkvæmt túlkun Haraldar Matthiassonar í ritni sínu Landið og landnáma.

Elsta heimild sem enn hefur fundist um jörðina er frá árinu 1562, en ganga má út frá því sem vísu að jörðin hafi stofnast miklu fyrr.

Hjáleigubúskapur hefur lengi verið stundaður á jörðinni og á torfunni hafa frá því snjóflóð eyddi Augavöllum verið tvær hjáleigur, annars vegar Búð og hins vegar Hraun. Heimajörðin hefur lengi gengið undir nafninu Heimabær.

Samkvæmt kröfulýsingu íslenska ríkisins (**bls. 168**) er kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því er underlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Nærtækasta skýringin er ólikur skilningur aðila á hugtakinu fjallsbrún. Landeigandi telur að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeiganda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðanefnd t.a.m. í málun nr. 3-4/2004 um Kjarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umföllunar snertir einkum það álitlaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað i landamerkjabréfum jarða í kringum Esju. Af hálfi íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknunum stað, t.d. i klettabrunum. Af hálfi jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að i svari Gunnlaugs Ingólfssonar, frædimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðanefndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bædi verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknunum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðanefnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómkóla og hefur því sett sig við.

Eins og háttáði í mál nr. 3-4/2004 er skammt á milli byggða þótt fjöll skilji á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Í landamerkjabréfi Fremri-Hnífsdals er landamerkjum lýst í fremstu fjallabrunir og Þórólfshnúkur, sem er rúmlega 700 metra hárr og ris yfir norðurenda kaupstaðarins. Þá segir í landamerkjabréfi Neðri-Hnífsdals að landamerki liggi úr Bakkarönd, sem ekki er mikil lægri en Þórólfshnúkur, til sjávar á móti Eyri og að utanverðu til fjalls og fjöru og í hæsta fjallstind að ofan upp af Miðleitisgili. Þá segir í bréfinu að jörðin eigi land frá Nöðrulækjum á Óshlið í Ara. Í landamerkjabréfi Óss í Bolungarvík segir að jörðin eigi land úr tindi þeim er Ari nefnist og í Núpskamb á móti Gili í sömu sveit. Núpskamur gengur norður úr Heiðonafjalli og má því ljóst vera að landmerki milli hinna tveggja fyr nefndu punkta geta trauðla verið annars staðar en á vatnaskilum milli jarða og hreppa.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í mál nr. 3-4/2004 séu oldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því málí sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðanefndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem halddi er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tið verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðanefnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkjana jarðarinnar verði dregin í esa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja óðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og afréttu ef eru, og allra aðæfus þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, i amarra mamma lönd, og svo ef aðrir menn eigu i það land aðæfis. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér voita að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnetur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga úr búsjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalyssingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbrésum þeim sem varðveisit hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalauga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfdu frumkvæði að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalauga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hesur athugasemdausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaögum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalausrí landamerkjalyssingu jarðar verður ekki hnækkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeiri ástæðu að hafna kröfum ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir Óbyggðaneftind lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeiri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slikeflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slikum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfum

á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tómlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt hann í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Vísað er til jafnraðisreglu stjórnarskrárinna

Vísað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Vísað er til landamerkjjalaga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnraðisreglu, áltsumleitan og meðalhófsreglu.

Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

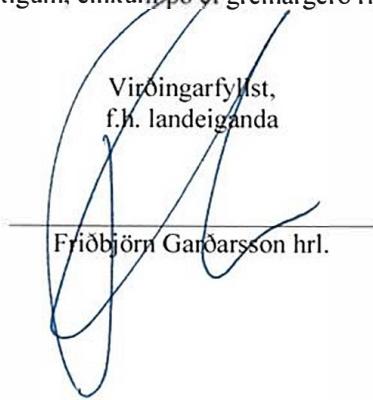
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Óbyggðanefnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

Óbyggðanefnd

Skuggasundi 3

101 Reykjavík

Reykjavík, 25. febrúar 2021

Varðar: Kröfur landeiganda jarðarinnar Fremri-Hnífsdals

Til Nordik lögfræðiþjónustu hefur leitað landeigandi jarðarinnar Fremri-Hnífsdals, Ísafjarðardjúpi, landnr. 138002, og falið okkur að gæta réttinda sinna vegna kröfu ríkisins um að viðurkennt verði að þjóðlendu sé að finna innan landamerkjá jarðarinnar.

Eigandi jarðarinnar Fremri-Hnífsdals er Miðvík ehf., kt. 420513-0620 sem stendur að baki kröfulýsingu þessari og telst vera umbjóðandi okkar.

Meðfylgjandi kröfulýsing er gerð eftir athugasemdum landeiganda og staðkunnugra. Þar sem gagnaöflun málsins er enn ekki lokið er gerður áskilnaður um breytta, eða eftir atvikum nákvæmari, kröfulýsingu eftir því sem gögn málsins gefa tilefni til. Þá er meðfylgjandi uppráttur frá teiknistofu með kröfulínum sem kann eftir atvikum að taka breytingum undir rekstri málsins.

F.h. Miðvík ehf.

Sigmundur Pál Jónsson, lögmaður

Kröfulýsing

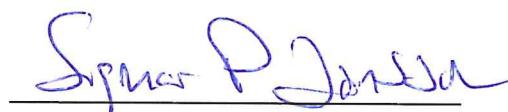
Af hálfu eiganda jarðarinnar Fremri-Hnífsdals, landnr. 138002, er þess krafist að framkominni þjóðlendukröfu fjármála- og efnahagsráðherra, fyrir hönd íslenska ríkisins, í land Fremri-Hnífsdals frá 15. september 2020 verði hafnað og að viðurkennt verði að enga þjóðlendu sé að finna innan merkja svæðisins, enda teljist svæðið allt vera innan þinglýstra landamerkjá og undirorpíð beinum eignarétti.

Er þess aðallega krafist að viðurkennt verði að heildarlandamerki jarðarinnar Fremri-Hnífsdals séu í samræmi við fyrirliggjandi landamerkjabréf frá 26. maí 1886, sbr. kröfulínur á framlögðum uppdrætti af landamerkjum jarðarinnar.

Til vara krefst landeigandi þess að óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt sinn að landi innan áðurlýstra merkja, sem kunni að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ. á m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkissjóðs samkvæmt úrskurði óbyggðanefndar og síðar framlögðum málskostnaðarreikningi, að skaðlausu, að teknu tilliti til virðisaukaskatts.

F.h. Miðvík ehf.

Sigmar Páll Jónsson, lögmaður

Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Eyrar með Stakkanesi í Skutulsfirði

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfum til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigandi jarðarinnar er:

Ísafjarðarbær, kt. 540596-2639, Hafnarstræti 1, 400 Ísafjörður.

Fyrirsvarsmaður eigenda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerd:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt sveitarfélagsins á landi jarðarinnar í samræmi við lýsingu í kaupbréfum um jörðina auk landamerkjábréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan eftirtalinna merkja með vísan til tölusettra punkta á meðfylgjandi uppdrætti:

Frá ósi lækjar þess sem næstur er Grænagarði (1) og til upptaka hans (2) þaðan í Merkjagil og eftir gilinu til fjalls (3) þaðan norður eftir vatnaskilum á Eyrarfjalli í Bakkarönd (4) og þaðan eftir gömlum garði til sjávar (5)

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málkostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málkostnaðarreikningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Eyri er forn jörð þó ekki sé jarðarinnar getið í Landnámu, en allt land jarðarinnar er innan landnáms Helga Hrólfssonar, samkvæmt túlkun Haraldar Matthíassonar í riti sínu Landið og landnáma.

Á Eyri reis snemma kirkja og tengjast elstu heimildir um jörðina gerð málðaga hennar. Eyri varð kirkjustaður áður en Vilkinsmáldagi var skráður árið 1397, en þar kemur í fyrsta skipti fram í rituðum heimildum að kirkjan eigi heimajörðina alla.

Í kjölfar afnáms einokunarverslunar voru sett lög um verslun á Íslandi. Samkvæmt lögnum skyldu stofnaðir sex kaupstaðir og var Ísafjarðarkaupstaður einn þeirra og reis upphaflega í Eyrarlandi. Kaupstaðurinn hefur vaxið og dafnað með tímanum og nær nú yfir land fleiri jarða í Eyrarhreppi hinum forna.

Þann 24. apríl 1787 mældi sýslumaður út lóð hins nýja kaupstaðar á Skutulsfjarðareyri. Lóðin var 400.725 ferálnir að flatarmáli, sem jafngildir um 158.000 m², og náði yfir alla eyrina frá Suðurtanga að Prestabugt, en takmarkaðist að ofan við línu, sem dregin var 96 álnir (um 60 metra) neðan við neðsta fjárhús Eyrarprests.

Konungur keypti lóðina árið 1790 og lagði til kaupstaðarins, sem dugði þó skammt því árið 1870 var landþróng orðin svo tilfinnanleg í kaupstaðnum að leitast var eftir því að kaupa alla jörðina Eyri. Samningur um kaup á Eyri, að undanskildu Stakkanesi, milli bæjarstjórnarinnar og Eyrarklerks, var undirritaður þann 7. maí 1870, samþykktur af stiftamtmanni og biskupi, þann 27. febrúar 1872 og þinglýst síðar það ár.

Í kaupbréfinu segir um merki hins selda lands: ...alt Eyrarland frá Hnifsdals landareign innst inn á Torfnes fyrir utan Stakkanes... Enn það stykki af Eyrarlandi sem er fyrir innan Torfnesið innan Seljalands landareign undanskil jeg og áskil mjer...

Ekki tók það kaupstaðinn nema rúma two áratugi að vaxa upp úr Eyrarlandinu því árið 1896 keypti bæjarstjórn Ísafjarðarkaupstaðar bæði Stakkanes og Seljaland.

Rétt er það sem fram kemur í kröfulýsingu íslenska ríkisins, að ekki hefur varðveist landamerkjrabréf Eyrar með Stakkanesi og er skýringin líklega sú að jörðin Eyri var tekin undir kaupstaðinn rúnum 10 árum áður en landamerkjajög voru sett á Íslandi. Eins og fram kom í tilvitnuðum texta kaupbréfsins takmarkast jörðin af merkjum Hnifsdals annars vegar og Seljalands hins vegar. Landamerkjrabréf beggja Hnifsdalsjárða og Seljalands hafa varðveist og byggist kröfulýsing landeiganda einkum á þeim lýsingum sem þar koma fram. Samkvæmt kröfulýsingu íslenska ríkisins (bls. 169) er kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því er undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Nærtækasta skýringin er ólíkur skilningur aðila á hugtakinu fjallsbrún. Landeigandi telur að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeiganda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málinu nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjrabréfum jarða í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggð að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknum stað, t.d. í klettabrún. Af hálfu

jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að i svari Gunnlaugs Ingólfssonar, frædimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftnar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bæði verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dólmstóla og hefur því sætt sig við.

Eins og hártaði í máli nr. 3-4/2004 er skammt á milli byggða þótt fjöll skilji á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvisun í fjallsbrún. Í landamerkjabréfi Fremri-Hnífsdals er landamerkjum lýst í fremstu fjallabrunir og Þórólfsnúk, sem er rúmlega 700 metra hárr og ris yfir norðurenda kaupstaðarins. Þá segir í landamerkjabréfi Neðri-Hnífsdals að landamerki liggi úr Bakkarönd, sem ekki er mikið lægri en Þórólfsnúkur, til sjávar á móti Eyri og að utanverðu til fjalls og fjöru og í hæsta fjallstind að ofan upp af Miðleitisgili.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í máli nr. 3-4/2004 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því máli sem hér er til úrlausnar og á bágtr með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem halddið er fram í kröfuleysingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirþorpið beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðaneftnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkja jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef madur ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveda á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veidar og aðréttu ef eru, og allra aðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu í það land aðæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að

hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnfjöll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga ír búsfárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisist hafa. Merkjagangan, sem fram fór eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalauga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvæði að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalauga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalogum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalauðri landamerkjalyssingu jarðar verður ekki hnækkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftnd lýtur ákvæðum stjórnssýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur ennfremur að hafi ríkisvaldið einhvært tíma getað haft

uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafra er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirþipið fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt hann í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfusína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskráinnar

Vísað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Vísað er til landamerkjalauga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

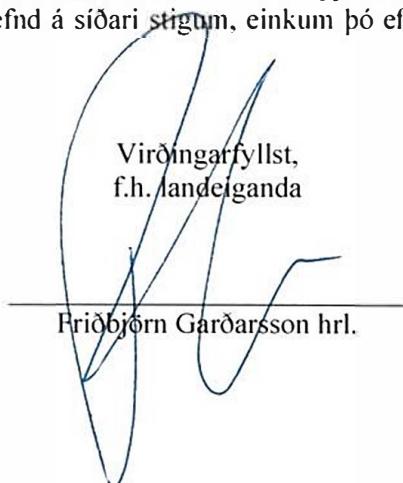
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr, laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Öbyggðaneftnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Seljalands í Skutulsfirði

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfum til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigandi jarðarinnar er:

Ísafjarðarbær, kt. 540596-2639, Hafnarstræti 1, 400 Ísafjörði.

Fyrirsvarsmaður eigenda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt sveitarfélagsins á landi jarðarinnar í samræmi við lýsingu þinglýsts landamerkjabréfs jarðarinnar auk landamerkjabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan eftirtalinna merkja með vísan til tölusettra punkta á meðfylgjandi uppdrætti:

Frá ósi Tunguár við sjó (1) og eftir ánni þar til lækur fellur í hana um 60 föðmum frá Seljalandstúngarði (2) eftir læknum til upptaka hans (3) og þaðan í stóran stein á Múlanum sem klappað er í LM (4). Þaðan er fylgt linu, sem riðandi maður sér efsta Tungubæinn bera saman við krókinn í ánni, fram að Buná (5) og þaðan eftir Buná til upptaka (6) Þaðan eftir vatnaskilum á fjallinu þar til komið er á móts við Merkjagil (7) og þaðan eftir gilinu og í upptök lækar þess sem næstur er Grænagarði (8) og eftir læknum til sjávar (9)

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.á.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist máluskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum máluskostnaðarrekningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Seljaland er forn jörð þó ekki sé jarðarinnar getið í Landnámu, en allt land jarðarinnar er innan landnáms Helga Hrólfssonar, samkvæmt túlkun Haraldar Matthiassonar í riti sínu Landið og landnáma.

Árið 1896 keypti bæjarstjórn Ísafjarðarkaupstaðar jörðina og stendur bærinn að hluta til í landi jarðarinnar.

Samkvæmt kröfulýsingu íslenska ríkisins (**bls. 169**) er kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því er undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Nærtækasta skýringin er ólikur skilningur aðila á hugtakinu fjallsbrún. Landeigandi telur að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist tulkva það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeiganda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðanefnd t.a.m. í málínu nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig tilka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jarða í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknunum stað, t.d. í klettabrún. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að í svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðanefndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í sedlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti þeð verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknunum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðanefnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dólmstóla og hefur því sett sig við.

Eins og háttáði í málí nr. 3-4/2004 er skammt á milli byggða þótt fjöll skilji á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvisun í fjallsbrún. Í landamerkjabréfi Fremri-Hnífsdals er landamerkjum lýst í dalinn fram á fremstu fjallabrunir og þórólfshnúk, sem er rúmlega 700 metra hárr og ris yfir norðurenda kaupstaðarins á Ísafjörði. Þá segir í landamerkjabréfi Seljalands að Buná ráði til fjalls, en upptök árinnar eru á vatnaskilum móti Hnífsdal.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málí nr. 3-4/2004 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því málí sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðanefndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tið verið undirþorpið beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðanefnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkja jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigandi visar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðabáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veðar og afréttu ef eru, og allra auðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, i annarra manna lönd, og svo ef adrir menn eigu i það land auðæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðabáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinar næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skyld að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skyld að ganga úr búffárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki.

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisit hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hesur athugasemdausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalögum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemda lausri landamerkjalýsingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskrárinna séu uppfyllt og beri þegar af þeiri ástæðu að hafna kröfum ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðanefnind lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeiri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slikar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornú innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slikum kröfum er ekki hægt að fullhægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og

að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhasar þess margsinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur ennfremur að hafi ríkisvaldið einhværn tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slik krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt hann í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Visað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Visað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinna

Visað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Visað er til landamerkjalauga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Visað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglysingarlaga nr. 39/1978

Visað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Visað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Visað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Visað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Visað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Visað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

Visað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Visað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda visast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr, laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Óbyggðaneftnd á síðari stigum, einkum þó eftir greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and curves. To the left of the signature, there is printed text identifying the person.

Virðingarfyllst,
f.h. landeiganda

Friðbjörn Garðarsson hrl.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Tungu í Skutulsfirði

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfu til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigandi jarðarinnar er:

Ísafjarðarbær, kt. 540596-2639, Hafnarstræti 1, 400 Ísafjörður.

Fyrirsvarsmaður eigenda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfuggerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt sveitarfélagsins á landi jarðarinnar í samræmi við lýsingu þinglýsts landamerkjabréfs jarðarinnar auk landamerkjabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan eftirtalinna merkja með vísan til tölusettra punkta á meðfylgjandi uppdrætti:

Frá ósi Tunguár við sjó (1) og eftir ánni þar til lækur fellur í hana um 60 föðum frá Seljalandsstíngarði (2) eftir læknum til upptaka hans (3) og þaðan í stóran stein á Múlanum sem klappað er í LM (4). Þaðan er fylgt línu, sem ríðandi maður sér efsta Tungubæinn bera saman við krókinn í ánni, fram að Buná (5) og þaðan eftir Buná til upptaka (6) Þaðan suður eftir vatnaskilum að upptökum Úlfssár (7) og þaðan eftir ánni til sjávar (8)

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.á.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málkostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málkostnaðarreikningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Tunga er forn jörð þó ekki sé jarðarinnar getið í Landnámu, en allt land jarðarinnar er innan landnáms Helga Hrólfssonar, samkvæmt túlkun Haraldar Matthiassonar í riti sínu Landið og landnáma.

Bæjarstjórn Ísafjarðarkaupstaðar keypti jörðina í nokkrum skrefum á árunum 1917 til 1976 og stendur bærinn að hluta til í landi jarðarinnar.

Þjóðlendukröfur eru gerðar í hluta jarðarinnar á þverfjalli, Búrfelli og Kistufelli, en samt er skv.kröfulýsingu íslenska ríkisins (bls. 169) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Nærtækasta skýringin er ólíkur skilningur aðila á hugtakinu fjallsbrún. Landeigandi telur að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeiganda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málínu nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jarða í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknun stað, t.d. í klettabrim. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að i svari Gunnlaugs Ingólfssonar, frædimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti þædi verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknun stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dólmstóla og hefur því sætt sig við.

Svo hártaði í málí nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréf jarðarinnar er hún afmörkuð af Úlfá að sunnan en Buná og síðar Tunguá að norðan. Vatnsföll þessi eiga upptök sín á vatnaskilum og eins og í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í málí nr. 2/2005, bls 120 voru slíkar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er vistað til er landamerkjum milli jarða oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er vistað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardarhreppar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllun um þær jarðir í málí nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jördum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan

að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jardir í Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því máli sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðanefndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðanefnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkjana jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og afréttu ef eru, og allra aðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu í það land aðæfti. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skylt að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatn föll deilast á millum herada, og eigi er skylt að ganga ír búsfárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisist hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaða árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaða. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hesur athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaðum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalausrí landamerkjalyssingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. I. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að estir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margsinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hesur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigandi hesur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt hann í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskráinnar

Vísað er til málsmeðferðar og sönnunareglina einkamálalaga nr. 91/1991

Vísað er til landamerkjalaða nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

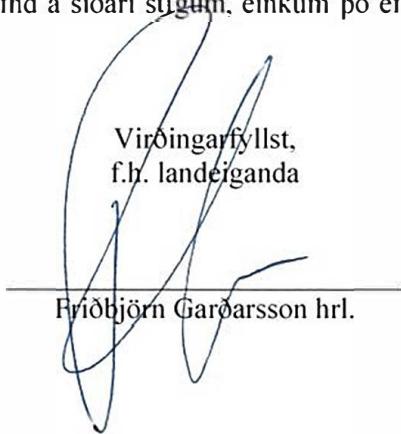
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Óbyggðanefnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Hafrafells í Skutulsfirði

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfum til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem félli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Eigandi jarðarinnar er:

Ísafjarðarbær, kt. 540596-2639, Hafnarstræti 1, 400 Ísafirði.

Fyrirsvarsmaður eiganda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt sveitarfélagsins á landi jarðarinnar í samræmi við merkjalýsingar þinglýstra landamerkjabréfa jarðarinnar auk landamerkjabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan tölusettra merkja á meðfylgjandi uppdrætti:

Úr ósi lækjar sem rennur í sjó skammt frá fjarðarhorninu (1) og eftir laeknum að vörðu fyrir ofan svonefnnda Urðargötu (2) og þaðan beina stefnu upp á fjall (3) þaðan eftir vatnaskilum við Engidal þangað til komið er að hreppamörkum (4) þaðan er hreppamörkum fylgt að upptökum Úlfár (5) sem ræður merkjum til sjávar (6).

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögum málskostnaðarrekningi lögmanns landeiganda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Hafrafell er forn jörð þótt ekki sé hennar getið í Landnámu, en allt land jarðarinnar er innan landnáms Helga Hrólfssonar, samkvæmt túlkun Haraldar Matthíassonar í rití sínu Landið og landnáma.

þjódlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á fjallgarðinum á vatnaskilum við Önundarfjörð, en samt er skv. kröfusýngu íslenska ríkisins (bls. 167) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Þar sem að því fer fjarri, að kröfur aðila fari saman hlýtur ólíkur skilningur þeirra á hugtakinu fjallsbrún að skýra mismun í kröfugerðum hvarra um sig. Landeigendur telja að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hesur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málinu nr. 3-4/2004 um Kjarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjódlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertr einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jardá i kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknum stað, t.d. í klettabrim. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötum hallar.

...Hér skal þess getið að í svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í sedlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bæði verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómstóla og hefur því sætt sig við.

Svo hártaði í máli nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvisun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um jarðir í Önundarfirði handan fjallgarðsins.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í máli nr. 2/2005, bls. 120 voru slíkar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er vistað til er landamerkjum milli jardá oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er vistað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllum um þær jarðir í máli nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jördum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jarðir í Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því máli sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem halddið er fram í kröfuleysingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðaneftnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkja jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigandi vísar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðabáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og aðréttu ef eru, og allra aðæfá þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, i annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu í það land aðæfí. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðabáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö móttum fyrir. ... Eigi er skylt að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skylt að ganga úr búsfjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki.

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalyssingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisist hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnelegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfdu frumkvæði að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á

eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdausa og þinglýsta eignarheimild syrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalogum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdausri landamerkjalyngu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð syrir óbyggðanefnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhasar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slik krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskráinnar

Vísað er til málsmeðferðar og sönnunareglana einkamálalaga nr. 91/1991

Vísað er til landamerkjalauga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986
Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim
Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.
Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.
Um málskostnað landeigenda visast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131.
gr, laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök
og gögn fyrir Óbyggðanefnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur
tilefni til.

Virðingarfyllst,
f.h. landeiganda
Friðbjörn Garðarsson hrl.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eftirtalinna eigenda Neðri-Engidals í Skutulsfirði

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfu til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvædis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Kröfugerðin er sett fram f.h. eftirtalinna eigenda jarðarinnar:

Gerða Helga Pétursdóttir, kt. 070638-3209
Gunnar Þór Gunnarsson, kt. 100663-4819
Bjarki Guðmundsson, kt. 100179-3779
Guðmundur Jens Jóhannsson, kt. 190159-5749

Fyrirsvarsmaður eigenda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeigenda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt þeirra á landi jarðarinnar í samræmi við lýsingu þinglýsts landamerkjrabréfs jarðarinnar auk landamerkjrabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan eftirtalinna merkja með vísan til tölusettra punkta á meðfylgjandi uppdrætti:

Úr Langá (1) beint í stein sem stendur niðri á engjunum (2) þaðan í Kuldaklett (3) þaðan ráða vatnaskil og síðar hreppamörk að upptökum Langár (4) sem ræður að 1.

Til vara krefjast landeigendur þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt þeirra að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málkostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málkostnaðarrekningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Engidalur er forn jörð þó ekki sé jarðarinnar getið í Landnámu, en allt land jarðarinnar er innan landnáms Þórólfs brækis, samkvæmt túlkun Haraldar Matthiassonar í riti sínu Landið og landnáma.

Jörðin var lengst af í eigu kirkjunnar í Holti í Önundarfirði og tengjast elstu heimildir um jörðina máldaga kirkjunnar.

Þjóðlendukröfur eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á fjallgarðinum móti Önundarfirði en samt er skv. kröfulýsingu íslenska ríkisins (**bls. 169-170**) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Nærtækasta skýringin er ólikur skilningur aðila á hugtakinu fjallsbrún. Landeigandi telur að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðanesfnd t.a.m. í málinu nr. 3-4/2004 um Kjarnnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jarda í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknun stað. t.d. i klettabrun. Af hálfu jardeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að í svاري Gunnlaugs Ingólfssonar, frædimanns hjá Ordabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftirar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Ordabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti hædi verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknunum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðanesfnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómstóla og hefur því sætt sig við.

Svo hártaði í máli nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftirar auk annarra úrskurða t.d. í máli nr. 2/2005, bls 120 voru slíkar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er vistað til er landamerkjum milli jarda oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er vistað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnaþjardar. ... í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnaþjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllun um þær jarðir í máli nr. 3/2005

er þeim, líkt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jardir i Vopnaþjardarhreppi og i Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigendur telja því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því máli sem hér er til úrlausnar og eiga bágť með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrrí úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrrí afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem halddið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigendur leggja áherslu á að þegar Óbyggðaneftnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigendur telja ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landmerkja jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigendur vísa til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef madur ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og afréttu ef eru, og allra auðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu í það land auðæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skylt að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skylt að ganga úr biðfjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalyssingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisist hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt

þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegrí geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvæði að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins komu landeigendum þannig á óvart þar sem þeir hafa athugasemdaleusa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalögum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdaleusa landamerkja-lýsingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigendur telja að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda þeirra án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telja landeigendur að eignarréttur þeirra njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðaneftnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hlíðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómógulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slikein óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slikum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigendur halda því og fram að estir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margsinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigendur telja ennsfremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi végfengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafra er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tómlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdaleust.

Landeigendur hafa þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

Til vara byggja landeigendur kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinna

Vísað er til málsméðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Vísað er til landmerkjalaga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

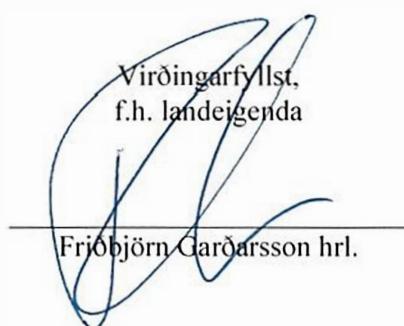
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr, laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigendur áskilja sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Óbyggðanefnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eigenda Fossa í Skutulsfirði

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfу til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem félli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Kröfugerðin er sett fram f.h. eftirtalinna eigenda Fossa:

1. Garðar S. Einarsson, kt. 240338-7217
2. Guðmundur S. Einarsson, kt. 030445-3929

Fyrirsvarsmaður eigenda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeigenda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt þeirra á landi jarðarinnar í samræmi við lýsingu þinglýsts landamerkjabréfs jarðarinnar auk landamerkjabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan eftirtalinna merkja með vísan til tölusettra punkta á meðfylgjandi uppdrætti:

Frá upptökum Langár á vatnaskilum (hreppamörkum) (1) þaðan er hreppamörkum fylgt að hornmarki móti Kirkjubóli og Arnardalstorfu (2) þaðan liggja merki Kirkjubóls og Fossa saman til Langár (3) sem ræður að 1.

Til vara krefjast landeigeigendur þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt þeirra að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.á.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málskostnaðarreikningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Fossar eru forn jörð þó ekki sé jarðarinnar getið í Landnámu, en allt land jarðarinnar er innan landnáms Þórólfs brækis, samkvæmt túlkun Haraldar Matthíassonar í riti sínu Landið og landnáma.

Fossar voru lengst af í eigu Kirkjubólsbóna og tengjast elstu heimildir um jörðina máldaga kirkjunnar þar sem eignarhaldsins er getið.

Á síðari tímum hafa eigendur Fossa selt hluta úr jörðinni og sérstakar fasteignir jafnvel verið stofnaðar um þá hluta. Engu að síður er sú leið farin hér að lýsa heildar ummerkjum jarðarinnar eins og þeim er lýst í landamerkjabréfi hennar áður en nokkur úrskipting fór fram.

Þjóðlendumörk eru m.a. gerðar í hluta jarðarinnar á fjallgarðinum móti Önundar- og Álfstafirði, en samt er skv. kröfuleysingu íslenska ríkisins (**bls. 169-170**) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Nærtækasta skýringin er ólíkur skilningur aðila á hugtakinu fjallsbrún. Landeigandi telur að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftirð t.a.m. í málín nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jarða í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknunum stað, t.d. í klettabrim. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötnum hallar.

...Hér skal þess getið að í svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimamans hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftirðar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dæmum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bæði verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknunum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftirð skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómstóla og hefur því sætt sig við.

Svo háttáði í mál nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftirðar auk annarra úrskurða t.d. í mál nr. 2/2005, bls 120 voru slíkar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er vísað til er landamerkjum milli jarða oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er vísað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllum um þær jarðir í mál nr. 3/2005

er heim, likt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jardir i Vopnafjardarhreppi og í Jökulsárhlíð liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigendur telja því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því máli sem hér er til úrlausnar og eiga bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hlíðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftir og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigendur leggja áherslu á að þegar Óbyggðaneftir metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttta innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigendur telja ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkja jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigendur vísa til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veiðar og afréttu eferu, og allra aðæfæ þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu í það land aðæfni. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hamn kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hamn handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir orð gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nóttum fyrir. ... Eigi er skylt að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skylt að ganga ír búsfárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki.

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalyssingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveisist hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt

þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvæði að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins komu landeigendum þannig á óvart þar sem þeir hafa athugasemdalusa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalögum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalaustrum landamerkja-lýsingum jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigendur telja að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda þeirra án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telja landeigendur að eignarréttur þeirra njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðanesfrd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeiri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slikum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigendur halda því og fram að estir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigendur telja enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafa er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdalauðst.

Landeigendur hafa þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

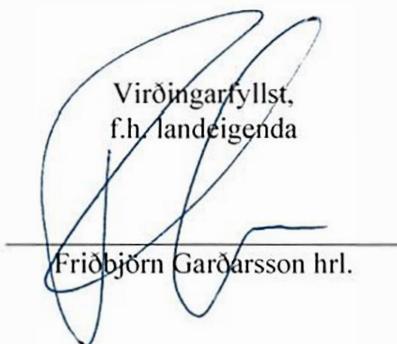
Til vara byggja landeigendur kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar
Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskráinnar
Vísað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991
Vísað er til landmerkjalaga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.
Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglysingarlaga nr. 39/1978
Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.
Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni
Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu,
jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.
Vísað er til laga um afrettarmálefni og fjallskil nr. 6/1986
Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim
Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.
Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.
Um málskostnað landeigenda víast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131.
gr, laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigendur áskilja sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök
og gögn fyrir Óbyggðaneftnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur
tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eiganda Kirkjubóls í Skutulsfirði

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfu til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem félli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirvar:

Eigandi jarðarinnar er:

Ísafjarðarbær, kt. 540596-2639, Hafnarstræti 1, 400 Ísafirði.

Fyrirsvarsmaður eigenda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfugerð:

Aðalkrafa landeiganda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt sveitarfélagsins á landi jarðarinnar í samræmi við lýsingu þinglýsts landamerkjrabréfs jarðarinnar auk landamerkjrabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan eftirtalinna merkja með vísan til tölusettra punkta á meðfylgjandi uppdrætti:

Úr innsta klettinnum í Stórabás (1) og þaðan beint til fjalls á vatnaskil á móti Arnardal (2) þaðan suður eftir Erni og Kirkjubólsfjalli á vatnaskilum þangað til komið er á móts við landamerkjalaek (3) þaðan í lækinn (4) og eftir honum uns hann rennur í Langá við Svörtubakka (5)

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málskostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málskostnaðarreikningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Kirkuból er forn jörð þó ekki sé jarðarinnar getið í Landnámu, en allt land jarðarinnar er innan landnáms Þórólfs brækis, samkvæmt túlkun Haraldar Matthiassonar í riti sínu Landið og landnáma.

Eins og nafnið gefur til kynna var kirkja byggð á jörðinni og tengjast elstu skjallegu heimildir um jörðina máldaga hennar, sem ritaður var árið 1333.

Bæjarstjórn Ísafjarðarkaupstaðar keypti jörðina árið 1946 og reyndist það forsjálni því bærinn hefur teygð sig þangað og stendur á hluta jarðarinnar.

Þjóðlendumörk eru gerðar í hluta jarðarinnar á Erni og Kirkjubólsfjalli, en samt er skv. kröfuleysingu íslenska ríkisins (**bls. 169**) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Nærtækasta skýringin er ólikur skilningur aðila á hugtakinu fjallsbrún. Landeigandi telur að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeiganda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðanefnd t.a.m. í málinu nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem oft er notað í landamerkjabréfum jarða í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknun stað, t.d. í klettabrim. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötum hallar.

...Hér skal þess getið að i svari Gunnlaugs Ingólfssonar, fræðimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðanefndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af dænum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bæði verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, sérður af tilteknun stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðanefnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómstóla og hefur því sætt sig við.

Svo hattaði í máli nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallið skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um jarðir á Arnardalstorfu handan fjallgarðsins.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðanefndar auk annarra úrskurða t.d. í máli nr. 2/2005, bls 120 voru slíkar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er visað til er landamerkjum milli jarða ófist lyst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrún. Í öðrum tilvikum er visað til upptaka ía sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnafjardar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jarðir í Vopnafjardarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllum um þær jarðir í máli nr. 3/2005 er þeim líkt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan

ad vatnaskilum. Af því verður ráðið ad jarðir i Vopnafjardarhreppi og i Jökulsárhlið liggi saman i Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigandi telur því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því máli sem hér er til úrlausnar og á bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrrí úrskurðum Óbyggðaneftndar og fyrrí afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigandi leggur áherslu á að þegar Óbyggðaneftnd metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttu innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigandi telur ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landamerkja jarðarinnar verði dregin í esa.

Landeigandi visar til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veidar og qfréttu ef eru, og allra audæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra manna lönd, og svo ef aðrir menn eigu í það land audæfi. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir ord gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nöttum fyrir. ... Eigi er skylt að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skylt að ganga úr búsfárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalyssingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbrésum þeim sem varðveisist hafa. Merkjagangan, sem framför eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í muninlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalaga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfðu frumkvædi að því að gengið væri frá landamerkjum, þau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalaga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins kom landeiganda þannig á óvart þar sem hann hefur athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalögum er opinberum aðilum salið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabréfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdausri landamerkjalýsingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigandi telur að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda hans án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeiri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvædi er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telur landeigandi að eignarréttur hans njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðanefnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabréf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigandi heldur því og fram að estir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhasar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigandi telur enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slík krafð er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tömlæti eða fyrningu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hefur verið þinglýst athugasemdaust.

Landeigandi hefur þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirþipið fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeiri trú.

Til vara byggir landeigandi kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Vísað er til jafnrædisreglu stjórnarskráinnar

Vísað er til málsmeðferðar og sönnunareglna einkamálalaga nr. 91/1991

Vísað er til landamerkjalaga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnraðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð i þeim

Vísað er til þjóðlendulaga nr. 58/1998

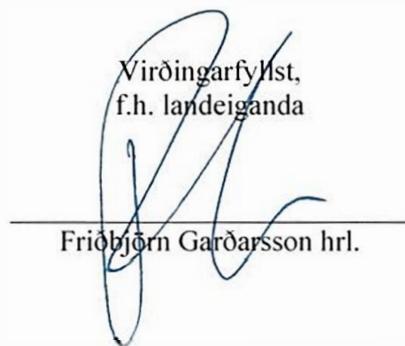
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigandi áskilur sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Óbyggðanefnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Reykjavík, 22. mars 2021

KRÖFULÝSING

f.h. eftirtalinna eigenda Arnardalstorfu í Skutulsfirði

Inngangur:

Málavextir eru þeir að með tilkynningu í Lögbirtingablaðinu, sem birtist 9. október s.l., var skorað á eigendur jarða og annarra landsvæða í Ísafjarðarsýslum, svæði 10B, að lýsa kröfу til eignarréttinda sem þeir teldu sig eiga á því landsvæði sem felli innan kröfusvæðis íslenska ríkisins. Frestur var veittur til 1. febrúar 2021, en fresturinn var síðar framlengdur til 1. mars s.l., enn síðar til 15. mars s.l. og síðan til dagsins í dag.

Aðild og fyrirsvar:

Kröfuggerðin er sett fram f.h. eftirtalinna eigenda Arnardalstorfu:

1. Þorbjörn Halldór Jóhannesson, kt. 240856-2559
2. Gautshamar ehf., kt. 440881-0179
3. Auður Arna Höskuldsdóttir, kt. 040956-4419, skv. umboði

Fyrirvarsmaður eigenda er Friðbjörn Garðarsson hrl.

Kröfuggerð:

Aðalkrafa landeigenda er, að Óbyggðanefnd viðurkenni beinan eignarrétt þeirra á landi jarðarinnar í samræmi við lýsingu þinglýstra landamerkjrabréfa jarða innan Arnardalstorfu auk landamerkjrabréfa aðliggjandi jarða, þ.e. allt land innan eftirtalinna merkja með vísan til tölusettra punkta á meðfylgjandi uppdrætti:

Úr Brúðarhamri við sjó (1) á hreppamörkum eftst fjallið (2) þaðan suður með hreppamörkum (vatnaskilum) í Skákarskarð (3) og þaðan áfram eftir hreppamörkum þar til þau þverbeygja til suðurs (4) þaðan norður eftir Kirkjubólsfjalli og Erni á vatnaskilum þangað til komið er á móts við innsta klettinn í Stórabás (5) og þaðan beint í fyrrnefndan klett (6)

Til vara krefst landeigandi þess að Óbyggðanefnd viðurkenni fullkominn afnotarétt hans að landi innan áðurlýstra merkja, sem kann að verða úrskurðað þjóðlenda. Undir afnotarétt falli öll venjubundin afnot, að fornu og nýju, þ.a.m. upprekstrar-, beitar-, og námuréttur ásamt veiði í vötnum.

Þá er krafist málkostnaðar úr hendi ríkisins samkvæmt úrskurði Óbyggðanefndar eða samkvæmt framlögðum málkostnaðarrekningi lögmanns landeigenda.

Málavextir og helstu málsástæður:

Arnardalur er forn jörð þó ekki sé jarðarinnar getið í Landnámu, en allt land jarðarinnar er innan landnáms Þórólfs brækis, samkvæmt túlkun Haraldar Matthiassonar í riti sínu Landið og landnáma.

Arnardals er getið í Fóstbræðra sögu og þar gerðust þeir atburðir sem leiddu til þess að Þórmóði Bersasyni var gefið viðurnefnið Kolbrúnarskáld.

Þann 9. júni 1461 var gert kaupbréf um hluta af Neðri-Arnardal og landamerkjum lýst þannig að inn með Djúpi ætti jörðin land að Brúðarhamri, en inn með Skutulsfirði að steininum fyrir innan Merarbás. Langihryggur skildi svo land jarðanna tveggja sem þá voru á dalnum frá sjó.

þjóðlendukrörur eru gerðar í hluta jarðarinnar á Erni, Kirkjubólsfjalli, Ufs, Súðavíkurfjalli, Traðarhýrnu og Sauratindum, en samt er skv. kröfulýsingu íslenska ríkisins (bls. 169-170) kröfugerðin byggð á sömu rökum og kröfugerð landeiganda og því undarlegt að kröfurnar skuli ekki vera hinar sömu.

Nærtækasta skýringin er ólikur skilningur aðila á hugtakinu fjallsbrún. Landeigandi telur að hugtakið fjallsbrún eins og íslenska ríkið virðist túlka það sé algerlega ósamrýmanlegt skilningi landeigenda sem og þorra innfæddra Vestfirðinga.

Íslenska ríkið hefur áður deilt við landeigendur um túlkun á hugtakinu fjallsbrún fyrir Óbyggðaneftnd t.a.m. í málínu nr. 3-4/2004 um Kjalarnes og Kjós n.t.t. um landamerki á fjallinu Esju. Um þetta segir í úrskurði nefndarinnar á bls. 151:

...Ljóst er að ágreiningur um þjóðlendumörk á því svæði sem hér er til umfjöllunar snertir einkum það álítaefni hvernig túlka beri hugtakið „fjallsbrún“ sem ofi er notað i landamerkjabréfum jarða í kringum Esju. Af hálfu íslenska ríkisins er á því byggt að fjallsbrún sé þar sem halli breytist mest á tilteknum stað, t.d. i klettabrim. Af hálfu jarðeigenda er byggt á því að fjallsbrún sé þar sem fjall er hæst eða þar sem vötmum hallar.

...Hér skal þess getið að i svari Gunnlaugs Ingólfssonar, frædimanns hjá Orðabók Háskóla Íslands, við fyrirspurn óbyggðaneftndar um merkingu hugtaksins fjallsbrún kemur fram að af deemum í seðlasafni Orðabókar Háskólangs megi ráða að fjallsbrún geti bædi verið hæsti hluti fjalls eða sá hluti sem hæst ber, séður af tilteknum stað. ...

Með heildstæðu mati á landamerkjabréfum umhverfis Esjuna hafnaði Óbyggðaneftnd skilningi íslenska ríkisins á hugtakinu fjallsbrún og þá niðurstöðu bar íslenska ríkið ekki undir dómstóla og hefur því sætt sig við.

Svo háttaði í málí nr. 3-4/2004, að skammt var á milli byggða þótt fjallioð skildi á milli auk þess sem sum landamerkjabréf lýsa merkjum nánar en eingöngu með tilvísun í fjallsbrún. Samkvæmt lýsingu landamerkjabréfs jarðarinnar ná landamerki hennar á fjall upp og það sama á við um aðliggjandi jarðir.

Í fyrrgreindum úrskurði Óbyggðaneftndar auk annarra úrskurða t.d. í málí nr. 2/2005, bls 120 voru sliðar sambærilegar lýsingar sínu hvoru megin fjallgarðs túlkaðar þannig að jarðir lægu þar saman:

Í þeim landamerkjabréfum sem að framan er vistað til er landamerkjum milli jarda oftast lýst að vatnaskilum í Smjörfjöllum eða að merki nái að fjallsbrím. Í öðrum tilvikum er vistað til upptaka áa sem liggja upp í Smjörfjöllum við sveitarfélagamörk Fljótsdalshéraðs og Vopnaþjárdar. ... Í vesturhlíðum Smjörfjalla liggja jardir í Vopnaþjárdarhreppi. Eins og fram kemur í umfjöllun um þær jardir í máli nr. 3/2005 er þeim, líkt og þeim jörðum sem hér eru til umfjöllunar, lýst upp til fjallanna, gjarnan að vatnaskilum. Af því verður ráðið að jardir í Vopnaþjárdarhreppi og í Jökulsárhlið liggi saman í Smjörfjöllum.

Íslenska ríkið ákvað að una þessum úrskurði.

Landeigendur telja því að aðstæður allar í málum nr. 3-4/2004 og 2/2005 séu öldungis sambærilegar við þær aðstæður sem uppi eru í því máli sem hér er til úrlausnar og eiga bágt með að skilja kröfur íslenska ríkisins með hliðsjón af fyrri úrskurðum Óbyggðaneftir og fyrri afstöðu ríkisins til þeirra.

Gagnstætt því sem haldið er fram í kröfulýsingu íslenska ríkisins eru ekki heimildir um annað en að jörðin hafi verið byggð og nýtt eftir búskaparháttum og aðstæðum á hverjum tíma. Innan landmerkja hennar hafa eigendur farið með umráð og hagnýtingu og gert ráðstafanir með löggerningum á sama hátt og gildir um eignarland almennt að engu undanskildu. Engin gögn benda til annars en að land, jarðarinnar hafi alla tíð verið undirorpíð beinum eignarrétti.

Landeigendur leggja áherslu á að þegar Óbyggðaneftir metur hvort um fullkominn eignarrétt sé að ræða á svæðinu verði að líta til þeirra atvika er varða núverandi eigendur og forvera þeirra, sem styðja tilkall þeirra til beinna eignarréttta innan ummerkja jarðarinnar.

Landeigendur telja ljóst að land jarðarinnar eins og því er lýst hafi verið innan landnámssvæða og mótmæla því að óljósar lýsingar Landnámu verði til þess að frumstofnun eignarréttar yfir landi innan landmerkja jarðarinnar verði dregin í efa.

Landeigendur vísa til þess að frá öndverðu hafa lög kveðið á um merkjagerð í það minnsta þegar aðilaskipti urðu að jörðum. Í 2. kapítula landsbrigðaþáttar Grágásar segir:

Ef maður ræður að selja öðrum manni land sitt við verði, og skulu þeir kveða á merki með sér of land og skóga og engjar og reka og veidar og afréttu ef eru, og allra aðæfa þeirra er því landi eigu að fylgja, er selt er, í annarra manna lönd, og svo ef adrir menn eigu í það land aðæfni. Síðan skulu þeir kaupandi og seljandi nefna sér votta að því að hann kaupir land það lagakaupi og lýritar, og hann handsalar honum land til þeirra merkja

Í 3. kapítula landsbrigðaþáttar segir um merkjagöngu:

Menn eigu og að kveða á merkjagöngu með sér fyrir returnætur hinum næstu eftir kaup þeirra, og skal vera til gengið, enda skulu þeir ord gera þeim mönnum öllum, er lönd eigu við, sjö nóttum fyrir. ... Eigi er skylt að ganga á merki þar er fjöll þau eru er vatnföll deilast á millum héraða, og eigi er skylt að ganga úr búsfjárgangi á fjöll upp. Kveða skal þar á merki. ...

Sambærilegt ákvæði er í 6. kapítula landsbrigðabálks Jónsbókar, en eftir lögtöku hennar var bréfun landakaupa lögskyld. Merkjalýsingar er þó sárasjaldan að finna í kaupbréfum þeim sem varðveist hafa. Merkjagangan, sem fram fór eftir kaup, hélt þannig gildi sínu og heimildir um merki jarða þannig aðeins varðveitt í munnlegri geymd.

Það var fyrst við setningu landamerkjalauga árið 1882 með lögum nr. 5/1882 og síðar árið 1919 með lögum nr. 41/1919, að stjórnvöld höfdu frumkvæði að því að gengið væri frá landamerkjum, bau skráð og leyst úr ágreiningi um þau ef hann væri uppi. Því er staðan sú í miklum fjölda tilfella, að elstu upplýsingar um landamerki jarða verða ekki til fyrr en í kjölfar landamerkjalauga. Landeigendur byggja kröfur sínar á eignarheimildum sem grundvöll sinn eiga í fyrrgreindum lögum. Kröfur ríkisins komu landeigendum þannig á óvart þar sem þeir hafa athugasemdalausa og þinglýsta eignarheimild fyrir landi sínu.

Þegar haft er í huga, að samkvæmt landamerkjalaugum er opinberum aðilum falið að ganga úr skugga um að lýsingar landamerkjabraéfa séu réttar samkvæmt formi sínu og efni styður það þá meginreglu íslensks réttar að athugasemdalausri landamerkja-lýsingu jarðar verður ekki hnekkt nema óyggjandi sönnunargögn liggi því til grundvallar. Sönnunarbyrðin um inntak eignarréttar á landi jarðarinnar hvílir þannig á íslenska ríkinu.

Landeigendur telja að í kröfum ríkisins felist ásælni til beinna eignarréttinda þeirra án þess að skilyrði 72. gr. stjórnarskráinnar séu uppfyllt og beri þegar af þeirri ástæðu að hafna kröfu ríkisins. Sambærilegt eignarréttarákvæði er einnig að finna í 1. gr. 1. viðauka laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu. Telja landeigendur að eignarréttur þeirra njóti verndar þessara grundvallarlaga.

Málsmeðferð fyrir óbyggðanefnd lýtur ákvæðum stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Með hliðsjón af meðalhófsreglu þeirri sem lögfest er í 12. gr. laganna er óheimilt að leggja svo þunga sönnunarbyrði á landeigendur að þeim sé ómögulegt að mæta þeim. Sem dæmi um slíkar óhóflegar sönnunarkröfur má nefna að landeiganda sé gert að sanna eignatöku að fornu innan merkja sinnar jarðar, og rekja framsal þeirra eignarréttinda óskertra fram á okkar daga. Slíkum kröfum er ekki hægt að fullnægja með skjallegrum sönnunargögnum. Eins og að framan var rakið eru landamerkjabraéf oftast eina gagnið sem landeigendur hafa undir höndum, sem sannar beinan eignarrétt þeirra.

Landeigendur halda því og fram að eftir að ríkisvald stofnaðist hér á landi hafi handhafar þess margssinnis bæði beint og óbeint viðurkennt fullkominn eignarrétt þeirra innan lýstra merkja. Landeigendur telja enn fremur að hafi ríkisvaldið einhvern tíma getað haft uppi vefsengingarkröfu á hendur landeigendum, þá sé ljóst að slik krafra er fyrir löngu fallin úr gildi fyrir tómlæti eða sýmingu handhafa ríkisvaldsins. Landeigendur minna á að heimildarskjölum þeirra fyrir jörðinni hesur verið þinglýst athugasemdalaust.

Landeigendur hafa þess vegna í gegnum tíðina haft réttmætar ástæður til að ætla að land jarðarinnar væri undirorpíð fullkomnum eignarrétti þeirra og hafa aðgerðir ríkisins fram til þessa aðeins styrkt landeigendur í þeirri trú.

Til vara byggja landeigendur kröfu sína á því að þeir hafi hefðað landið enda byggt það og nýtt langt umfram tilskilinn hefðartíma.

Helstu lagarök:

Vísað er til meginreglna í eignarrétti og stjórnarskrár, einkum 72. gr. hennar

Vísað er til jafnræðisreglu stjórnarskrárinna

Vísað er til málsmeðferðar og sönnunarreglna einkamálalaga nr. 91/1991

Vísað er til landmerkjalauga nr. 41/1919 auk eldri laga um landamerki.

Vísað er til laga um hefð nr. 46/1905 og þinglýsingarlaga nr. 39/1978

Vísað er til þjóðminjalaga nr. 52/1969.

Vísað er til laga um skráningu og mat fasteigna nr. 6/2001 auk eldri laga um sama efni

Vísað er til stjórnsýslulaga nr. 37/1993, einkum ákvæða lagannana um rannsóknarreglu, jafnræðisreglu, álitsumleitan og meðalhófsreglu.

Vísað er til laga um afréttarmálefni og fjallskil nr. 6/1986

Vísað er til laga nr. 64/1994 auk reglugerða með stoð í þeim

Vísað er til þjóðlendumalaga nr. 58/1998

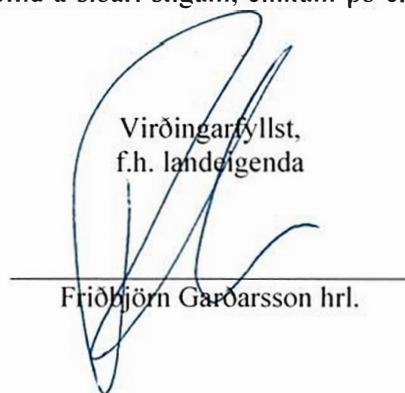
Vísað er til laga nr. 62/1994 um Mannréttindasáttmála Evrópu.

Vísað er til Mannréttindasáttmála Sameinuðu Þjóðanna.

Um málskostnað landeigenda vísast til 17. gr. laga nr. 58/1998 og 129., 130. og 131. gr. laga nr. 91/1991.

Áskilnaður:

Landeigendur áskilja sér rétt til að koma fram með nýjar kröfur, málsástæður, lagarök og gögn fyrir Óbyggðaneftnd á síðari stigum, einkum þó ef greinargerð ríkisins gefur tilefni til.

Fylgiskjöl:

1. Kort með landamerkjum jarðarinnar
2. Fasteignayfirlit
3. Lögmannsumboð

Lögfræðibjónusta

Sigurðar Sigurjónssonar hrl. ehf. kt. 570800-2560
Sigtúni 42, BBox 8552 128 Reykjavík – Ísland
Sími 5787805 – 8921303 – Netfang: sigurdursig@gmail.com
Sigurður Sigurjónsson hrl.

**Óbyggðanefnd
Skuggasundi 3
101 Reykjavík**

Kröfulýsing á svæði 10.B. Ísafjarðarsýslur. Súðavík

Fyrirvarsmaður málsaðila.

Undirritaður Sigurður Sigurjónsson hrl., kt. 240346-2579, Sigtúni 42, Reykjavík fer með mál þetta samkvæmt umboði frá Súðavíkurhreppi, kt. 630269-4589.

Málsaðilar.

Fjármála- og efnahagsráðuneytið, kt. 550169-2829, Armarhvoli, 150 Reykjavík kemur fram í máli þessu f.h. íslenska ríkisins sbr. 2. og 11. gr. l. nr. 58/1998.

Súðavíkurhreppur, kt. 630269-4589 er eigandi að jörðinni Súðavík og er aðili að máli þessu.

Kröfur.

1. Að úrskurðað verði að eignarland Súðavíkurhrepps, sem er jörðin Súðavík, sé fullkomíð eignarland og falli utan marka þjóðlendna.
2. Að umbj.m. verði úrskurðaður allur málskostnaður.

Landamerki og rökstuðningur krafna.

Með bréfi Óbyggðanefndar var umbj.m. gefinn kostur á að svara kröfum ríkisins vegna eignarlanda sinna. Meðal þeirra er jörðin Súðavík. Er sveitarfélagið Súðavíkurhreppur staðsett á jörðinni.

Landamerkjabréf fyrir jörðina er dagsett 26. ágúst 1890. Er þeim lýst svo:

„Jörðin Súðavík á land frá stálþráðgirðingunni, sem skilur að túnin Tröð og Súðavík, sjónhending eptir vörðunum, sem standa í beinni línu upp eptir engjunum og frá þeim sjónhending eptir skriðuskurðinum næsta fyrir innan lækinn í Traðarupsnum beint upp á fjallsbrún. Að utanverðu á Súðavík land útað svokölluðum Brúðarhamri, sem er klömp næst innan svokallaða Götu á Súðavíkurhlíð beina sjónhendingu upp á fjallsbrún.“

Á bls. 179 gefur að líta undir kröfulið 5.4.2. Ufs, Súðavíkurfjall, Traðarhyrna og Sauratindar kröfur íslenska ríkisins.

Á framlögðu korti íslenska ríkisins koma fram þjóðlendukröfulínur en gerð er krafa um að þjóðlenda nái yfir hluta jarðarinnar Súðavíkur að hæstu tindum, þar sem hæstu ráða

merkjum á milli Súðavíkurhrepps annars vegar og Ísafjarðarbæjar hins vegar. Er kröfum íslenska ríkisins mótmælt.

Súðavík liggur að jörðunum Tröðum og Saurum. Geta ber þess að vatnsból Súðavíkurhrepps er í Sauradal.

Áskilinn er réttur til að koma að gögnum til stuðnings kröfum og sjónarmiðum Súðavíkurhrepps síðar.

Lagður verður fyrir Óbyggðaneftnd málkostnaðarrekningur ásamt vinnuskýrslu og upplýsingum um tímagjald, sem nefndinni ber að leggja til grundvallar við ákvörðun lögmannsþóknunar samkvæmt 17. gr. þjóðlendulaga nr. 58/1998 sbr. 31. gr. stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Áskilinn er réttur til að leggja fram málkostnaðarrekning síðar.

Lagarök.

Landamerkjalög nr. 5/1882 og lög nr. 41/1919, um landamerki ofl. Lög nr. 58/1998, um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu, t.d. 5., 7., 10. og 17. gr. stjórnsýslulaga nr. 37/1993. Lög nr. 62/1994, um Mannréttindasáttmála Evrópu, 1. gr. 1. samningsviðauka. Lög nr. 46/1905 um hefð. Aðrar meginreglur eignarréttar og eignarréttarákvæði stjórnarskrárinna.

Skrá um fylgiskjöl og heimildir:

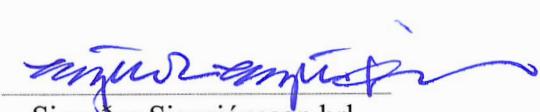
- Umboð dags. 05.01.2021.

Vera má, að þörf sé á frekari framlagningu gagna til stuðnings sjónarmiðum og kröfum umbjóðenda minna. Allur réttur er því áskilinn til að koma að nýjum gögnum, ef um ræðir og tilefni gefst til á síðari stigum.

Að öðru leyti verður kröfugerð reifuð nánar í greinargerð og við munнlegan flutning málssins.

Reykjavík, 19. mars 2021

Virðingarfyllst,

Sigurður Sigurjónsson hrl.

Óbyggðanefnd,
Skuggasundi,
101 REYKJAVÍK.

Reykjavík, 22. mars 2021.

KRÖFULÝSING

FYRIR ÓBYGGÐANEFND

SVÆÐI 9 B

Með vísan til tilkynningar óbyggðanefndar frá 9. október 2020 og 10. gr. laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998, er hér með lýst neðangreindri kröfu.

Kröfuna gera:

Erna Rut Steinsdóttir, kt. 060479-4029
Ólöf Erla Þórarinsdóttir, kt. 080934-2709
+Brynya Unnur Magnúsdóttir, kt. 190639-3719
Dagbjört Sigrún Hjaltadóttir, 180455-5319
Auðunn Friðrik Kristinsson, 180372-3699
Eyrún Björk Svansdóttir, 130771-3439
Ólafia Erla Svansdóttir, 120577-3369
Snorri Gunnar Steinsson, 111170-5099

Vegna: Jarðarinnar, Dvergasteins, L141404, innan staðarmarka Súðavíkurhrepps.

Fyrirsvar: Guðjón Ármannsson hrl. Borgartúni 26, Reykjavík, fer með hagsmunagæslu fyrir hönd jarðeigenda.

I. Kröfugerð:

Jarðeigendur telja til beins eignarréttar yfir öllu því landi innan kröfusvæðis íslenska ríkisins innan kröfusvæðis íslenska ríkisins sem nefnt er Dvergasteinsfjall og Svarthamar og er af hálfu ríkisins afmarkað með eftirfarandi hætti:

Upphafspunktur er í fjallsbrún fyrir botni Sauradals sem ræður merkjum Saura og Eyrardals (1). Þaðan eftir fjallsbrúnum að Kofra sem er í beinni línu við Þórðarsteina sem ræður merkjum Eyrar og Hlíðar (2) . Þaðan í fjallsbrún sem vísar að ofan í miðja Pöttvik og ræður merkjum Hlíðar og Dvergasteins (3). Þaðan eftir fjallsbrún þangað sem Dvergasteinsá rennur frá fjalli og ræður merkjum Dvergasteins og Svarthamars (4). Þaðan eftir fjallsbrún Svarthamars í fjallsbrún efst í Merkigili sem ræður merkjum Svarthamars og Svarfhóls (5). Þaðan eftir fjallsbrún að sveitarfélagamörkum Súðavíkurhrepps og Ísafjarðarbæjar við Þóruskarð og í upphafspunkt.

Krömum ríkisins um þjóölendur innan téðra merkja er því mótmælt. Stangist hnittsettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf. Krömum ríkisins um þjóölendur innan téðra merkja er því mótmælt. Umbj. mínir telja vatnaskil auk skýrra lýsinga í landamerkjabréfi eiga að ráða afmörkun eignarlands þeirra Stangist hnittsettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf.

Krafan byggir á landamerkjabréfi Dvergasteins, dags. 18. ágúst 1890, sem afmarkar land jarðarinnar með eftifarandi hætti:

Jörðin Dvergasteinn á land utantil uppmeð Dvergasteinsá upp í ártungu, og þaðan liggja merkin neðan með vestari áin upp á Dalabrekur, og þaðan eptir vörðum, er standa í beinni línu upp á fjallsbrún, frá þessum merkjum út í miðjan merkishrygg á milli Dvergasteins og Hlíðar, er vísar frá fjallsbrún ofan í miðja Pöttvik.

Samkvæmt uppdrætti:

Vísað er til uppdráttar sem sem unnin er samhliða kröfulýsingu þessari. Umbj. mínir gera þann fyrirvara að enn á eftir að ljúka kortagerð fyrir landamerki jarðar þeirra í heild sinni. Verður þeirri kortagerð lokið hið fyrsta og upplýsingum komið áleiðis til óbyggðanefndar.

II. Málavextir:

Með bréfi óbyggðanefndar 27. nóvember 2019, var fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, tilkynnt að nefndin hefði ákveðið að taka svonefnt svæði 10 B til meðferðar og íslenska ríkinu veittur frestur til að lýsa krömum um þjóölendur á svæðinu til 2. mars 2020. Var fresturinn fram lengdur nokkrum sinnum og síðast til 15. september 2020..

Svæðið afmarkast með eftifarandi hætti, sbr. bréf óbyggðanefndar 27. nóvember 2019:

Sýslumörkum Norður-Ísafjarðarsýslu og Strandarsýslu er fylgt frá hafi við Geirólfssnúp milli Skjaldbjarnarvíkur og Reykjafjarðar til suðvesturs og síðan suðurs þar til komið er að norðurmörkum Austur-Barðastrandarsýslu. Þaðan er mörkum milli Norður-Ísafjarðarsýslu og Austur-Barðastrandarsýslu fylgt til vesturs þar til komið er að mörkum Vestur-Ísafjarðarsýslu og Vestur-Barðastrandasýslu. Þaðan er síðast nefndum sýslumörkum fylgt til vesturs að hafi við Langanes við Arnarfjörð. Að öðru leyti afmarkast svæðið af hafi.

Þann 15. september 2020 lýsti íslenska ríkið krömum sínum um þjóölendur á ofangreindu svæði. Í kjölfarið skoraði óbyggðanefnd á þá er teldu til eignarréttinda, sbr. 2. mgr. 10. gr. laga

nr. 58, 1998, á því landsvæði sem félli innan þjóðlendukröfusvæðis ríkisins að lýsa kröfum sínum skriflega fyrir óbyggðanefnd.

Umbj. mínir telja til eignarréttinda á því landsvæði sem féll innan þjóðlendukröfu ríkisins, enda gerir íslenska ríkið kröfu um að hluti jarðarinnar teljist þjóðlenda í skilningi laga nr. 58/1998. Er jarðeigendum því nauðsynlegt að lýsa kröfu þessari fyrir óbyggðanefnd.

III. Málsástæður:

Umbj. mínir byggja á að umrætt land hafi verið numið í öndverðu og sé því fullkomíð eignarland. Byggir þeir á því að rekja megi það eignarhald óslitið allt frá landnámi og til vorra daga. Sé landið nú undirorpíð eignarétti sínum og verði ekki af honum tekið nema að gættum skilyrðum 72. gr. stjórnarskráinnar þar um.

Umbj. mínir byggja á því að sögulegar heimildir renni stoðum undir að það svæði sem numið var til forna sé ekki minna en það land sem þeir telja til eignarréttinda yfir í dag. Þá sýni önnur gögn, ótvírætt fram á að umrætt land hafi alltaf verið háð einkaeignarétti og að sá eignarréttur hafi flust aðila á milli með hefðbundnum hætti. Í samræmi við það hafi aldrei verið litið svo á að umrætt land hafi verið talið til almennings eða afréttar eða annars konar svæðis sem sætt hafi notkun annarra en eigenda þess á hverjum tíma, nema þá með þeirra leyfi.

Umbj. mínir byggja á því að nýting landsins, lega þess og staðhættir almennt, styðji stöðu þess sem eignarlands. Er því sjálfgefið að umbj. mínir mótmæli öllum kröfum ríkisins um þjóðlendur innan landamerka þess lands sem þeir telja til beinna eignaréttinda yfir og krefjast þess að kröfum ríkisins verði hafnað og einkaeignaréttur þeirra að landinu viðurkenndur. Sérstaklega er mótmælt staðsetningu einstakra örnefna í kröfulýsingu íslenska ríkisins. Málsástæður jarðeigenda verða útlistaðar í ítarlegri greinargerð sem lögð verður fyrir óbyggðanefnd undir rekstri málssins. Þar verður meðal annars rakið að íslenska ríkið hefur áður staðfest að umþrætt land sé háð einkaeignarétti.

IV. Heimildir og gögn:

Kröfur sínar byggja umbj. mínir á þinglýstum og landamerkjabréfum fyrir umrædd landsvæði. Þá byggja þeir kröfur sínar á Landnámu, lögfestum, málðögum, landamerkjalýsingum, afsalsgerningum, lögum, dónum, heimildarskjölum og bæði fornum og nýjum vitnisburði, sem og öðrum gögnum s.s. fræðiritum. Umbj. mínir munu eins og áður segir gera nánari grein fyrir þeim heimildum og gögnum sem þeir byggja kröfur sínar á í greinargerð til óbyggðanefndar.

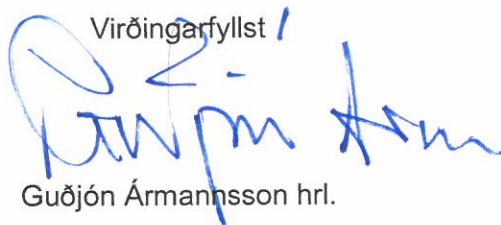
V. Lagarök:

Til stuðnings kröfum sínum vísa umbj. mínir til ákvæða stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33, 1944, einkum 72. gr. og til ákvæða Mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. lög þar um nr. 62, 1994. Þá vísa jarðeigendur til almennra meginreglna íslensks eignaréttar og til laga um framkvæmd eignarnáms nr. 11, 1973. Jarðeigendur vísa enn fremur til ákvæða laga um hefð nr. 46, 1905 og til vatnalaga nr. 15, 1923. Þá vísa jarðeigendur til ákvæða laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998 og til laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu nr. 57, 1998. Jarðeigendur vísa og til landamerkjalaga nr. 41, 1919 og eldri laga um sama efni nr. 5, 1882, sem og til girðingarlaga nr. 135, 2001 og til eldri

laga um sama efni nr. 10, 1965. Umbj. mírir vísa loks til laga um meðferð einkamála nr. 91, 1991.

VI. Áskilnaður:

Umbj. mírir áskilja sér allan rétt til þess að rökstyðja kröfu þessa frekar og styðja hana frekari gögnum, heimildum, málsástæðum og lagarökum, bæði á síðari stigum sem og í greinargerð jarðeigenda til óbyggðanefndar. Þá áskilja jarðeigendur sér allan rétt til þess að auka við kröfur sínar, breyta þeim og lagfæra, allt eftir því sem tilefni kann að gefast til. Loks áskilja jarðeigendur sér allan rétt til þess að gera kröfu um allan þann kostnað sem þeir hafa og kunna að verða fyrir, við að gæta réttar síns gagnvart kröfum íslenska ríkisins.

Guðjón Ármansson hrl.

Óbyggðanefnd,
Skuggasundi,
101 REYKJAVÍK.

KRÖFULÝSING

FYRIR ÓBYGGÐANEFND

SVÆÐIÐB

Með vísan til tilkynningar óbyggðanefndar frá 9. október 2020 og 10. gr. laga um þjóölendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóölendna og afréttu nr. 58, 1998, er hér með lýst neðangreindri kröfum.

Kröfuna gerir: Guðmundur M. Halldórsson, kt. 120659-2869

Vegna: Jarðarinnar, Svarthamar, innan staðarmarka Súðavíkurhrepps.

Fyrirsvar: Guðjón Ármannsson hrl. Borgartúni 26, Reykjavík, fer með hagsmunagæslu fyrir hönd jarðeiganda.

I. Kröfugerð:

Jarðeigandi telur til beins eignarréttar yfir öllu því landi innan kröfusvæðis íslenska ríkisins innan kröfusvæðis íslenska ríkisins sem nefnt er Dvergasteinsfjall og Svarthamar og er af hálfu ríkisins afmarkað með eftirfarandi hætti:

Upphafspunktur er í fjallsbrún fyrir botni Sauradals sem ræður merkjum Saura og Eyrardals (1). Þaðan eftir fjallsbrúnum að Kofra sem er í beinni línu við Þórðarsteina sem ræður merkjum Eyrar og Hlíðar (2) . Þaðan í fjallsbrún sem visar að ofan í miðja Pöttvik og ræður merkjum Hlíðar og Dvergasteins (3). Þaðan eftir fjallsbrún þangað sem Dvergasteinsá rennur frá fjalli og ræður merkjum Dvergasteins og Svarthamars (4). Þaðan eftir fjallsbrún Svarthamars í fjallsbrún efst í Merkigili sem ræður merkjum Svarthamars og Svarfhóls (5). Þaðan eftir fjallsbrún að sveitarfélagamörkum Súðavíkurhrepps og Ísafjarðarbæjar við Þóruskarð og í upphafspunkt.

Kröfum ríkisins um þjóölendur innan téðra merkja er því mótmælt. Stangist hnittsettir punktar eða upprættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf. Hafi landamerkjabréf glatast er óhjákvæmlegt að leggja til grundvallar samræmisskýringu og líta til

gildra landamerkjabréfa aðliggjandi jarða. Umbj. minn telur vatnaskil og staðhætti jafnframt að ráða afmörkun eignarlands hans.

Landamerki fyrir Svarthamar finnst ekki í landamerkjabók fyrir Ísafjarðarsýslu. Jarðeigandi telur einboðið að miðað verði við landamerkalýsingar fyrir aðliggjandi jarðir þ.e. Svarfhól og Dvergastein.

Landamerki Svarthamars og Svarfhóls eru lína dregin eftir Merkjalæk og Merkigili upp á Svarthamarsfjall og eftir því eins og vötnum hallar upp í hæsta punkt á fjallgarðinum sem myndar mörk milli Súðavíkurhrepps og Eyrarhrepps (nú hluti af Ísafjarðarbæ), þaðan eftir háfjallgarðinum eins og vötnum hallar í norðaustur í punkt þar sem mætast merki Svarthamars og Dvergasteins. Milli Svarthamars og Dvergasteins ræður Dvergasteinsá merkjum upp í ártungur og þaðan með vestari ánni upp í Dalbrekkur og þaðan eftir vörðum er standa í beinni línu upp á fjallsbrún í áður nefndan punkt á háfjallgarðinum.

Samkvæmt uppdrætti:

Vísað er til uppdráttar sem sem unnin er samhliða kröfulýsingu þessari. Umbj. minn gerir þann fyrirvara að enn á eftir að ljúka kortagerð fyrir landamerki jarðar hans í heild sinni. Verður þeirri kortagerð lokið hið fyrsta og upplýsingum komið áleiðis til óbyggðanefndar.

II. Málavextir:

Með bréfi óbyggðanefndar 27. nóvember 2019, var fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, tilkynnt að nefndin hefði ákveðið að taka svonefnt svæði 10 B til meðferðar og íslenska ríkinu veittur frestur til að lýsa kröfum um þjóðlendur á svæðinu til 2. mars 2020. Var fresturinn fram lengdur nokkrum sinnum og síðast til 15. september 2020..

Svæðið afmarkast með eftifarandi hætti, sbr. bréf óbyggðanefndar 27. nóvember 2019:

Sýslumörkum Norður-Ísafjarðarsýslu og Strandasýslu er fylgt frá hafi við Geirólfssnúp milli Skjaldbjarnarvíkur og Reykjafjarðar til suðvesturs og síðan suðurs þar til komið er að norðurmörkum Austur-Barðastrandarsýslu. Þaðan er mörkum milli Norður-Ísafjarðarsýslu og Austur-Barðastrandasýslu fylgt til vesturs þar til komið er að mörkum Vestur-Ísafjarðarsýslu og Vestur-Barðastrandasýslu. Þaðan er síðastnefndum sýslumörkum fylgt til vesturs að hafi við Langanes við Arnarfjörð. Að öðru leyti afmarkast svæðið af hafi.

Þann 15. september 2020 lýsti íslenska ríkið kröfum sínum um þjóðlendur á ofangreindu svæði. Í kjölfarið skoraði óbyggðanefnd á þá er teldu til eignarréttinda, sbr. 2. mgr. 10. gr. laga nr. 58, 1998, á því landsvæði sem féll innan þjóðlendukröfusvæðis ríkisins að lýsa kröfum sínum skriflega fyrir óbyggðanefnd.

Umbj. minn telur til eignarréttinda á því landsvæði sem féll innan þjóðlendukröfu ríkisins, enda gerir íslenska ríkið kröfu um að hluti jarðarinnar teljist þjóðlenda í skilningi laga nr. 58/1998. Er jarðeiganda því nauðsynlegt að lýsa kröfu þessari fyrir óbyggðanefnd.

III. Málsástæður:

Umbj. minn byggir á að umrætt land hafi verið numið í öndverðu og sé því fullkomið eignarland. Byggir hann á því að rekja megi það eignarhald óslitið allt frá landnámi og til vorra daga. Sé landið nú undirorpíð eignarétti sínum og verði ekki af honum tekið nema að gættum skilyrðum 72. gr. stjórnarskráinnar þar um.

Umbj. minn byggir á því að sögulegar heimildir renni stoðum undir að það svæði sem numið var til forna sé ekki minna en það land sem hann telur til eignarréttinda yfir í dag. Þá sýni önnur gögn, ótvírætt fram á að umrætt land hafi alltaf verið háð einkaeignarrétti og að sá eignarréttur hafi flust aðila á milli með hefðbundnum hætti. Í samræmi við það hafi aldrei verið litið svo á að umrætt land hafi verið talið til almennings eða afréttar eða annars konar svæðis sem sætt hafi notkun annarra en eigenda þess á hverjum tíma, nema þá með þeirra leyfi.

Umbj. minn byggir á því að nýting landsins, lega þess og staðhættir almennt, styðji stöðu þess sem eignarlands. Er því sjálfgefið að umbj. minn mótmæli öllum kröfum ríkisins um þjóðlendur innan landamerka þess lands sem hann telur til beinna eignarréttinda yfir og krefjast þess að kröfum ríkisins verði hafnað og einkaeignarréttur hans að landinu viðurkenndur. Sérstaklega er mótmælt staðsetningu einstakra örnefna í kröfulýsingu íslenska ríkisins. Málsástæður jarðeiganda verða útlistaðar í ítarlegri greinargerð sem lögð verður fyrir óbyggðanefnd undir rekstri málsins. Þar verður meðal annars rakið að íslenska ríkið hefur áður staðfest að umþrætt land sé háð einkaeignarrétti.

IV. Heimildir og gögn:

Kröfur sínar byggir umbj. minn á þinglýstum gögnum fyrir umrædd landsvæði. Þá byggir hann kröfur sínar á Landnámu, lögfestum, máldögum, landamerkjálýsingum, afsalsgerningum, lögum, dónum, heimildarskjölum og bæði fornum og nýjum vitnisburði, sem og öðrum gögnum s.s. fræðiritum. Umbj. minn mun eins og áður segir gera nánari grein fyrir þeim heimildum og gögnum sem hann byggir kröfur sínar á í greinargerð til óbyggðanefndar.

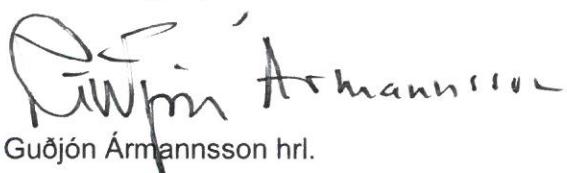
V. Lagarök:

Til stuðnings kröfum sínum vísar umbjóðandi minn til ákvæða stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33, 1944, einkum 72. gr. og til ákvæða Mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. lög þar um nr. 62, 1994. Þá vísar jarðeigendur til almennra meginreglna íslensks eignaréttar og til laga um framkvæmd eignarnáms nr. 11, 1973. Jarðeigandi vísar enn fremur til ákvæða laga um hefð nr. 46, 1905 og til vatnalaga nr. 15, 1923. Þá vísar jarðeigandi til ákvæða laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998 og til laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu nr. 57, 1998. Jarðeigandi vísar og til landamerkjálaga nr. 41, 1919 og eldri laga um sama efni nr. 5, 1882, sem og til girðingarlaga nr. 135, 2001 og til eldri laga um sama efni nr. 10, 1965.

VI. Áskilnaður:

Umbj. minn áskilur sér allan rétt til þess að rökstyðja kröfu þessa frekar og styðja hana frekari gögnum, heimildum, málsástæðum og lagarökum, bæði á síðari stigum sem og í greinargerð jarðeiganda til óbyggðanefndar. Þá áskilur jarðeigandi sér allan rétt til þess að auka við kröfur sínar, breyta þeim og lagfæra, allt eftir því sem tilefni kann að gefast til. Loks áskilir jarðeigandi sér allan rétt til þess að gera kröfu um allan þann kostnað sem hann kann að hafa og kunna að verða fyrir, við að gæta réttar síns gagnvart kröfum íslenska ríkisins.

Virðingarfyllst

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Guðjón Ármannsson".

Guðjón Ármannsson hrl.

Óbyggðanefnd,
Skuggasundi 3,
101 Reykjavík.

Reykjavík, 22. mars 2021.

KRÖFULÝSING

FYRIR ÓBYGGÐANEFND

SVÆÐI 10 B

Með vísan til tilkynningar óbyggðanefndar frá 9. október 2020 og 10. gr. laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttu nr. 58, 1998, er hér með lýst neðangreindri kröfum.

Kröfuna gerir: Bragi Líndal Ólafsson, kt. 110245-4919

Vegna: Jarðarinnar, Svarfhóls, L141427 innan staðarmarka Suðavíkurhrepps.

Fyrirsvar: Guðjón Ármannsson hrl. Borgartúni 26, Reykjavík, fer með hagsmunagæslu fyrir hönd jarðeiganda.

I. Kröfugerð:

Jarðeigandi Svarfshóls telur til beins eignarréttar yfir landi innan kröfusvæðis íslenska ríkisins sem nefnt er Lambadalsfjall í Súðavíkurhreppi og er af hálfu ríkisins afmarkað með eftifarandi hætti:

Upphafspunktur er á sveitarfélagamörkum Ísafjarðarbæjar og Súðavíkurhrepps í Þverfelli við Hestskarð sem liggja að landamerkjum Svarfhóls í Álftafirði. Þaðan eftir fjallsbrúnum eins og vötnum hallar að Svarfhóli að upptökum Fjarðarár í Álftafirði, sem ræður merkjum Svarfhóls og Minni Hattardals. Þaðan eftir fjallsbrúnum í upptök Langár, sem ræður merkjum Minni og Meiri Hattardals. Þaðan ráða fjallsbrúnir að upptökum Hestfjarðarár sem ræður merkjum Hestfjarðarkots og kröfusvæðis sem kallað er almenningar Ögurhrepps. Þaðan sjónhending til austurs í fjallgarð sem skilur að Hestfjörð og Skötufjörð (5). Þaðan ráða hæstu fjallsbrúnir eins og vötnum hallar að sveitarfélagamörkum Súðavíkurhrepps og Ísafjarðarbæjar. Þaðan eftir sveitarfélagamörkum í upphafspunkt.

Kröfum ríkisins um þjóðlendur innan téðra merkja er því mótmælt. Umbj. minn telur vatnaskil auk skýrra lýsinga í landamerkjabréfi eiga að ráða afmörkun eignarlands. Stangist hnittsettir punktar eða uppdrættir samkvæmt þeim á við þinglýst landamerkjabréf, ráða landamerkjabréf.

Krafan byggir á landamerkjabréfi Svarfhóls, dags. 18. júlí 1890 sem afmarkar land jarðarinnar með eftifarandi hætti:

Land frá fjöru til fjalls frá Merkigili milli Svarthamars og Svarfhóls innan að Seljalandsá er rennur ofan með Seljalandstúni að utanverðu. Einnig land allt vestanmegin fjarðarár frá Vatnagiljum þ.e. Valagiljum, og sem vötnum hallar frá jökli. Óskipt upprekstrarland á móts við Minni Hattardal austanmegin Fjarðarár eður Klifhlíð alla frá Fellshálsskarði út í Fjarðarhorn. Slægjubletti þá, sem eru á sameignarlandi þessu notar Hattardalur annað árið en Svarfhóll hitt. Reka, landshlut og fjörunytjar á landi þessu eiga jarðirnar til helminga.

Vísað er til uppdráttar sem sem unnin er samhliða kröfulýsingu þessari. Umbj. minn gerir þann fyrirvara að enn á eftir að ljúka endanlega kortagerð fyrir landamerki jarðar hans. Verður þeiri kortagerð lokið hið fyrsta og upplýsingum komið áleiðis til óbyggðanefndar.

II. Málavextir:

Með bréfi óbyggðanefndar 27. nóvember 2019, var fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, tilkynnt að nefndin hefði ákveðið að taka svonefnt svæði 10 B til meðferðar og íslenska ríkinu veittur frestur til að lýsa kröfum um þjóðlendur á svæðinu til 2. mars 2020. Var fresturinn fram lengdur nokkrum sinnum og síðast til 15. september 2020.

Svæðið afmarkast með eftifarandi hætti, sbr. bréf óbyggðanefndar 27. nóvember 2019:

Sýslumörkum Norður-Ísafjarðarsýslu og Strandasýslu er fylgt frá hafi við Geirólfssnúp milli Skjaldbjarnarvíkur og Reykjafjarðar til suðvesturs og síðan suðurs þar til komið er að norðurmörkum Austur-Barðastrandarsýslu. Þaðan er mörkum milli Norður-Ísafjarðarsýslu og Austur-Barðastrandasýslu fylgt til vesturs þar til komið er að mörkum Vestur-Ísafjarðarsýslu og Vestur-Barðastrandasýslu. Þaðan er síðast nefndum sýslumörkum fylgt til vesturs að hafi við Langanes við Arnarfjörð. Að öðru leyti afmarkast svæðið af hafi.

Þann 15. september 2020 lýsti íslenska ríkið kröfum sínum um þjóðlendur á ofangreindu svæði. Í kjölfarið skoraði óbyggðanefnd á þá er teldu til eignarréttinda, sbr. 2. mgr. 10. gr. laga nr. 58, 1998, á því landsvæði sem félli innan þjóðlendukröfusvæðis ríkisins að lýsa kröfum sínum skriflega fyrir óbyggðanefnd.

Umbj. minn telur til eignarréttinda á því landsvæði sem féll innan þjóðlendukröfu ríkisins, enda gerir íslenska ríkið kröfu um að hluti jarðarinnar teljist þjóðlenda í skilningi laga nr. 58/1998. Er jarðeiganda því nauðsynlegt að lýsa kröfu þessari fyrir óbyggðanefnd.

III. Málsástæður:

Umbj. minn byggir á því að umrætt land hafi verið numið í öndverðu og sé því fullkomíð eignarland. Byggt er á því að rekja megi eignarhaldið óslitið allt frá landnámi og til vorra daga.

Sé landið nú undirorpíð eignarétti sínum og verði ekki af honum tekið nema að gættum skilyrðum 72. gr. stjórnarskrárinna þar um.

Umbj. mínn byggir á því að sögulegar heimildir renni stoðum undir að það svæði sem numið var til forna sé ekki minna en það land sem þeir telja til eignarréttinda yfir í dag. Þá sýni önnur gögn, ótvírætt fram á að umrætt land hafi alltaf verið háð einkaeignarrétti og að sá eignarréttur hafi flust aðila á milli með hefðbundnum hætti. Í samræmi við það hafi aldrei verið svo á að umrætt land hafi verið talið til almennings eða afréttar eða annars konar svæðis sem sætt hafi notkun annarra en eigenda þess á hverjum tíma, nema þá með þeirra leyfi.

Umbj. minn byggja á því að nýting landsins, lega þess og staðhættir almennt, styðji stöðu þess sem eignarlands. Er því sjálfgefið að umbj. minn mótmælir öllum kröfum ríkisins um þjóðlendur innan landamerkja þess lands sem hann telur til beinna eignarréttinda yfir og krefst þess að kröfum ríkisins verði hafnað og einkaeignarréttur þeirra að landinu viðurkenndur.

Sérstaklega er mótmælt staðsetningu einstakra örnefna í kröfulýsingu íslenska ríkisins. Málsástæður jarðeiganda verða útlistaðar í ítarlegri greinargerð sem lögð verður fyrir óbyggðanefnd undir rekstri málsins.

IV. Heimildir og gögn:

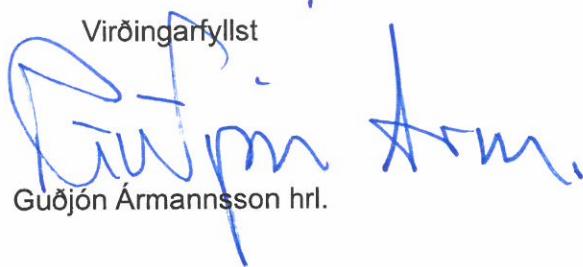
Kröfur sínar byggja umbj. minn á þinglýstum og landamerkjabréfum fyrir umrædd landsvæði. Þá byggir hann kröfur sínar á Landnámu, lögfestum, málögum, landamerkjalýsingum, afsalsgerningum, lögum, dónum, heimildarskjölum og bæði fornum og nýjum vitnisburði, sem og öðrum gögnum s.s. fræðiritum. Umbj. minn mun eins og áður segir gera nánari grein fyrir þeim heimildum og gögnum sem hann byggir kröfur sínar á í greinargerð til óbyggðanefndar.

V. Lagarök:

Til stuðnings kröfum sínum vísar umbj. minn til ákvæða stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33, 1944, einkum 72. gr. og til ákvæða Mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. lög þar um nr. 62, 1994. Þá vísar jarðeigandi til almennra meginreglna íslensks eignaréttar og til laga um framkvæmd eignarnáms nr. 11, 1973. Jarðeigandi vísar enn fremur til ákvæða laga um hefð nr. 46, 1905 og til vatnalaga nr. 15, 1923. Þá vísar jarðeigandi til ákvæða laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendna og afréttar nr. 58, 1998 og til laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu nr. 57, 1998. Jarðeigandi vísar og til landamerkjalaga nr. 41, 1919 og eldri laga um sama efni nr. 5, 1882, sem og til girðingarlaga nr. 135, 2001 og til eldri laga um sama efni nr. 10, 1965.

VI. Áskilnaður:

Umbj. minn áskilur sér allan rétt til þess að rökstyðja kröfu þessa frekar og styðja hana frekari gögnum, heimildum, málsástæðum og lagarökum, bæði á síðari stigum sem og í greinargerð jarðeiganda til óbyggðanefndar. Þá áskilur jarðeigandi sér allan rétt til þess að auka við kröfur sínar, breyta þeim og lagfæra, allt eftir því sem tilefni kann að gefast til. Lok áskilur jarðeigandi sér allan rétt til þess að gera kröfu um allan þann kostnað sem hann hefur og kann að verða fyrir, við að gæta réttar síns gagnvart kröfum íslenska ríkisins.

Virðingarfyllst

Guðjón Ármannsson hrl.

Óbyggðanefnd,
Skuggasundi 3
101 Reykjavík

Reykjavík, 8. mars 2021

K R Ö F U L Ý S I N G
Orkubús Vestfjarða í mali um þjóðlendumörk í
Ísafjarðarsýslu, svæði 10B.

Orkubú Vestfjarða sendi Óbyggðanefnd sameiginlega kröfugerð fyrir svæði 10B og svæði 10C hinn 4. janúar 2021.

Óbyggðanefnd sendi undirrituðum bréf dags. 12. janúar 2021 og benti á að málsmeðferð nefndarinnar á svæði 10C væri lokið og óskaði eftir því að kröfugerð varðandi það svæði og svæði 10B verði aðskilin.

Með vísan til framangreinds og tilkynningar óbyggðanefndar frá 9. október 2020 og 10. gr. laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendana og afréttu nr. 58/1998 er hér með lýst neðangreindri kröfu.

Krafan varðar eignarrétt Orkubús Vestfjarða til virkjunar alls vatnsafls, jarðrita, fallvatns, í tilteknum þjóðlendum í Ísafjarðarsýslu, svæði 10B, auk beinna og óbeinna eignarréttinda félagsins á landréttindum undir línustæði vegna virkjana og veitukerfis félagsins í þjóðlendum á sama svæði.

Kröfulýsing þessi er til viðbótar kröfulýsingu Orkubús Vestfjarða á svæði 10B sem send var óbyggðanefnd með bréfi dags. 1. mars 2021 vegna jarðanna Hjallkárseyrar, Rauðastaða og Borgar.

MÁLSAÐILI

Orkubú Vestfjarða ohf., kt. 660877-0299, Stakknesi 1, Ísafirði, á aðild að mali þessu, sbr. 9. og 10. gr. laga nr. 58/1998.

Stjórnarformaður Orkubús Vestfjarða er Illugi Gunnarsson og orkubússtjóri er Elías Jónatansson.

FYRIRSVAR

Lögmaður Orkubús Vestfjarða í þessu mali er Jónas A. Aðalsteinsson, hrl. jaa@lex.is, LEX lögmannsstofu, Borgartúni 26, Reykjavík, sbr. hjálagt umboð dags. 17. febrúar 2021.

NÁNAR UM ORKUBÚ VESTFJARÐA ohf.

Orkubú Vestfjarða var sett á fót með lögum nr. 66/1976 um Orkubú Vestfjarða. Samkvæmt 2. gr. laganna skyldi tilgangur félagsins vera að virkja vatnsafl og jarðhita á Vestfjörðum, þar sem hagkvæmt þætti. Skyldi félagið eiga og reka vatnsorkuver og dieselraforkustöðvar til raforkuframleiðslu, ásamt nauðsynlegum mannvirkjum til raforkuflutnings og raforkudreifingar. Jafnframt skyldi það eiga og reka jarðvarmavirki og reka fjarvarmakynndistöðvar ásamt nauðsynlegu dreifikerfi.

Samkvæmt 3. gr. laganna var félagið sameignarfélag ríkisins og sveitarfélaga á Vestfjörðum og skyldi eignarhluti ríkissjóðs vera 40% en eignarhlutir sveitarfélaganna skyldu nema samtals 60% og skiptast innbyrðis í hlutfalli við íbúatölu þeirra. Í 9. gr. laganna var jafnframt ákveðið að leggja skyldi fyrir aðalfund ár hvert skrá um skiptingu eignarhlutdeildar sveitarfélaganna og atkvæðisrétt samkvæmt manntali 1. desember árið áður.

Í 5. gr. laganna var kveðið á um stofnframlög eigenda félagsins og var ákveðið að Rafmagnsveitir ríkisins og ríkissjóður, svo og orkuveitir sveitarfélaga á Vestfjörðum skyldu afhenda Orkubú Vestfjarða til eignar sem stofnframlag öll mannvirki sín á Vestfjörðum í raforkuverum, rafstöðvum, kyndistöðvum og jarðvarmavirkjunum ásamt tilheyrandi flutnings- og dreifikerfi.

Í samræmi við ákvæði 5. gr. laganna voru eftirtaldar eignir í Ísafjarðarsýslum framseldar Orkubú Vestfjarða til eignar.

Nr. og dagsetning	Framseljandi	Eignir samkvæmt samningi
1. 1978, 14.06	Iðnaðarráðherra	Mjólkárvirkjun I og II
2. 1978, 14.06	Iðnaðarráðherra	Jörðin Borg í Auðkúluhreppi
3. 1978, 14.06	Iðnaðarráðherra	Jörðin Rauðstaðir í Auðkúluhreppi
4. 1978, 14.06	Iðnaðarráðherra	Rafstöð á Þingeyri ásamt fasteignum
5. 1978, 14.06	Iðnaðarráðherra	Rafstöð og tilheyrandi rafkerfi á Suðureyri
6. 1978, 14.06	Iðnaðarráðherra	Rafstöð og rafkerfi í Bolungarvík
7. 1978, 14.06	Iðnaðarráðherra	Rafstöð ásamt tilheyrandi í Súðavík
8. 1978, 14.06	Iðnaðarráðherra	Rafstöð ásamt tilheyrandi á Flateyri
9. 1978, 14.06	Iðnaðarráðherra	Sælu- og fjallahús á Vestfjörðum: Rauðkoll Klofningsheiði Hrafnseyrarheiði Tröllatunguheiði
10. 1978, 14.06	Iðnaðarráðherra	<u>Eftirtaldar aðveitustöðvar:</u> Króksfjarðarnesi Mikladal Norður-Botn Tálknafirði

		Bíldudal Hrafnseyri Þingeyri Ísafirði
11. 1982, 09.11	Iönaðarráðherra	<u>Aðveitustöð að Mjólká og Geiradal</u>
12. 1978, 01.12	Ísafjarðarbær	Rafveita Ísafjarðar, Nónhornsvirkjun og Fossavirkjun ásamt öllu tilheyrandi og borholum í Tungudal og „öllum rétti til virkjunar vatnsafls, jarðhita fallvatns, sem kaupstaðurinn á eða kann að eiga í löndum sínum eða annars staðar og hann kann að hafa samið um. Nær þetta jafnt til þekktra sem óþekktra réttinda“.
13. 1978, 02.12	Bolungarvík	Borholur í landi Gils og Hanhóls í Syðridal og „öllum rétti til virkjunar vatnsafls, jarðhita fallvatns, sem kaupstaðurinn á eða kann að eiga í löndum sínum eða annars staðar og hann kann að hafa samið um. Nær þetta jafnt til þekktra sem óþekktra réttinda“
14. 1980, 24.06	Reykjafjarðarhreppur og Ögurhreppur	Rafveita Reykjafjarðar- og Ögurhrepps og „öllum rétti til virkjunar vatnsafls, jarðhita fallvatns, sem þeir eða rafveitan á eða kunna að eiga í löndum hreppanna, rafveitunnar eða annars staðar og kunna að hafa samið um. Nær þetta jafnt til þekktra sem óþekktra réttinda“.
15. 1980, 08.02	Snæfjallahreppur og Nauteyrahreppur	Mýrarársvirkjun og Blævarársvirkjun og „öllum rétti til virkjunar vatnsafls, jarðhita fallvatns, sem þeir eða Rafveita Snæfjalla eiga eða kunna að eiga í löndum

16. 1993,30.04

Suðureyrarhreppur

hreppanna, rafveitunnar eða annars staðar og hrepparnir kunna að hafa samið um. Nær þetta jafnt til þekktra sem óþekktra réttinda“.

Hitaveita Suðureyrar
og

„öllum rétti til virkjunar vatnsafls, jarðhita, fallvatns, sem Suðureyrarhreppur eða Hitaveita Suðureyrar á eða kann að eiga í löndum sveitarfélagsins, hitaveitunnar eða annars staðar og sveitarfélagið kann að hafa samið um. Nær þetta jafnt til þekktra sem óþekktra réttinda“

Félagið hóf formlega starfsemi sína 1. janúar 1978.

Með lögum nr. 40/2001 um stofnun hlutafélags um Orkubú Vestfjarða var ríkisstjórninni heimilað að standa að stofnun hlutafélags um rekstur Orkubús Vestfjarða og leggja til hlutafélagsins hlut ríkisins í sameignarfélaginu Orkubúi Vestfjarða. Það gekk eftir og var félagið stofnað í júní 2001 með efnislega óbreyttum tilgangi.

Samkvæmt stofnsamningi félagsins 1. júní 2001 voru stofnendur þess, ríkissjóður, Ísafjarðarbær, Vesturbýggð, Bolungavíkurkaupstaður, Hólmavíkurhreppur, Tálknafjarðarhreppur, Reykhólahreppur, Súðavíkurhreppur, Kaldrananeshreppur, Bæjarhreppur, Broddaneshreppur, Árneshreppur og Kirkjubólshreppur.

Síðla árs 2001 náðist samkomulag milli ríkisins og allra annarra hluthafa þess, allra sveitarfélaganna, um að ríkið keypti alla hluti þeirra í félaginu. Enda þótt félagið væri þá orðið 100% í eigu ríkisins var tilgangur rekstrar þess sá sami og áður og sveitarstjórnirnar tilnefna menn í stjórn þess áfram. Stjórnarformaður er þó tilnefndur af ráðherra.

Við gildistöku raforkulaga nr. 65/2003 var rekstur Orkubús Vestfjarða aðlagaður að regluverki þeirra laga. Þau lög hafa ekki nein áhrif á álitaefni þessa máls.

MÁLAVEXTIR

Í dag rekur fyrirtækið eftirtaldar virkjanir: Mjólkárvirkjun I, II og III, Þverárvirkjun, Nónvirkjun, Fossárvirkjun, Tungudalsvirkjun, Reiðhjallavirkjun, Mýrarárvirkjun og Blævardalsárvirkjun. Orkan er síðan flutt frá þessum virkjunum og dreift um alla Vestfirði um veitukerfi félagsins.

Félagið á allt orkuflutningskerfi félagsins og einnig beinan eignarrétt þeirra landréttinda sem það kerfi er byggt á, sbr. 21. gr. raforkulaga nr. 65/2003. Þau landréttindi hefur félagið ýmist fengið sem stofnframlög eða fengið þau við kaup á þeim landréttindum af þeim jarðeigendum sem áttu þau áður. Félagið á auk þess beinan eignarrétt til þeirra landréttinda sem falla undir helgunarsvæði meðfram orkuflutningskerfinu samkvæmt lögum um það efni, reglugerð nr. 586/2004 og íslenskra staðla um það efni. Féligið á auk þess beinan eignarrétt til helgunarsvæða meðfram aðveitukerfi félagsins, allt samkvæmt nánari skilgreiningu hér á eftir.

Félagið á auk þess allan rétt til virkjunar vatnsafls, jarðrita, fallvatns, sem framangreind sveitarfélög og orkuvirkjanir þeirra áttu og framseldu til félagsins sem stofnframlag samkvæmt framangreindum gögnum.

Orkubú Vestfjarða á allar þær fasteignir og landréttindi sem lýst er í framangreindum afsöлum ríkisins og sveitarfélaganna til félagsins.

Meðfylgjandi eru til glöggvunar á umfangi framgreindrar starfsemi og virkra réttinda félagsins á Vestfjörðum öllum eru meðfylgjandi yfirlitskort og uppdrættir af staðsetningu virkjana og aðveitulagna að þeim á skjali nr. 17.

Staðsetning framangreindra réttinda Orkubús Vestfjarða í þjóðlendum samkvæmt kröfugerð ríkisins á svæði 10B – Ísafjarðarsýslum hefur verið dregin á kortagrunn óbyggðanefndar hjá Landform ehf. og koma þar fram. Nánari grein verður gerð fyrir þeim í eftirfarandi kröfugerð.

KRÖFUGERÐ

Kröfugerð Orkubús Vestfjarða ohf. er sett fram á grundvelli ákvæða 9. gr. laga nr. 58/1998, sbr. 10. gr.

Ef skilja ber kröfugerð ríkisins um þjóðlendur á svæði 10B þannig að ríkið eigi þau landréttindi innan þeirra þjólendna sem eru eign Orkubús Vestfjarða ohf. er þeirri kröfugerð ríkisins andmælt.

Orkubú Vestfjarða gerir kröfu um beinan eignarrétt félagsins á eftirtöldum eignum innan þjóðlendna á hinum auglýstu landsvæðum 10B.

1. Eignarétt lands undir Súðavíkurlínu, Rauðkolli, sem er hnitamerkt á skjali 17, bls. 8, lands undir Ingjaldssandslínu 1, Klúkuheiði, sem er hnitamerkt á skjali 17, bls. 8 og lands undir Þingeyrarlínu á Hrafnseyrarheiði, sem einnig er hnitamerkt á skjali 17, bls. 8. Öll þessi línustæði koma fram á meðfylgjandi uppdráttum óbyggðanefndar, vinnukorti nr. 18.
2. Rétt til virkjunar alls vatnsafls, fallvatns, Mýrarárvirkjunar, Fossvirkjunar, Nónhornsvirkjunar, Reiðhjallavirkjunar, Tungudalsvirkjunar, Blævardalsvirkjunar, væntanlegrar Hafnardalsárvirkjunar, Mjólkárvirkjunar, Mjólká VI – vatnasviði Skötufjarðar og væntanlegrar Tröllárvirkjunar – vatnasviði Vattarfirði og Ísafirði, almenningum Hestfirði, Skötufirði og Ísafirði, vatnasviði milli Hafnardalsár og Þverár, innan þjóðlendna á svæði 10B, samkvæmt skjali 17 og uppdrætti óbyggðanefndar.
3. Eignarétt allra landréttinda undir aðveitukerfi Orkubús Vestfjarða frá vatnakerfi Orkubúsins samkvæmt 2. kröfulið hér að framan að Mýrarárvirkjun, Fossárvirkjun, Nónhornsvirkjun, Reiðhjallavirkjun, Tungudalsvirkjun, Blævardalsvirkjun, væntanlegri Hafnardalsárvirkjun, Mólkárvirkjun, Mjólkárvirkjun VI og væntanlegri Tröllárvirkjun auk réttar til að veita vatni frá þeim virkjunum til sjávar.

MÁLSKOSTNAÐARKRAFA

Orkubú Vestfjarða krefst þes að Óbyggðanefnd úrskurði um nauðsynlegan kostnað til handa fyrirtækinu vegna hagsmunagæslu fyrir nefndinni.

MÁLSÁSTÆÐUR OG LAGARÖK

Samkvæmt framangreindum skjölum nr. 1 til 11 framseldi ríkið þargreindar eignir ríkisins og Rafmagnsveitna ríkisins til Orkubús Vestfjarða upphaflega sem stofnframlag til félagsins. Samkvæmt skjölum nr. 12 til 16 afhentu þargreind sveitarfélög á sama hátt þær eignir sem koma fram í þeim afsölum til Orkubús Vestfjarða, einnig sem stofnframlög sveitarfélaganna í félagini. Sumum þessara gagna er þinglýst en ekki öllum.

Kröfugerð Orkubús Vestfjarða um eignarrétt að umkröfðum landréttindum í þjóðlendum í máli þessu er óumdeildur eftir því sem best er vitað.

Orkubú Vestfjarða hefur auk þess keypt ýmis jarðarhlunnindi frá stofnun félagsins til dagsins í dag, jafnvel fengið hlunnindi gefins.

Áskilinn er réttur til að gera ítarlegri grein fyrir hinum umkröfðu réttindum ef þurfa þykir við framhald meðferðar málssins fyrir nefndinni.

Til stuðnings kröfum sínum vísar OV til ákvæða stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33/1944, einkum 72. gr. og til Mannréttindasáttmála Evrópu, sbr. lög þar um nr. 62/1994. Þá vísar félagið til almrennra meginreglna íslensks eignaréttar. Enn fremur er vísað til ákvæða laga um hefð nr. 46/1905 og til vatnalaga nr. 15/1923 og til laga um þjóðlendur og ákvörðun marka eignarlanda, þjóðlendra og afréttu nr. 58/1998 og til laga um rannsóknir og nýtingu á auðlindum í jörðu nr. 57/1998.

DÓMAR UM EIGNARRÉTT ORKUBÚS VESTFJARÐA OHF. AÐ HLUNNINDUM JARDÁ Á SVÆÐUNUM.

Réttur OV til virkjunar vatnsafls, jarðhita, fallvatns, sem framangreind sveitarfélög áttu og framseldu til félagsins sem stofnframlag samkvæmt framangreindum samningum hefur komið til úrlausnar fyrir dómi. Úr því álitaefni var skorið með dómi Landsréttar nr. 334/2019 í máli Ísafjarðarbæjar gegn Orkubú Vestfjarða hinn 21. febrúar 2020, þar sem segir orörétt í dómSORði: „Viðurkennt er að allur réttur til virkjunar vatnsafls, fallvatns, í Úlfsá í Dagverðardal, Ísafjarðarbæ, sé eign stefnda“.

Ákveðið álitaefni varðandi jarðitaréttindi Orkubúsins kom upp í framhaldi af framsali Suðureyrarrepps á Hitaveitu Suðureyrar til Orkubús Vestfjarða hinn 30 apríl 1993. Félagið GKP ehf. stefndi Orkubú Vestfjarða hinn 5. nóvember 2014 til að þola að eignar- og nýtingarrétttur jarðhita í Laugum á Súgandafirði tilheyroi þeiri jörð á grundvelli þess að Suðureyrarreppi hefði verið óheimilt að undanskilja jarðitaréttindin við sölu jarðarinnar á árinu 1944 þar eð samþykkis ráðherra hefði ekki legið fyrir samkvæmt ákvæðum 6. gr. laga nr. 98/1940.

Orkubú Vestfjarða var sýknað í héraði af þeim kröfum hinn 29. júní 2015 og var sá dómur staðfestur með dómi Hæstaréttar hinn 2. júní 2016, HRD 643/2015.

Fordæmisgildi beggja þessara dóma er ótvíraett.

FRAMLÖGÐ SKJÖL

Framangreind skjöl nr. 1 til 18.

ÁSKILNAÐUR OG FYRIRVARI

Orkubú Vestfjarða áskilur sér rétt til að leggja fram frekari kröfur og gögn á síðari stigum málsins. Þá áskilur félagið sér rétt til að gera nánari grein fyrir framlögðum kröfum og gögnum í greinargerð og á síðari stigum málsiins. Félagið áskilur sér einnig rétt til að breyta kröfugerð sinni undir rekstri málsins.

Orkubú Vestfjarða væntir þess að óbyggðanefnd afli sjálf ítarlegri heimilda og gagna um mál þetta eftir því sem nefndin telur þörf á.

F. h. Orkubús Vestfjarða

Jónas A. Aðalsteinsson, hrl.

Hjálagt.

Umboð, dags. 17. febrúar 2021.

Sköl nr. 1 til 18.

